

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَلَا تَقْرَأُوا الْقُرْآنَ وَلَا يَسْمَعُوا
 وَلَا يَسْمَعُوا وَلَا يَسْمَعُوا

یاسای زبان لہ اسلام وا

منتدی اقرأ النفاقي

www.iqra.ahlamontada.com

چاپے یکم

علی مندربہ رده کتوزی خالد ولی علی

ياساى ژيان له ئېسلامدا

پیشگهش

- بهو لاهه موسولمانه شیرین پهفتارانیه که به کردهوهی راست و دروستی خویشان سهرنجی لاهه خوین گهرمهکانی دموروبهریان بولای نیسلام پاده کیشنو پریان دهسهلینن که تهنه نیسلام دهتوانن مروفی رهوشت بهرز دروست بکات .
- بهو خوشکانه کی بهفاکو فیکو روظناوا هه لئاخه له تینو گهردهلولی نهفامی نوئی کاریان تیناکات .
- بهولاهه شه که تو ماندوانه کی بهدوای راستیدا ویلنو ههموو هوشو بیریان خستوته گهر بۆ هه تهینانی مه ته لی زیانو ، مه بهست له هاتنه دنیا یان .

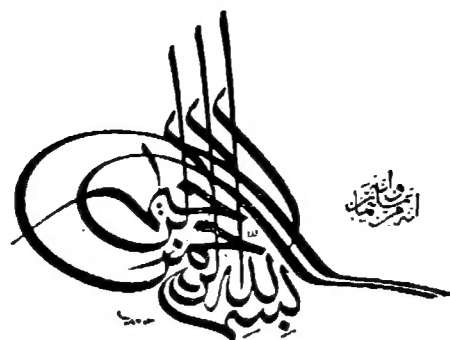
یاسای زیان له ئیسلام دا

چاپی یکم

علی خدر بهر ده کوزی خالد ولی علی

چاپخانه یی. انکوادش.

به غلدا - ۱۹۸۷

پيشه کی

مرؤف (۱) هر به سرووشت حسه ز له ژياني کومه ل و شارستانيت ده کت ، که واته پيوسته له ناو کور و کومه لي ناده ميزاد ژيان به سر به ريت ، چونکه هيچ کاتک ناتواني به ته نيا هه موو پيوسته کاني ژياني خوي دابن بکت ، هه روه ک چو ن ژره زووي جنسي پالي پيوه ده ني بۆ تيکه ل بوون و کو بوونه وه ، بنگومان مەمش يه کيکه له حیکمه ته کاني خوي گه و ره بۆ ئاوه دان کردنه وه ي زه وي و ، به رده وام بووني ژيانتيکی خوش و رازاوه بۆ به رهي ناده ميزادي داهتوو ، بۆ موه ي ببه جي شيني خوا له سر زه وي ، ئينجا له کومه لگاي ناده ميزاددا چهنده به يوه ندي يه کي يکوه به ستر او جيا جيا پهيدا دهن ، وه هر کاتک ناده ميزاد له خوړه ووشت دوور خرايه وه تووشي نيکدان و مل ملانه و کوشتن و برين و قات و قري ده بيت و ، نازاوه و گيجهل به ره ده سيني و ، ده سه لاتدار بي ده سه لات و ، به هيز بي هيز له ناو ده بات ، وه ياساي نازه لي ديه کابه وه ، خواست و ويستي مرؤفايه تي له نهنجامي بي ياسايي و شيرازه بچراني له ناو ده جي و ، به د به ختي و چاره په ني پوو

(۱) ئەم کتێبه له نامیلکهی (نظام الحیاة فی الاسلام) نوسراوی (ابو الاعلی المودودي) وەرگیراوه .

له خوځيان و نه و نه کانيان ده کات ، و نه و نه داني و شتوازي زرينان نلک
 ده چټ . جا له بهر نه و نه پيوست به بووني ياسايه که ده کات بو
 پټکخستى زباني خه لکى تاوه کو تاراسته ي هه موو هيزو په يوه نديه کاني
 بکت ، له پټاو بنات نان و تاوه دان کردنه وى زوى و پشت به يه کترى
 به ستن و کومه کى و هاوکارى يه کترى و هينانه کايه وى تاسايش و داد
 په روه وى و به ده ست هينانې گه وره ترين نه اندازه له بهرزه و نه وى و
 که لک بو هه موو نه دمايک نه نه دماه کاني هم کومه لگايه ، و نه چاره
 سر کردنى هه موو کيشه و نه نگ و چه له ميه که به يى نه وى تووشى
 به ره لستى و زوران بازى يه که بين : يان به لای که موه کهم کردنه وى
 نه و گيرو گرفتانه به يى توانا . و نه و نه وى پيوستى به و نه ده کات که
 سر به ستى نه دماه کاني کومه ل به چند مهر چکه و نه به سترينه و نه تا
 بيته هوى دوور خسته و يان له دوو بهر کى و ، دوو زمن کاري
 يه کترى ، له بهر نه و نه ، سر به ستى يه کى بهر لايانه و يى سنورو ،
 کو بوونه و يه کى يى ياسايانه ي مروف له گه ل يه کترى دا دوو دوزمنى
 ترسانکن و نابى به شتيکى ساده و يى بايه خ سيريان بکه ين .

ثاى له و نمونه جوانه ي که پيغمبر (صلى الله عليه وسلم) له
 فرمايشتيکى دا بوى ديارى کردووين که ده فرمووى :

(مَثَلُ الْقَائِمِ فِي حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى
 سَفِينَةٍ فَأَصَارَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا ، وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلُهَا وَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا
 اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرَّوْا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا : لَوْ أَنَا خَرَقْنَا فِي نَهْيِنَا
 خَرَقًا وَلَمْ نُؤْذِرْ مَنْ فَوْقَنَا فَانْ تَرَكَوْهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا وَإِنْ أَخَذُوا
 عَلَى أَيْدِيهِمْ يَنْجُوا وَيَنْجُوا جَمِيعًا) رواه البخارى .

واته : وینهی ئەو کەسەى کە بەبێى دەستور و یاسایى خوا هەل
 دەستى و کاروبارى دەبا بەپێوە وەکو وینهى گەلێک وایە کە بەشک
 (فرعە) بکەن بۆ سوار بوونی کەشتى جا هەندیکیان لای سەرەوەیان
 بەر دەکەوێت و وە هەندیکیان لای خوارى ، وە ئەوانەى لای خوارە وەن
 ئەگەر ئاویان بردبا بە سەر ئەوانەدا پەت دەبوون کە لە سەرە وەن ،
 ئینجا لە نێو خۆیاندا بریاریان داو گوتیان : ئیمە لە بەشى خۆمان
 کەشتى یە کە کون دەکەین ، وە ئازار بە ئێوە ناگەیهنین . جا لێرەدا
 ئەگەر کۆمەڵەى سەرە وە لێیان گەڕێن ئەو کارە بکەن ئەو هەموویان
 لە ناو دەچن ، بەلام ئەگەر دەستیان بگرن و بیان گێڕنەووە لەو کارە ،
 ئەو کاتە ئەمانیش و ئەوانیش رزگاریان دەپێت (۱) . وە ئەو مەرجانەش
 لەو پڕۆژیم و یاسایانەدا خۆ دەنوێنن کە پێشەنگى کاروانى ژيان و خەلکى
 دەجولێن و هەموو ماف و پێوستى بەرژە وەندى و بەر پرستارى یەكەانى
 مەرووف دیارى دەکەن .

ئادەمیزاد هەر لە بەرەبەیانى ئێزودا ئاشناى بە سەر سى شتى
 بنچینهى دا بەیدا کردووە :

- ۱ - لە سەر بنچینهى جێنى .
- ۲ - لە سەر بنچینهى زەوى (نیشتمان) .
- ۳ - لە سەر بنچینهى بىرو پروا (عقیده) .

(۱) لەم فەرمايشته پێرۆزەدا ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت ئەگەر لە نێو
 کۆمەڵەدا کەسانێک هەبوون کە چەند هەلوێستى وایان دەکرد
 دەبوو بە هۆى لە نێو چوونى خۆیان و خەلکى بى تاوانى دیکەش
 ئەو لەو کاتەدا پێوستە دەستیان بگرن و لەو خرابەى بیان
 گێڕنەووە ، پێگای راستیان نیشان بەهین بۆ ئەوێ ژيانى هەموو
 مەرووفەکان پارێزراو بێت و ئەکەوێتە مەترسێ یەو .

وەرگێڕ

هیچ گومانی تێدانییه که بنچینهی سۆیهام وانا (بنچینهی بیرو
 بپروا) هەر ئهوه که له گهڵ نایهت کارییهکانی مرۆف و شوێنیدا
 دهگونجی ، چونکه بیرو باوهپ بهرهمهتیکه له بهرهمهتانی هۆش و بیر
 کردنهوه ، که ئهویش بهرزترین پلهو پایهی مرۆفایهتییه ، سههره
 پای ئهوهی که بپروا تا که بنچینهیهکی دهست کهوتی ئینسان و
 ههلبژاردنیهتی ، وه سههر بهستی بهترترین بهخششه که ئینسان پێی
 بههرهوههره ، وه ههردووکیان واته (هۆش و ههلبژاردن) نیشانهی لێ
 بر سراوی و پێزی مرۆفه ئالیهدا جیاوازی نێوان کۆمهڵگای ئیسلامی و
 کۆمهڵگا نهفامییهکانی دیکه دهردهکهوێت . چونکه به پاستی
 پێغه مبهрман محمد (صلی الله علیه وسلم) ههستا به دامهزراندنی بنچینهی
 کۆمهڵگای ئیسلامی له شاری مەدینهی پرۆژ له سههر بنچینهی بیرو
 باوهپێ پاستهقینه وه ههر له سههر ئهم بنچینهیه براههتی خسته نێوان
 بیلالی حهبهشی و .. صوههیبی پۆمی و ئهوبه کری قوپهشی و سهعدی
 کوپی معاذی مەدینهیی .

کهواته پێسته خهڵکی کۆ بینهوه له ههمان کاتدا یاساو
 بهپهروێکیان له ناو دا بێت بۆ ئهوهی له سههری پرۆن .

جا ئهێ ج که سێک هه بێت شایهنی ئهوه بێت که ئهم یاسایه بۆ
 کۆمهڵی ئادهمیزاد دابه زرێت ؟ ئالیهدا جیاوازی دووهم دهرده کهوێت
 له نێوان کۆمهڵگای ئیسلامی و کۆمهڵگاکانی تر .

ئاینی ئیسلام له سههره تادا یاسا دانان به مافیکی بێ خهوشی
 (خالص) یهزدان داده نێت . واته :

بهرنامه دانان بۆ بهرپوه بردنی ژیا ن تهنها ده بێت له لایه ن
 بهروه ردگار وه بێت .

چونکه ياسا دانان يه كيكه له تايهت كارى يه گاني خوايه تى
 بهروره دگار ، ههروه كو خوى گهروه له قورئانى پرؤزدا
 ده فرمووتى :

(شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي
 أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا أَوْحَيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ
 أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ) الشورى ۱۳۰

واته : ئهوى ئهدهمزا ده كان ئهوى ئايه تهى كه محمد (صلى الله عليه
 وسلم) هتايه تهى بو ئهوى ئايىنى خوا به يهك ناسينه و ئايىنى دامه زراوى
 نه ميژينه يه ، ئايىنى وام بو دامه زاندون كه برى تهى له ئاموزگار يانهى
 كه (نوح) پيغمبه ر (عليه السلام) كر دوويه تى ، وه ئهوى كه (ئبراهيم
 موسا و عيسا) (عليهم السلام) پايان گه ياندوه .

ئهوى پاگرتى ئايىنى خوايه به شيه يه كى راست وه قه دهغه كر ديه
 له بهرته وازه يى ، وه ههروه ها فرموويه تى :

(ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا
 تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ) الجاثية (۱۸) .

واته : له دوايدا تۆمان دانا له سه ر بهرنامه يه كى بهرزو دامه زراو
 بو كارى دونيا توش شوئى ئهوى بهرنامه يه بكه وه ، شوئى ئاره زروى
 بوچى ئهوانه ي نه زانن و ئاگيان له شى راسته قينه و به سوود نه يه
 مه كه وه .

ههروه ها له ئايه تيكى ديكه دا فرموويه تى :

(فَأَحْكُمْ بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً
وَمِنْهَا جَاءَ (المائدة ٤٨) •

واته : حوکیان له بهیندا بکه بهو دهستورهی که خوی گه وره
نازدوویه تی و ، وه به دوی ههواو ئاره زوویان مه که وه ، لامه ده لهو
به نامه بهی که بۆت هاتوو ، وه بۆ هه ریه کیک له ئیوه دهستوو
به نامه به کمان داناوه •

وه له ئایه تیکی تر دا ده فرموی :

(اَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مِمَّا نَمَّ
يَا ذَنْبِهِ اللَّهُ) الشوری (٢١) •

واته : یان ئهوان هاو ئایه کی دیسکه یان هه به که دهستوریان بۆ
داده ئیت که خوا پیی پازی نی به • وه ههروه ها فرمویه تی :

(اِنَّ الْحُكْمَ اِلَّا لِلّٰهِ اَمْرًا اِلَّا تَعْبُدُوْا اِلَّاَّ اِيَّاهُ زَيْتُكَ
الدِّينِ الْقِيَمُ وَلَكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ) یوسف (٤٠) •

واته : به پاستی داد پرسی ته نها شایسته ی خواجه وه فرمسانی
کردوو به بیجگه نه ئه و مل بۆ هیچ که سی دیکه که چ نه که ین ئه به ئینی
پاست به لام زۆربه ی خه لکی نازانن •

هیچ گومانی تیدا نی به که ئه و خواجه ی هه موو بوونه وه ی
درووست کردوو له هه موو که سیک زاتاته به دروست کراوی خۆی و
شاره زا تره به وه ی که چ پیا زیك له به رژه وه ندی ئه وانه به که لکه
بۆیان ، ههروه کو چۆن که داد برسینی هه موو داد پرسانه ، له خودی
خۆی و له کارو فرمان و قه دهغه کردنی دا ، وه هه و کو چۆن سۆزو

بەزەیی بەرەبەر بە بەندەکانی لە ھەموو شتێک فراوانترە وە ھەر وە کو
چۆن پاك و بێ گەردە لە وەی کە پالەدرێت بەلای کۆمەڵیکەوێ یان
چیتیکەوێ ، وە یان پەگەزێک لە بەندەکانی یەوێ ، ھەر وە کو کە بێ
نیازە لە ھەموو ئەو سوودو کەڵکەنە ی کە دادەنرێت •

کەواتە ئەو ھەموو سێفەتە بەرزانە یاساو دەستووری خەوای
گەورە دەگەیتە پلەو پایە یەکی زۆر بەرزو نەپراوێ ، ھەر وە کو
چۆن ئەزموونەکانی مەرقوف لە خولگی ژیان لە بواری یاسا داناندا
دەیتە ھۆی لە ناو چوونی خاوەنی یەتیان بۆ پێکھێستی کارو باری
ژیانیان ، ئاتەم جۆرە ئێسانانە یاسایەکی دادەنێت و لە دوایدا بە دەستی
خۆیان ھەڵی دەوێشتنەوێ ، وە لە یەک بەرەدا لە دزایەتی یەکەوێ
دەگۆنزنەوێ بۆ دزایەتی یەکی دیكە • وە شتێک کە سروشتی مەرقوف
زیری و زانیاری و تاقی کردنەوێ بەزەرەرو زیننی داناوێ ئەوان بە
پەروای دادەنێت • وە کو : بە پەروا زانیی خواردنەوێ ، ھەوای داوێن
یسی سود خواردن و ، چەند شتی دیکە ی زیان بەخش کە لە ھەموو
کەلێن و قوربێکی سەر زەوی کراوێ ، ئەویش لە لای یاسا
دانراوێ کەوێ : مادام ھەر خەوای پەروەردگار گەورە بێت و مەرقوفیش
بەندە ی خوا بێت ، ژیانیش بەخشێکی خەوایی بێت بۆ ئێسان بۆ ئەوێ
بیتە جێ نشینی خوا لە سەر زەوی و ، ئایینی ئێسلامیش ئەو ئایینە یە
کە خوا ھەڵی بژاردووە بۆ ئادەمیزاد ، ھەر وە کو لە قورئاندا
دەفەرموێ :

(اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ) آل عمران (١٩) •

واتە : ئایینی راست و پەروا لە لای خەوای گەورە تەنھا ئایینی ئێسلامە
ھەروەھا فەرەموویەتی :

(اَلْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاتَّمَمْتُ عَلَيْكُمْ
 رِغْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) المائدة (۳) •

واته : ئىمىرۇ ئاينه كە تانم كە ئىسلامە بۇ تەواو كىردن وه نازو
 نىعمەتە كانى خۇم بۇ ئىوه تەواو كىرد ، وه پازىم به وى كە ئاينى
 ئىسلام پىيازتان پىت •

ئىيوستە له سەر پرواداران كە ژيانان پىك پىك بىكەن به
 ئاينه كە خوا بۆيانى ھەلزاردوو • به لām ئايا ئىم ياسايە كامەيدو
 سىفەتە كانى چىن ؟ وه شوئەنە وارى ئىم سىفەتە له ژياندا چىن ؟ به
 پاستى وە لām دانە وى ئىو پىسارانە بابەتى ئىو پەرتو كە مانە كە به
 شانازىو ھە دىخەنە بەردەمى خوئەنە رانى بە پىز وه ئىم كىيە بىس
 نىو كىكە يان پەنگ پىشتىكى گچكە يە كە دە گونجى دىوارى به دە وردا
 بىرى و فراوان بىرى چونكە زۆر كور تە به لām لە گەل ئىو شىدا ئىم
 كور تە پروونى و ئاشكرائى يە كى زۆر سىنور كىشائىكى ووردى
 لە گەلە •

له سەرە ئادا دەست بە شىكردنە وى ياساى پەروشتى ئىسلامى
 دە كەين ، كە چۆن له سەر بىروو باو پ دای دە مەزىت ، بۇ جولاندنى
 ھەستى مەرووف ، پىدار كوردنە وى دلان ، وه ئاينى ئىسلام بۇ دىارى
 كوردنى چاكە و خراپە پىشت بە سروشتى ئادەمىزاد دە بەستىت وه له ھەمان
 كاتدا ئاينى ئىسلام ئاينىكى چەسپا وە گۆپان و زىادو كەمى به سەردا
 نايەت ، چونكە ئاينى ئىسلام ھەر ئە سروشتدا پەيوەندى بە گىتە
 ئىنسانە وە ھەيدە ، له بەر ئىو سەرجا وە يە كى وا دامەزرا وە نەمرى
 ھەيدە كە قورئان و پىيازى پىغەمبەرە (صلى الله عليه وسلم) وه تەنھا
 پەزنامەندى خواى گەورە ئامانجى ھەرە بەرزى ھەموو مۇسلمانانە لە

دوایی دا هستاوین به پوون کردنه‌وهی یاسای پامیاری و پاگه‌یاندنی به کتا به‌رستی خوای گه‌وره ، له به‌ندایه‌تی و مل که‌چی و داد برسی و فرمان کردن و قه‌ده‌غه کردن ، مانای دان پندا هیتان به‌وه که ته‌نیا خوای بالآ ده‌ست شایانی دانانی یاساو ، ده‌ستووو ، به‌رنامه‌ی ژیانه ، نه‌ک ئاده‌یزاده‌کان • ئهم یاسایه‌ش له پینگای پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) و قورئانی پرۆزه‌وه پیمان که‌یشتوو ، وه ده‌وری ئاده‌یزادیش له مه‌دا ته‌نها جی شینی و هیتانه کایه‌ی ئه‌و شتانه‌یه که خوا ده‌یه‌ویت به‌جه‌سیت •

وه فرمان په‌وایانی موسلمان پیوسته که موسلمانان هه‌لی بژیرن به په‌زامه‌ندی خو‌یان ، وه له هه‌مان کاتدا پیوسته ئهم فرمان په‌زایه‌ چه‌ند مه‌رجیکی تیدا به‌دی بکریت ، وه خوا به‌رستی و شاره‌زایی به‌کی ته‌واوی هه‌بیت له ئایینی ئیسلام و ، له‌هاتوو به‌کی هه‌بیت بو ئاسان کردن به‌په‌په‌وه بردنی کار و باری ده‌ولت ، له کاتی ئاشتی و جه‌نگدا •

وه په‌وایی و ته‌واوی فرمان به‌ری موسولمان له دژو شوئیندا ده‌رده‌که‌ویت :

۱ - چه‌سپاندنی یاساو ده‌ستووری خوا •

۲ - په‌روا بێ کردن و هه‌لبژاردنی له لایه‌ن گه‌له‌وه ، هه‌ر وه‌کو په‌اوێژ کردن به‌مه‌یه‌کی به‌نجینه‌یی به له به‌نجینه‌کانی یاسای ئیسلام •

وه ئه‌و به‌په‌په‌وه (ئیسلام) به‌په‌رویکی خو و په‌ووشتی به ، پینگه به‌فیل و ، درۆ ، هه‌لخه‌له‌تاندن و ، زولم و ، زۆرداری و ، دوو په‌روویی ، نادات ، ئهمه‌ش به‌پیچه‌وانه‌ی چه‌مکی ئه‌و په‌امیاریا نه‌ن که ئیمپرو له جیهاندا بالۆن ، که پینگای (میکانیلی) یان کردوو به‌

بەرنامەى پاميارى • بەھانەى نا بەجى دەھىتنەو ، پاكانە بۆ وەسىلە
دەكەن (۱) ، گەورە ترين تاوان دەكەن ئىنجا سەدان پىانو و پاكانەى
درۆ دەھىتنەو •

ئىنجا ياساى كۆمەلەيتى ئىسلام دەخەينە پرو ، ئەو ياساىەى كە
ھەموو بەردى ئادەمىزاد بە يەك چاوس سەير دەكات ، لە پروى
مەلۇمەتەى يانەو ، ھىچ جۆرە جىاوازيەك لە ئىوانىان دا ناكات لە
سەر ئەو بىچىنەىەى كە پەيوەندىان پىو ھەيو ، دەسەلانى خۇيانى
ئىدا نە ، وەكو :

پەگەزو پەنگ و نىستمان و زمان •

وە خواى گەورە لەو بارەو دەفەرموئى :

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى
وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ
اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ) حجرات (۱۳) •

واتە : ئەى خەلکە ئىمە ئىویمان لە نىرو مەيەك دروست
کردوو وە کردوومان بە چەند گەل و ھۆزىك بۆ ئەوەى بەكتر
بناسن ، وە بەپىز ترىتان لای خوا ئەو كەسە بە كە خوا بەرستى لە
ھەموون زياتر بى ، بە پاستى خوا زاناو ئاگادارە •

جا لە بەر ئەو كۆمەلگەى ئىسلامى باوئى گرتۆتەو بۆ ھەو
ئادەمىزادىك بۆ ئەوەى ھەر يەكەك لەوان بىت بە ئەندامىك لەم

(۱) واتە : چونكە ئامانچ و ھەدەف پىروۆزە ئەگەر پىى خەراپىشى بۆ
بەكار بەپىرى قەيدى ناكە !! •

وەرگىتر

کۆمه‌لگایه به بئی بجوکرین جیاوازی له مافو ئه‌رکی سه‌ر شانیاندا ،
مانای وایه ئه‌و کۆمه‌لگایه کۆمه‌لگایه‌کی جیهانی مرو‌ثایه‌تی بیروو
باوه‌پێیه .

وه له ئه‌و ئه‌و کۆمه‌لگایه‌دا هه‌موو ئه‌ندامه‌کانی پێک و پێک ده‌خات
له چه‌ند خێزانی‌که‌داو په‌رنامه‌یه‌کی دوورو درێژ داده‌نێت بۆ
هه‌سه‌ری‌یه‌تی ژن و می‌ردو کۆبوونه‌وه‌یان و هه‌ستان به‌ کارو باریان وه‌ ئه‌و
هه‌فانه‌ی که له مابه‌ینی ژن و می‌رددا وه‌ یان پۆله‌کانو باوکاندا هه‌بێ .
وه ئایینی ئیسلام داوای خۆ پاراستن له‌و تاوانه کۆمه‌لایه‌تیانه ده‌کات که
ده‌به‌ هۆی تیکجیوونی ژبانی خێزان له پێگای دانانی چه‌ند یاسایه‌که :-

١ - وه‌کو یاسای خۆ دا‌بۆشینی ئافه‌رت ، وه‌ قه‌ده‌غه‌ کردنی
تیکه‌ڵ بوونی ژن و پیاو ، گۆرانی ووتن و سه‌ما کردنو ، چه‌نده‌ها
شتی تر .

٢ - به‌ هۆی دانانی سزا له پێگه‌ی (حدی) شه‌ریعه‌ته‌وه سزا
(حدی) داوێن پسی و بوختان و خواردنه‌وه‌ی مه‌ی : ئه‌مجا دام و ده‌زای
ئیسلام فراوان تر ده‌بێت و په‌یوه‌ندی ئیوان خزم و دۆست پێک دێن وه
کارو باری ئیوانیان به‌ پێی یاسای ئیسلامی پێک ده‌خات به‌ شێوه‌یه‌کی
وا که بیته‌ هۆی به‌ هێز بوونی و جۆش دانی می‌شکیان به‌ چه‌ند
هه‌ستکی پێرۆز : له‌ دوایدا ئه‌م په‌یوه‌ندی پێک خسته‌ سه‌ر ده‌کیشیت
بۆ په‌یوه‌ندی ئیوان درواستی له‌ دوایدا بۆ ئیوان هه‌موو لایه‌که به
گشتی . هه‌ر وه‌کو خوای بالا ده‌ست له‌ قورئانی پێرۆزدا ده‌فه‌رمووی :

(اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ)

واته‌ : به‌ پاستی بی‌واداران بران .

وہ سەرەپای ئەوەش یاسای ئیسلام وەنەبێ مافی (اهل الذمة)ی
 بشت گۆی خستبێ که لە خاکی ئیسلامدا دەژین ، وە هەروەها وە نەبێ
 ئەو ئەرکانە بشت گۆی بخرێن که زاناڤانی شەرع بۆ (اهل الذمة)
 دیاریان کردووە ، لەم گۆتەیدا (قاعده) که دەفەرموێ *

(لَهُمْ مَا لَنَا وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَيْنَا) *

واتە : ئەوێ بۆ ئێمە هەیە بۆ ئەوانیش هەیە وە ئەوێ لە سەر
 ئێمە لە سەر ئەوانیشە *

وہ لە دوایدا باسی رژیمی ئابووری ئیسلامی دەکەین و پوونی
 دەکەینەووە که تا چ پادەیهك جیاوازی لەگەڵ پزیمی سەرمايه‌داری و
 ئیشتراکی دا هەیە ، وەچۆن پزیمیکی مام ناوەندییەو ، هەڵ قولاوی
 بیرو باوەپێ ئیسلامی و بۆ چوونی ئیسلامە بۆ زیان . وە مەبەستی
 زیان و سەروەت و سامان و نرخ و چۆن سامان دەوری خۆی لە زیاندا
 دەبێت ، وە بۆ دیاری کردنی پێشەڕی مەرفۆف لە سەر ئەم زەویە .
 جا بە پێی یاسای ئیسلام هەموو مال و دارایی مۆلکی خواپەو ، خوا
 خاوەنەتی ، وە مەرفۆش جێ نشینی خواپە لە سەری *

لە بەر ئەوە پێویستە لە سەری که پەڕپەوی چەند مەرجێکی
 شەرعی بکات بۆ وەدەست هێنانی هۆیه‌کانی دەرامەتی ، وە هەروەها
 پەڕپەوی شەریعت بکات لە خەرج کردن (انفاق)ی مالدا : دیسان
 ئاینی ئیسلام بەشێکی تاییەتی لەو مالە بۆ هەزارو پەك کهوتان دیاری
 کردووە ، جا بەم شێوەیە دان بە مافی خاوەنییەتی تاک دادەنێت و
 پزیری لێ دەگرێت و دەبێتە هاندانی تاک لە سەر کار کردن و پراشتان و
 بەرھەم هێنان ، وە لە هەمان کاتیشدا مافی کۆمەڵیش لەو سامانە
 دەبارزێت . وە ئاینی ئیسلام هیچ کاتێک دەرگای هۆیه‌کانی وە دەست

هيتاني بهرهمو پوڙي دا ناخات بهرامبر به هيچ كهسك ، مادام له
 پنگه يه كي دروستو په واوه وه دهنی بخت ، كه نهه دهپته هوی
 مسوگر كړدنی په كسانى له دهرهتو ټكوشان بهرامبر ټكپراي
 كومه ل ، بهلام دان ناييت به په كسانى بوونی پوڙي له ناو كومه لى
 دده ميزاددا چونكه نهه دږى سروشتى مروفو پيچه وانهي دادگرى په
 سهره پاي نهوهى كه دهپته هوی به فيرو دانى ووزهى مروفو دوا
 خستى بهروبوومو ودهستاني جمو جوړو جالاكي ټابوورى .

يان بهلاى كه موه دهپته هوی سست بوونی بهروبووم له بهر
 نه بوونی هاندهرى تاكه كهس ، وه ياساى ټابوورى ټيلامى جياوازي
 نى په له گهل ياساكاني تری ټيلام ، وه په يوه نديش به باوه پو به ياساى
 په وشتى ودهستور دانانو كومه لايه نى په وه هه به بهلكو ته ناهت
 په يوه ندى به لايه نى گيايشه وه هه به ، په يوه نديش به هږى وا كه
 نه توانادا هه پت پيش بر كه يى له نيواناندا له سهر بنچينهى سوږو پست
 به په كتر به ستن بهرپا بكات وه برايه تى بخته نيوان بهرزه وده ندى ټكرو
 كومه له وه ، وه لايه نى ماسددى و گيانى له كاتى به خشي زه كات و خبردا
 دهر كه وى و به په كيه وه به سته وه . وه نهو ياسايه تنها پست نابه سته
 به تاكه شه خسه بو هه لسان به كو كړدنه وهى مالى زه كات ، بهلكو
 پيوستى ده كات له سهر ده ولت كه هه لسته بهم كار په پوږه ، كاتك
 كه زه كات نه دان له ناو خه لكدا پوى دا ، وه نهو جهنگانهى كه به
 هوی نه داني زه كات وه له سهره تاي ټيلام دا پوى دا وه نه پى لاي هيچ
 كهسك په نهان و شار دراوه بن . وه له كو تايى دا ياساى گيانى (روحى)
 ده خينه پوو نهو ياسايه كه په يوه ندى نيوان بهنده و خوا پنگ ده خت
 وه نهو پلانه ده خته پوو كه نسان ده تانيت پى دا سهر كه وى بو

تروپیکي مروفایه تی و نهویش به هوی که یشتی به پلهی (نیحسان)^(۱) به شیوه یه کی وا به ندایه تی خوا بکات وا بزائیت که خوی گه وره چاوه دپری ده کات و ده بیست ، وه ههروه ها نهو یاسایه پوونی ده کاته وه که نه م پزیمه چوون ده توانیت زال بیت به سر نهو هه موو بو چوون و خوو خده ناله بارو نامو یانه ی که له ناو خه لکی دا باون و وای بو ده چن که گوايه :

گیان و لاشه دوو شتی دژ به یه کن وه دنیاو قیامه تیش دوو دوو زمنی یه کترین و ناگونجیت بو نینسان که هه ردوو کیان به یه که وه له یه ک کات له کاروانی ژیا نی دا کو بکاته وه .

چونکه گه یشتن و به ده ست خستی یه کیان ده بیته هوی پشت گوئ خستن و ویران کاری (ویران کردنی) نهوی دیکه یان !! : هه و نهو بو چوون و تیروانیه بوو که بوو به هوی جیا کردنه وه ی ثابین له ده ولت وه دوور که و ته وه ی به ره ی ئاده میزاد له خووو په وشتی به رزو پرۆز .

به لام ثابینی پرۆزی ئیسلام توانی چاره سه ری نه م مه سه له یه بکات به هوی دانانی بو چوون و یاسایه کی راست و په وا بو خوا په رستی ، وه نهو یاسایه ش هه موو لایه نه کانی چالاکی مروف بگرتیه وه له هه موو بواره کانی ژیا ندا ، له قسه و گوفتارو هه ست و کرده وه کانی تاكو کومه لدا ، تا له نه نجام دا نه م یاسایه شوینه واره که ی له سوچی مزگه و ته وه گوئز رایه وه بو گوپه بانی ژیان ، وه هه ر نه م یاسایه ش بوو که فه رمانی کرد به کومه لی موسلمانان که گرنگی بده ن به لایه نه کانی ژیان بو نه وه ی هه ر نه وان خاوه ن پله و پایه و ده سه لاتدار بن ئا نه مه یه پیگای به

(۱) لیره دا (احسان) مه به ست به رزترین پله ی بروایه

خوای گه یشتن ، هەر وه کو خوی گه وره له قورئان دا ده فەر، ویت :

(وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَىٰ نَعْمَتَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْفِدِينَ) •

واته : له ودا که خوا پئی به خشیوی زیانی دوا پوژت پره چاو بکه (۱) و بهشی دنیشت له یاد مه که ، وه چاکه بکه ههروه که چون که خوا چاکه له گه لدا کردوویت ، وه به دواي خهراپه کاری وا مه گه پئی چونکه خوی گه وره خهراپه کارانی خوش ناوی •

ئینجا ههستاین به خسته پرووی جوار پایه کانی ئیسلام و عیاده ته گه وره کان وه : نوێزو ، زه کات و ، پوژوو ، هه ج ؛ وه ئاساره بو هندیك له حوکه کانیان ده که یه •

وه ئهم یاسا گشتی به بو زیان جیاوازی به کی به کجار ئانگرای ههیه له گه ل یاسا دهست کرده کانی دیکه ، ههروه که چون له مهو بهر ههندی که مان خسته پروو : وه له مهو دواش ههندی که دیکه تان بو ده خهینه پروو • ئهم یاسایه هو به کانی چه سپاندنی له خودی خوی دا مسوگهر ده کات ئه مهش له بهر ئه وه به چونکه یاسایه کی خوایی به ههروه خوی ئاگدارو چاودیری ته ، وه سولمانانیش به شیوه به کی پیک و پیک مل که چن بو چه سپاندنی •

سه ره پای ئه وهش که خوی گه وره سام و هه به ته تیدا دروست

(۱) واته زیانی دنیا و نیعمه ته کانی بکه به به یژه گی گه یشتن به په زامه ندی خوا و زیانی دوا پوژ •

کردوو ، چونكه ئه و خوايه ی كه ناردوو به تى به خواره وه هه ر ئه و شه كه چاوه دئرى ده كات و ، هه چ شتىكى لى وون نايت نه له ئاسمان و نه له زه وى ، ئه مه ش ده بته هوى ئه وه ی كه مل كه چى به كى ته وای بو بكرىت به په نهان و به ئاشكرا • ئه و ياسايه باسى هه موو پئوسنه كانى ئاده ميزادى كردوو ، وه هه چ شتىكى بشت گوى نه خستوو هه ر له به چو كترين شته وه تاوه كو گه وره ترين شت ، وه هه چ لايه نيك له لايه نه كانى زيان نه ماوه كه ياسايه كى سه ر به خوى بو دانه نايت •

به پاستى ئه و ياسايه ياسايه كى گشتى به بو هه موو به رى ئاده ميزاد به بى ئاوردانه وه بو لای په گه زو په نگ و نيشيمان •

شوتنه وارى گشتى به تى ئه و ياسايه برىتى به له پاراستنى تاكو كۆمه ل له خرابه ی به چى بوونى گيانى و كۆمه لايه تى له ئه نه جامى سه ر هه لدان و زور بوونى ئه و ياساو سه رچاوه ده سكردانه پهيدا ده بن بو پيك خستى كارو بارى زيان هتيراونه كايه وه ، ده بنه هوى لىك به چران و دوزمن كارى و لىك دان هه ر وه كو پوون و ئاشكرايه دژايه تى كردن له گه ل بنچينه كانى خو و په وشت و دروشمه كانى ئاين دا سزايه كى ده روونى و ئازارىكى سه خت پهيدا ده كات ، به لام له كاتى كدا ياساى ئىسلامى لۆمه و سه ر زه نشتى ده روون پيسى ده كات و ، ئشتى و ، ئاسووده به كى ناو خوى له جىگه دا داده مه زرئىنت •

ئه وش به هوى ده رچوونى هه موو ياسايه ك له لايه ن به ك ياسا دانه رى پاسته قينه وه كه كار به جى ترين كه سه ، ئه و شى خى وای په روه دگاره • هه روه ها ئاينى ئىسلام هه لدستى به بلاو كردنه وه ی ئشتى له ناو كۆمه ل ، ئه وش به هوى به كخستى ياساى زيان له سه ر چاوه ی و كار به جى و مه به ستىكى ئه وتو كه ده بته هوى به رو بوى خوا

به يەك ناسين ، وه خواى گه وره لهم باره يه وه نمونه ان له قورئانه
پروژه كهيدا بو ديتته وه كه ده فەرموى :

(ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) •

واته : (خوا نمونه يه كى هتاه وه وه : پياويك چەند هاوبه شى دژ
به يه كى تيدا به شدارن ، وه پياويك تايه ته به يه كيكه وه ، تايه يه كسانن ،
سوپاس بو خدا بهلكو زور بهيان نازانن •

وه تيمه له كاتيك دا كه ئەم كتيه دهخهينه بهردهست خوڻه رانى
به پيز له خواى بالا دهست داوا كارين كه موسلمانان بتوانن كه لك و
سوودى لى وه ربگرن و ، پينمايمان بكت بو لاي به رزى تايه كه مان و
دهوله مندى كه به پوره كه مان و به رزى پيازه كه مان ، وه ههست به
چه باندنى ئەم ياسا پاكه له هه موو كاروبارى زيانماندا ، وه بيهت هوى
پزگار بوونى موسلمانان له چنگ ئەو هه موو ياسا دهستكرده بوو چانهى
كه به سەرياندا سه پتراون ، تاوه كو ده گه نه ئەو پلهو پايه به رزى كه
خوا له قورئانى پروژدا مه دحى كردون كه ده فەرموى :

(كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ) •

واته : تيوه باشترين گه لن كه وه دى هاوون بو خه لكى بو فرمان
كردن به چاكه و قه دهغه كردنى خراپه ، وه هاو پتان به خوا ههيه •
هه روه ها فەرمويه تى :

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ) •

واته : ئەي بڕوادران هه مووتان بچه ناو ناشی به وه (۱) وه شوین ههنگاوه کانی شهیتان مه کهون •

وه لێره دا نایێ ئه وهش له یاد بکهین که له خوای گه وره داوا بکهین پاداشتی نووسهری خه بات گه پری پێبازی ئیسلام بداته وه به باشترین پاداشت وه ههروه ها ئیمهش داوا کارین که هه موو هه وئ و تیکۆشاییکمان ته نها بۆ پره زامه ندی پهروه ردگار بێت •

له کۆتایدا سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆ خوای پهروه ردگارمان •

(۱) لێره دا مه بهست خۆ ته سلیم کردنی بهرنامه ی خودایه ، چونکه ناشتی و خه یرو خوشی هه ره له شوین کهوتنی ئایینی خوا دایه •
وه رگه ی

ياساي پەۋىشتى

ھەستى خوۋ پەۋىشتى لە نىۋ ئادەمىزادا ھەستىكى سىروۋىشتى يە ،
خىۋاي گەۋرە خىستىۋەتى يە نىۋ دىل ۋە دەۋۋىنى مۇۋەۋە كە پالى پىۋە
دە نىت بۇ خۇشەۋىستى ھىندىك سىقاتى ئىنسان ۋە پىق لى بۈۋەۋە
ھىندىكى دىكە •

ۋە ئەۋ ھەست كىرنە ھەرچەندە جىۋاۋەۋ ، پاددەيە كى جۇراۋ
جۇرى ھەيە بە گۈۋەرى تاكە كانى ئادەمىزاد ، بەلام ھەستى گىشتى (بە
بى ئاۋپ دانەۋە بۇ لاي تاكە كان) بەردەۋام پىپار لە سەر ھەندىك
كىردەۋە ، ھەلس ۋە كەۋت بە باشى دەدات ۋە ، ۋە لە سەر ھىندىكى تر بە
خىراپى لە ھەموۋ دەۋرۋ زەمانىك دا ، بۇ نەمۇنە : پراست گۈۋى ۋە دەست
پاكى ۋە دادگەرى ۋە پەيمان بىردەنە سەر ، ئەمانە ھەموۋيان مۇۋەۋەتى بە
پەۋىشتىكى بەرزىان دەداتە قەلەم كە شاينەنى مەدح ۋە ستايش كىردن بىن
لە ھەموۋ چەرخىك لە چەرخە كانى زىيان ، ۋە لە ھىچ كات ۋە شۈبھىك دا
نەۋۋە كە ئىنسان درۋ ، زۆردارى ۋە ، سەم كارى ۋە ، ناپاكى بە باش
بىزانىت ، ۋە يە كسانى ۋە بەزەي پىكدا ھاتەۋەۋ ، دىل فراۋانى ۋە سىنگ
فراۋانى ۋە ، لى بوردن ، ئەۋانە ھەموۋيان لەۋ شتەنەن كە ئادەمىزاد بە
چاۋىكى پىزىر پىرۋەۋە لە ھەموۋ شۈبھىك دا تەماشاين دە كات ، بە
پىچەۋانەى خۇ ھەلدانەۋەۋ ، لە خۇۋاي بۈۋن ۋە ، دىل پەقى ۋە ، پۇدى ۋە ،

چاۋ چنۇكى ، مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتىك بە چاۋى پىزى پىرۋىزى سەيرى
 ئەنەنى نە كىردۈۋە ئايكا ، ئىنجا مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام پىزى ئارام
 كىرتىۋ ھېنىۋ ، خۇ پىگىرتىۋ ، ھىۋاشىۋ ، پاىە بەرزىۋ ، ئىزىيەتلىۋ ،
 مەردايەتلىك دە گىرتىۋ ، بە چاۋى پىزىۋە بۇيان دەپۋائىت ، ھەروە كىۋ
 بەردەۋامىش بە چاۋى سۈكەۋە سەيرى بى ئارامىۋ ، خۇ پىانە گىرتىۋ ،
 ھەل پەرسىۋ ، تىرسىۋكى دە كات ، ھەروە ھە مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام دابىن
 كىردىنى ھەۋا ئارەۋو ، ھادەمىۋ پەۋش بەرزىۋ ، ھۆگىرى كىردىن
 نە گەل مەردۈۋم بە پەۋۋىشكى بەرزىۋ پىرۋىزى دادەنىت بەلام بە
 دۈۋاكەۋىتى ھەۋا ئارەۋو پەۋۋىش نىزىۋ ، بى ئەدەبىۋ ، خۇخەدى
 خىراپ ، مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتىك پىزى بۇ ئەمانە دانەۋە ، ۋە ھەروە ھە
 مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام ئەندازەۋى جى بەجى كىردىنى ئەر كى سەرشانۋ ،
 پاراستى پەيمانۋ ، جالاكى لە كار كىردىۋاۋ ، ھەست بە لى پىرسراۋى
 پىۋون دە كاتەۋە ، ھەروە كى مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتىك بە چاۋى پىزىۋە
 سەيرى ئەۋ كەسانە ناكات كە ئەر كى سەرشان بى بەجى ناكەن ،
 ۋە پەيمانۋ بەلئە كىيان نەبەنە سەرو ، ۋە ئىشۋ كارى سەرشان بە
 پىكۋ پىكى ئەنجام نەدەن •

ئەۋ سىفەتەنى كە باسما كىردىن ھەۋىيان سىفەتلىك تەكىن ، بەلام
 كارۋ بارى كۆمەلەيەتلىك بە كىردەۋە چاكە كىۋ خىراپە كىنەۋە ، ۋە بە
 سىفەتە بەرزە كىۋ نىزىبە كىنەۋە بەردەۋام مۇۋاپىقەتلىك بە يەك چار بۇيان
 دەپۋائىت ، ۋە بە يەك تەرازۋ دەيان كىشى • ئاۋە كۆتۈر نەزانراۋە لە
 ئاۋ كۆمەلەگە كىۋ مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كۆمەلەگە ھەيت كە شەبانى
 گەۋرەۋىۋ پىزى لى گىرتىۋ بىت تەنیا ئەۋ كۆمەلە نەبىت كە خاۋەنى خىۋ
 پەۋۋىشنى جۈۋانۋ ياساۋ پىكۋ ، پىكۋ بىتۋ ، ئاللى يارمەتلىۋ ، تەۋاۋىۋ

خوشه‌ويستی و ، ناموژگاری و ، دادبه‌روه‌ری کومه‌لایه‌تی و ، یه‌کسانی له له سهر بشه‌کینه‌وه . ښکومان مروّځیه‌تی هیچ کاتیک به چاوی پټزه و ، سهری نه‌و کومه‌لکایه ناکات که به تهنی بچرې بچرې جال‌جالوکه‌وه په‌رتنه‌وازه‌یی و ، نازه‌اوه و ، گیره و ، کیشه و ، ټک چوونی بارو ، دؤخ و کینه به‌رایه‌تی و ، لیک دوور که‌وته‌وه و ، چاو چنوکي و ، خراب کاری و : خو به زل زانین له بهینی تاکه‌کانی کومه‌لدا داپوشرايت ، وه هه‌روه‌ها کارو باری خوړه‌وشتی به چاکو خراپه‌وه به‌رده‌وام ماوه‌ته‌وه له سهر هه‌مان شپوه که له هه‌موو کات و ، سهرده‌مه پشپوه‌کان دا له سهری بووه .

مروّځیه‌تی به چاوی پټزه‌وه سهری کرده‌وی دزی و داوین پیسې و کوشتن و قوّل برین و ته‌له‌که بزی و به‌ریل خواردن و نازار دانی خه‌لکی و پاش له باس کردنی خه‌لکی و دوو‌زمانی و بوختان بلاو کردنه‌وه و خراپه‌کاری له سهر زه‌وی ناکات .

هه‌روه‌کو که به چاوی پټزه‌وه سهری چاکه له‌گه‌ل دایک و باوک و خزم و کهس و کارو پټز گرتنی دراوسی و براده‌رو یارمه‌تی دانی براده‌ر له سهر شتی په‌واو سهر په‌رشتی کردنی پیوستی‌یه‌کانی هه‌توان و هه‌زاران و چونه لای نه‌خوشتان و یارمه‌تی دانی ليقه‌وماوان و ده‌ست گرتنی په‌ک که‌وتوان ده‌کات .

هه‌روه‌ها به چاوی پټزه‌وه سهری ئیسانی فیل بازو ناشو‌کرو دم درټزو پیا بازو دوو پوو ته‌ماع کار ناکات . که‌چی له هه‌مان کات‌دا پټزی له مروّځی داوین پاک و ټاکار به‌رزو سروشت خاوین و ده‌ست پاک ناره . بوخته‌ی قسه‌که‌مان نه‌وه‌یه که مروّځیه‌تی له هه‌موو کاتیک‌دا نه‌و که‌سانه‌ی به مروّځی ژيرو پټک و ټک داناوه که له گوشتارو

قسه کانیان دا پاست گو بوونه و باوه پ پی کراوی ناو خه لک بوون و کومه ل
بستی پی به ستونه له هه موو کارو باسنگ دا •

وه ده ره وه و ناوه و یان قسه و کرده و یان وه ک یه ک بووه • وه نه و
که سانه ی که به بهش و چاره نووسی پازین و پیش برکتی پی ده کهن بو
جی به جی کردنی ئه رکی سه ر شانیان به رامبه ر به خویان و خه لکی
دیکه وه نه و که سانه ی که زیان ده به نه سه ر به چه شتیکی ئاسایش و
کامه رانیه وه خه لکیش له ده ست و زمانیان دل نیان ، ئا ئه مانه پنجگه له
چاکه و مه ردا به تی شتیکی دیکه یان ای چاوه پروان ناکریت •

لیره دا ده رده که ویت که بنچینه کانی خوو په ووشت جهند
پاستیه کی چه سپاوی جهانی به به رده وام هه موو نه وه کانی به رهی
ئاده میزاد شاره زایی یان پی هه یه ، وه چاکه و خه رابهش شتیک نه که
له هیچ کهس په نهان و شاردراوه بیت ، تاوه کو پیو یست به لیکۆلینه وه یان
بسکات نه گه ر و یستیان بویان پروون بکرته وه ، به لکو خوو په ووشت
ئاکاریکه که به رهی ئاده میزاد هه ر له سه ره تایی په یدا بونیه وه خوا ئه م
هه سته ی پی به خشیوه و خستویه تیه ناو دل و ده رونیه وه ، هه ر له به ر
ئوده شه ده بینن که قورئانی پرۆز کرده وه ی باشی به چاکه ناو بر دووه و
کرده وه ی نا په سندی شی به خه رابه ناو بر دووه (الخیر بالمعرف والشر
بالمکر) وه مه به سته قورئان لیره دا ئه وه یه که چاکه بریتی به له و شته ی
که ئاده میزاد ئاره زووی بو لا ده کات و خووی پیوه گرتووه وه خه رابهش
بریتی به له و شته ی که خه لک به نا په وای داده ئیت و قیزی لی
ده که نه وه به جاوی سووک سه یری ده کهن ، هه روه کو چون ده بینن که
خوا ی گه وره له قورئانی پرۆزدا له م باره یه وه فه رموویه تی :

(فَالْهَمَهَا فَجُورَهَا وَتَقْوَاهَا) •

مه بهستی له نهفسی ئاده میزاده ، مانای نهووه که خوای گه وره به
 سروشت ئاکاری چاک و خرابی خستوته ناو دل و دروونی و وا ده بیت که
 خوینهر لهم شوینه دا پرسیار ده کات و ده لئی :- نه گهر بهرده وام خو و
 په وشتی باش و ته و او له ناو خه لک دا ناسراوه و له جیهان دا بریاری
 له سهر دراووه و بهرده وام خه لکی سهر زه وی ههر له و کاته وه که سهر
 زه ویان ئاووه دان کردوته وه له سهر یه ک پرا بوون ، دهر باره ی باش و
 چاکی هه ندیک سیفاتی و خرابی و بئ کله کی هه ندیک سیفاتی تر .

که واته نه و هه موو یاسا په وشتیه جیا جیا یانه ی جیهان بو
 داهینراون ؟ چ شتیک ده بیته هو ی بوونی جیاوازی له نیوانیان داو لیک
 جیا کردوونه وه ؟

وه چ به لگه یه کمان به دهسته وه یه بو پشت بئ بهستن که ده لئن :
 ئایینی ئیسلام یاسایه کی تابه تی خو و په وشتی هه یه ؟ وه له دوایدا نه و
 سیفه تانه چین که وای کردووه ئایینی ئیسلام بیته سهر پشک له نیوان
 هه موو یاساکانی جیهان دا ، که بهرده وام تا کو ئیستاش پاستی به کی
 پوون و ئاشکرا بووه له میزووی پربازی په وشتی دا ، وه گه وه هر یکی
 به هادار بووه له سهر سهری تاجی مرؤفایه تی ؟ نه گهر بیت و چاویک به
 یاسا په وشتی به جیا جیا کان له جیهان دا بخشین بو پوونکردنه وه ی ئه م
 مه سه له یه له یه که م هه نگاودا بۆمان وهرده که ویت که نه و یاسانه ههر
 له به نه پرت دا جیاوازیان هه یه له شیوه ی پیک هاتی یاسا په وشتیه کان دا له
 دیاری کردنی سنوره کانی و پله و پایه و شوینی به کار هتیا و یه کخستن
 له نیوانیان دا ، جا نه گهر به قوولی بوی بچین و به وردی سه بری
 بکه ین هو ی ئه م جیاوازی به مان بو دهر ده که وی ئه ویش که : نه و
 یاسایانه جیاوازیان هه یه دهر باره ی دیاری کردنی پیوه ریک (میار) بو

چاګه و خرابه له پښتدا که هویه که بۆ پروونکر دنه وه و جیا کړ دنه وهی
چاګه له خرابه ، هه ر وک چۆن یه ک ناکه ون له سه ر بر یاردانی هیز ټکی
جی به جی کړ کهوا له و دیو یاسزوه کاره کانی خوی جی به جی ده کات و
وای لی ده کات که بجیته ناو خه لکه وه و ده ست نیشانی نه و هه له یه بکات
کهوا له مروف ده کات شوینی یاسا بکه وی و له سه ری به رده وام بی ،
له دوایدا نه گهر له هوی جیاوازی نه و یاسایانه بکوئینه وه وه به
تیروانینیکی وورده وه سه رنجی بدات هه قیقه و پاسته قینه ی به ټاشکرا
بۆ دهرده که ویت که : نه وهی پښگی نه و یاسا ده ست کړدانه ی به
شیوه یه کی گشتی نابووت بی په و اج کړدوه و لسه یه کتری دوور
خستونه نه وه نه وه یه : که نه و یاسایانه جیاوازیان له گه ل یه کتری دا
هه یه له بۆ چوونیان دهر باره ی نه م بوونه ودره و نه و پله فراوانه ی که نه
یاسای زیان دا هه یه ، وه دهر باره ی مه به ستی زیانی مروفایه تی لسه
بوونه ودره دا ، وه هه ر نه م جیاوازی یه بوو که کاری تی کړدبوو به هوی
بهیدا بوونی جیاوازی یه کی به پرتی له ماهیه ت و سروشت و کار و
باره کایدا . نه و مه سه لانه ی که بناغه ی زیانی مروفایه تی له سه ر
دامه زراوه ، وه دیاری کړدنی هه لوئست و بیرو بۆ چوونه کانی زیانی
مروف له دونیادا دیاری ده کات . نه وه یه : نایا نه م بوونه ودره هچ
دروست که ری هه یه یان نا ؟ نه گهر هه یه نایا خویه کی به نه نهایه یا چهند
خویه کی دیکه شی له گه ل هاوبه شن ؟ وه نه و خویه ی که ټیمه له ناو
هه موویاندا پروامان بی هه یه کامه یه ؟

وه نه و سیفه تانه ی که شایسته ی نه ون چین ؟

وه نه و به یوه ندی یانه چین که له بهینی ټیمه و نه ودا هه یه ؟ نایا نه و
خویه مشوری پښمایي و جی به جی کړدنی کاره کانمانی خواردوه
یان نا ؟

نايا ٿيڻ بهرامهر به ٿو خواه بهر پرسيارين يان نا ؟ ٿه گهر
ٿوه وايه چ شٽيڪه كه ٿيڻ بهرامهر به خوا بهر پرسيار ده کات ؟

باشان ٿامانجي ڙياني ٿيڻ چيهو ٿاگامي کارو باري ڙيانمان جي به
كه هميشه چاومان تي پريوه به گوپروي پيوستيه کاني ڙياني ٿيڻ
دونيابه کار ده كهين ؟ ٿه وانه چند مهسه لهيه كي بنچينه يي ترسناڪن وه لآم
دانه ويان پيوستي به دامه زراندي ياسايه كي ڙياني ٿاده ميزادانه ده کات ،
كه واپو ياساي خووپه وشت دانامه زريٽ تنها بهو شيويه نه پٽ كه
له گهل پاسته قينه ي ٿو وه لآمه نه پٽ ؟ وه لهو ليد وانه كورته دا دهستان
ناپوات كه به شيويه كي ترو تهسل باسي ياسا جيا جياڪاني ڙيان له
جيهان دا بكهين دهر باره ي وه لآمي ههر يه ڪيڪ لهو پرسيارانه ي كه
دراونه ته وه له لايه ي ياسا دهس ڪرده کاني جيهان دا ، له دوايدا ٿو
وه لآمانه چ نشانو ڪارده سائيڪيان پهيدا ڪردوه نه وه لآمه ڪنيان داو له
دياري ڪردني ٿم پريگايانه ي كه له سهري ده پوڻ به لآم من له ناو
هموويان دا ٿايني ٿيسلام هه لٻزاردوه . بو وه لآم دانه وي ٿو مهسه لانه
له لايه ي ياسا دهس ڪرده ڪانه وه ، وه ههروها پوون ڪردنه وي ٿو ياسا
تابه تيه كه ٿيسلام بو خووپه وشت هئاويه تيه ڪايه وه له سهر بنچينه ي ٿو
وه لآمه وه جي به جي ڪردني پيوستيه کاني ٿايني ٿيسلام بو وه لآم دانه وي
ٿو مهسه لانه ده لٽ :-

ٿم بوونه ودره خواهه كي ههيهو بيڄگه لهو هيچ خواهه كي ديڪه
ني به ، ههر ٿو خواهه يه كه ٿو بوونه ودره ههر چي تيه ديه
هئاويه ته ڪايه وه ، وه ههر ٿو ههلسوپنهري ڪروباري بوونه ودره
هيچ هاوبه شيڪي له گهلدا ني به وه فرمان دهر ڪردن و قهدهغه ڪردن ههر
ٿايسه ي ٿوه ، وه ههر ٿو پهرومردگاري ٿاسه نه ڪان و زهوي و ههر چي

له نيوانياندا ههيه ، وه ئهو ياسا بوونهوه ريهي كه ده پيښين به پړيكي ده پرواو هه موو مل كه چي فرمانو ويستي ئهو خوايه نو وه هه ر ئهو كار به چي و به تواناو ئاگداره به ديارو ناديار ، ئهو خوايهي كه به ئه ندازه ي تو ز قايك (كه رديله) يهك هيچ شيكي لي نا شارد رته وه نه له ئاسمانه كانو وه نه له زموي ، وه ئهو پاشاو خاوهن دمه لانه يه كه كاروباري له م بوونه وه رده به ئه ندازه يه كي ديارى كراو ده پروات به پښو سووكي و كه مو كوپي نايه ته پښكا ، وه مروف به پښي دروست بوون و فرماني سروشتي به نده ي خوايه ، وه له جهان دا هيچ پشه يه كي ني يه تنه نا ئه وه نه پيت كه بي په رستيت و مل كه چي بو فرمانه كاني بكات ، وه ژياني ئاده ميزاد هيچ ماناو مبه ستيكي ناييت تنه نا كايك نه پيت كه هه موو ژياني به نديا يه يه كي پاك و بوخت بيت بو په روه ردگاري خوي ، وه شايه ني ئنسان ني يه كه به ناو به ئاره زووي خوي پښازو به رنامه يهك بو به نديا يه يه كي ديارى بكات ئهو به رنامه دانانه تنه نا بو ئهو خوايه يه كه دروستي كردوو كردويه تي به به نده يهك له به نده كاني ، پښگومان خوي گه وره چهنده ها پښه مبه راني (عليهم السلام) بو ئنسان په دوانه كردوو په رتوكي خوي بو ناردونه خواره وه بو پښمايي كردنو شاره زا كردنيان بو پښگاي چاك و به خته وه ري .

ئهمجا كه وا بوو پښويسته له سه ري كه ياساي ژياني وه نه گريت .
ته نيا له و ياسا پوښنو دره خشانه ي كه خوا بو ي ديارى كردوو .

وه له پوژي دوايدا مروف به رپرسياره به رامبه ر به په روه ردگاري له وه ي كه له ژيانيدا پښي هه ل ده ستي ، وه له پوژي دوايدا لي برسراوه له باره گاي خوا ، ئهو جهانهي كه تستانيدا ده ژي وه كو قوتابخانه يه كه بو تاقي كردنه وه ، وه پښويسته له سه ر مروف كه

مه به ستيكي دنيايي بو ژيانه كه ي ديارى نه كات به شيو مه كي وا كه
 به رده وام بيت و هوو و كووش بكات له يتاو به دست هيناني دا ، بو
 نه وي كه له ده رجوان و سهر كه وتوان بيت له به رامبه ر په روه ردگاري
 له پوژي دوايدا وه نينسان به هموو هيزو نه دنامه كانيه وه ده چته ژير
 نه و تافي كردنه وه وه ، چونكه نه و تافي كردنه وه به هموو پر له
 سزاو ناپه حه تي بو هموو هيزو نه دنام و به خشيته كاني وه تافي
 كردنه وه به بو هموو لايه نه كاني ژياني .

ينگومان نينسان تافي ده كړينه وه له و هموو هوو و كووشه ي كه
 له دنيا دا داويه تي ، تافي كردنه وه به كي پاكو بوخت كه دووره له چلك و
 چه به لي هم جيهانه ، سه رباري نه وي نه و كه سه ي كه هه ل ده ستي به و
 لي برسيمه وه نه و خوايه به كه به هموو شتيك ناگداره ، وه نه و خوايه ي
 كه عيلمه كه ي هيچ سنوريكي نه و ناوه ستي كاتي ك كه كرده وه و جمو
 جو له كاني مروف تو مار ده كات له هموو لايه نه كاني هم بوونه وه ره
 له سهر زه وي و له ناو هوا و ناو بو شايي وه له ناو دلو ميتشك و
 ده ست و قاچي دا .

به لكو عيلمى خوا ده وري هموو نه و پازو نه يتي و هه ست و
 نه سته ي داوه كه به دلي ناده ميزادوا ديت ، وه هيچ شتيكي له مانه لي
 ناشارد رپته وه ، تا نه وه وه لامي ثانيي نيسلامه ده رباري مه سه له
 بنچينه كاني زيان ، وه نه وه به بو چوونه كاني ده رباري بوونه وه رو پله و
 پايه ي مروف تيدا ، وه ثانيي نيسلام نه و مه به سته پراسته قينه به رزو
 پروزه ديارى ده كات كه پيوسته يته مه به ستي هره به رزي
 تيكوشانه كاني مروف و هوو داني له م جيهانه دا (نه و يش كه بريتي به له
 په زامه ندي خواي به روه دگارو گه شتن به په زامه ندي نه و)
 تا نه مه به نه و پيوه ري كه له ياساي خو و په ووشتي

جی بکات ، به لām له پاستی دا نهووی که باسماڼ کرد تاینی ئیسلام زور
 پشت ده به سیت به هیزکی دبرونی و له سهر چاووی پروا بوون به
 خواو پوژی دوايی هه لقولا بئ ، جا له بهر نهو ده بین که تاینی
 ئیسلام پیش نهووی فرمان بکات به ئیسان که یا بهند پت به یاسای
 خوو په ووست داوای ئی ده کات ترس و بیمی خوای له دلدا جیگیر
 بیت و بهندی ئی وهر بگری له بهر نهووی هه موو فهرانیکی تو
 ده که پته وه بو لای خوا به کی به نهرو زانایه کی وا که به نه اندازی
 که رد یله به که هیچ شتیکی له زهوی و نه له ئاسماڼ ئی وون نابئ ، له ههر
 شویتیک پت دمت بیت و تو ده توانی خوت له غیری خوا بهاریته وه
 به لām ههر گیزاو ههر گیز ناتوانیت خوت له خوا بهاریته وه له تواناو
 ده سه لاتدا هه به که ههر جی ئاده مزاد هه به فریوی بدهی به لām
 ئیگومان ناتوانی خوای خاوهن ده سه لات فریو بدهی . وه ده توانیت هدر
 جی له سهر زهوی ده ژیت ده سه و ستانیاڼ بکهیت به لām ههر گیز ناتوانیت
 دروست که ری ئاسماڼه کان و زهوی ده سه و ستان بکهی ، وه خه لکی
 سهیری نهو کردارو په ووسته پروا له تیاڼه ده کهن که به چاو دهی بین
 به لām خوای زانا به ئاشکراو په نهان ئاگاداروه و زانایه به نهی ددرورن و
 پاژو نیازی دل ، ههر چهنده لهو ژیاڼه پراوه یه دا کار بکهیت و خوت
 مانهو بکهیت ، هیچ به نایه که نی به که خوتی ئی په نهان بکهیت ، له ترسی
 چیشتی شه پایی مردن و که پانه وه بو بهردهم نهو داد گایه کی که هیچ
 یار نه وه به ریل و تکا کاری و شایه تی به دروو قیل و ته له که یه که نا
 توان و به فریات بین له پوژیک دا که خوای بالاده ست تهرارووی
 پاستی و داد گهری داده بیت و ، پاداشتی هه موو بهنده کنی ده داته وه پر به
 پری کرده وه کانیاڼ . تاینی پیروژی ئیسلام نهم پروا بوونه (پروا بوون
 به خواو پوژی دوايی) له دلی ئاده مزاد دا ده چه سیتی به شیوه به که

وا بزانی هه‌میشه پاسه‌وانیکی خوو په‌ووشتی وا به سه‌ریه‌وه و پالی پتوه
 ده‌نی بۆ کارکردن و هه‌لی ده‌نی بۆ قه‌بوول کردنی فرمانه‌کانی خ‌وای
 گه‌وره ، وه بوونی ئه‌و هۆیه‌ی که پالی پتوه ده‌نی بۆ هه‌لسان به‌کاره‌که
 یه‌کسانه له‌ لای ، جاسا ئه‌و پال پتوه‌نهره‌ ج له‌ ده‌ره‌وه‌ی پۆلیسه‌خانه‌و
 دادگاوه‌ندی خانه‌بێ یان نا • وه‌ ئه‌و پاسه‌وانه‌ ناوه‌کی یه‌ ئه‌و پال نه‌ره‌
 ده‌روونه‌یه‌ که بازووی یاسای په‌ووشتی ئیسلام به‌ هیز ده‌کات بۆ نه‌وه‌ی
 له‌ناو کۆمه‌لدا جێ به‌ جێ بکری‌ت وه‌ ئه‌گه‌ر بێت و له‌گه‌ڵ ئه‌و پانه‌ره‌
 ده‌روونی‌یه‌را لایه‌نگری و پال پشتی و ده‌سه‌لات و پای گشتی له‌گه‌ڵ
 دا‌بێت که بێته‌ هۆی ئاسان کردنی جێ به‌ جێ کردنی ئه‌و جاکترو
 باشتر ته‌گینا له‌ راستی‌دا هه‌ر ئیسمان به‌ ته‌نیا ده‌توانی پرتیمایی تاک‌ی
 مسولمان و گه‌لی مسولمان بکات بۆ پاست ترین پرتیگا ئه‌گه‌ر بێت و
 بر‌وای گه‌شنوه‌ تیکه‌لاوی ناو د‌ل و ده‌روونیان بێت و ئه‌و بیرو بر‌وایه‌ له‌
 ناو د‌لیان‌دا چه‌سپا بێت و چ‌ووب‌ته‌ ق‌وولایی ده‌روونیان، سه‌ره‌پای نه‌ومش ئه‌و
 بۆچ‌وونه‌ی ئیسلام بۆ بوونه‌وه‌رو ئاده‌میزاد چه‌ند پالنه‌ریک ئاماده‌ ده‌کات
 که مر‌وف هان ده‌دات و پالی پتوه ده‌نی بۆ کارکردن به‌ ب‌ئ‌ی داخ‌وازی
 یاسای په‌ووشتی ، وه‌ به‌سه‌ بۆ مر‌وف پالنه‌ریکی هه‌ب‌ی بۆ مل که‌ج
 کردن و بۆ گه‌یشتن به‌ په‌زامه‌ندی خوا ، ج‌ئ‌ی به‌ ج‌ئ‌ی کردنی
 فرمانه‌کانی و پازی ب‌ئ‌ت به‌ خ‌وایه‌تی خوا و به‌ندایه‌تی کردنی ب‌ئ‌ی و ،
 پ‌و‌یشتن له‌ سه‌ر پ‌ی‌بازه‌که‌ی له‌ ژیا‌ندا وه‌ هه‌روه‌ها په‌زامه‌ندی خواش
 بکات به‌ ئامانج‌ی سه‌ره‌کی ژیا‌نی •

وه‌ کار‌یگه‌ریکی دیکه‌ که ده‌ب‌ته‌ پال‌ب‌ست بۆ کار‌یگه‌ره‌که‌ی ین‌شو
 به‌ ه‌یزی ده‌کات ، بر‌وا بوونه‌ به‌ پ‌و‌ژی د‌وایی وه‌ بر‌وای وا ب‌ئ‌ت هه‌ر
 که‌س‌یک مل که‌چی خوا ب‌ئ‌ت و فرمانه‌کانی خوا ج‌ئ‌ی به‌ ج‌ئ‌ی بکات د‌وایی
 ئه‌وه‌ تووشی خ‌وشبه‌ختی و سه‌رکه‌وتن ده‌ب‌ت له‌ ج‌یهاتی د‌وایی هه‌تا

ههتايدا (الآخرة السرمديّة) وئەو كەسە دەگات بە زيانتيكى خۆش و دوا
 پۆزتيكى گەشاو و ئازوو نىعمەتتىكى نەپراو و بەردەوام ، ھەر چەندە
 لەم دنيا پراویدەدا تووشى جۆرەھا ئازارو ئەشكەنجەو دلتەنگى و
 ناپەچەتى بووئیت ، بەلام ئەگەر ئیت و لەم جیھاندا زيانى بە سەرىنجى
 کردنى فەرمانەکانى خوا بەریتە سەر ئەوا هیچ گومانى تێدا نى بە كە
 سەرەنجامى ئەو كەسە لە پۆزى دوايىدا تۆلەیهكى سەخت و سزایەكى
 ھەمیشەیی بە ، ھەر چەندە لە زيانى دونیادا لەو پەرى خۆشى و لە جۆرەھا
 ئازو نىعمەت و پابواردن دا بوو ئیت . ئەگەر ئومیدو ترس لە خوا ١٠ ناو
 دلى كەسكدا كۆ بوونەو و لە قولایى دەروونیا جیگیر بوون وەكو ئەو
 وایە كە لە قولایى دەروونیا ھىزىكى كارىگەر بووئیت و ھانى بدات . بۆ
 پزىگای چاكەو پالى پێو بنى بۆ دەست گرتن و پا بەند بوون بە پزىزى
 راست و تەواو لە چەند كات و گوزەردا ، ھەر چەندە وابزانى پا بەند
 بوونى بە پزىزى راستەو دەیتە ھۆى زيان گەياندننى بە بەرزەو و نەدیەكانى
 زيانى ئەم جیھانە ، وە ھەروەھا ئەو پالەره دەروونىیە دەتوانیت كە لە
 خەسارو خراپەكارى بىسار ئىزىت ئەو ھى لەم پوون كردنەویدەدا
 دەردەكەوئیت ئەو ھى كە :-

ئایىنى ئىسلام بۆ چوونىكى تايەتى ھەیه بۆ بوونەو و و پێو رىكى
 تايەتیشى ھەیه بۆ چاكەو خراپەو سەرچاوەیەكیشى ھەیه
 بۆ زانىنى خو و پەو و وشت ، وە ھىزىكى جى بە جى
 كەرى تايەتىیەو پالەرىكىش ھەیه كە پالى پێو بنى بۆ كار كردن ،
 وە ئایىنى ئىسلام لەم بەشەدا پزىزىكى تايەتى ھەلدەبژرىت كە جىوازە
 لە پزىزى ھەموو یاسا پەوشتیەكانى جىھان ، وە بە ھۆى یارمەتى ئەو
 پالەرانەو چەند كەرسەتەیهكى پەوشتى ناسراو دەردەكەوئیت بە پێى
 ئەندازەى تايەتى ، وە لە ھەموو لایەنەكانى زین دا جى بە جى دەگات

جا نه بهر نهوه ده توانين بلین ټایینی ټیسلام یاسایه کی خوو پړه وشتی
وای هه یه که ده گونجیت ، له گهل سروشت و زانیاری به کانی
ناده میزاددا •

وه بو نهو یاسا خوو پړه وشتی به چهند تاییت کارو سیفه ټی کی
هه یه نا گونجیت لیرمه داسی بکه یین • به لام ټیمه لیرمه داسی نه وای
باسی سی سیفه ټی ټاشکرا بکه یین که هه وین و بوخته ی نهو یاسا
پړه وشتی بهن • به لکو له پاستی داسی نه مانه له پشه کیه کانی ټیسلام نه
یاسای خوو پړه وشتی دا •

سیفه ټی به کم :- ټم سیفه ته پازی کردنی پړه وړدگارو گه یشتن
به پړه زامندی خوا ده کات به مه به ست (هدف) ی سهره کی له زینی
ناده میزاددا • جا به هو ی نه ووه پړه وړی کی بهر ز بو خوو پړه وشت
دروست ده بیت که له پړووی بهر ز بوونه ووی خو وړه وشتی دا هېچ شتیک
ناتوانی پړیگی بهر ز بوونه ووه پړه وړی کی لی بگری ، وه هه وړه ها
نهو سیفه ته سهرچا ویهک بو زانیاری و زانست پړیار ده داسی به هره ی
خو گرتن و به هیزی به سهر خوو پړه وشتی ناده میزاددا ده پړی بی به
شینو یهک که بهر ز بوونه ووه پړه وړی کی نهو گهل داده بی ، له دوا جاردا
گوپان و ههل گه پانه ووی ټیدا پړو ودهات ، وه هه وړه ها نهو سیفه ته
به هو ی له خوا ترسانه ووه هیزکی جی به جی کهر بو خو پړه وشت
ناده ده کات و ټیسان هان ده دات بو هه ستان و ناگادار بوون به
پړیسته کانی خو ی ، به بی نه ووی که ده ستی کی هو له هو یه کانی
ده وړه ووی ټیدا بیت ، دیسان نهو سیفه ته هیزیک ده خانه دلی ټیسانه ووه
له سایه ی پړوا بوون به خواو به پړوی دوا یی هیزکی هاندهری له ناو
دل و ده وړی داسی دروست ده کات که ټاره ووی هه بیت بو ټیش کردن به
یاسای خوو پړه وشت له خو ووی خو ی دا •

سيفه نى دووم : ئەو ھاندان و ئارەزوو پى دانه پووتەو ھىچ
 ئاوات و خوو پەووشىكى تەزى نە ناسراو نايەتتە كايەو وە ھەول
 نادات بۆ لە ناو بردنى ھەندى خوو پەووشى مروفايەتى و بەرز
 كەردنەو ھى ھەندىكى دىكە ، وە ئەو ھاندان و ئارەزوو پىدانه لە خوو
 پەووشىدا ھىچ شىك لە ناو خۇيدا ناگرى تەنھا ئەو نەيت كە لە ناو
 ھەموو خەنكى دا ناسراو . وە ھىچ شىك نەبچووك نەگەرە لە خوو
 پەووشىدا بە جى ناهىلن و پشت گوى ناخات ، بەلكو دەست نىشانى
 دەكات و ھەمووى وەردەگرى . لە دوايى دا ھەموو يەكك لە زيانى
 مروفايەتى لە شوئى خوى دادەيت ، لە پىيازى زيانى مروفايەتى دا
 جىگرى دەكات ، دەرگى جى بە جى كەردنى زيانى مروفايەتى فراوان
 دەكات بە فراوان كەردىكى زۆر بەر بلاو لە لايەنەكانى زيان وە ھىچ
 بەشىك لە بەشەكانى زيان وەكو : كەردەو ھەكانى تاكو كارو بارى ناو
 مال و تىكەلاوى شارستانى و كارو بارى پامپارى و ئابورى و بازارو
 قوتابخانە و دادگا و سەر بازگە و گۆرپەباني جەنگ و كۆنگرە ناستى و
 چەندەھا لايەنى دىكە كە يەوئەندى بە زيانى ئادەمیزادەو ھەيە
 دەبين شوئەوارى خوو پەووشى تىدا بەدى دەكرى و چووەتە
 ناوەرۆكەو . كەواتە ئايىنى ئىسلام وا لە خوو پەووشى دەكات كە
 زال يىت بە سەر ھەموو لايەنەكانى زيانداو دەستى بەسەر پابگات .
 وە بەو ھۆيەو دەيەوى كە جەلەوى كاروبارى زيان لە دەست ھەداو
 ئارەزوو ھەست و بەرژوئەندى دەريئت و پىداتە دەست خاوەن
 خووپەووشى پاك و داب و نەرتى جوان . سيفه نى سىيەم : ئەو سيفتە
 داوا لە خەلك دەكات ياسايەك بۆ زيان بەيتنە كايەو كە بنچىنەكانى لە
 سەر چاكە دامەزرايت ، وە ھىچ شىكى خرابى لە گەل تىكەلاو نەبوو
 پى ، وە بە شىوئەكى وا بانگەوازيان لى دەكات كە خىرو چاكە

بىكەن ، بەو شىۋەيە كە مۇۋاپىقەتى لە كات و شوئىنك دا بە چاۋى
بەرزو پىزەۋە بۆى دەپۋانن ، وە ھەروەھا داۋايان لى دەكات كە
ھەستىن بە لە ناۋ بىردىن و دوور خىستەۋەى ئەو خىراپانەى مۇۋاپىقەتى لە
ھەموو كاتىك دا بە چاۋى سووك و چىروك سەپىيان دەكات .

ئا ئەم بانگەۋازىيەيە كە ئايىنى ئىسلام ھەموو بەرەى
ئەدەمىزادى بۆ لا بانگە دەكات ئەو كەسانەى كە ۋەلايىان داۋەتەۋەو
بە دەم بانگەۋازىيەكەيەۋە ھاتون و لە سەرىك ۋەشە كۆى
كردونەتەۋەو گەلىكى مۇسلىمانى لى يىك ھىتاۋن ، ۋە مەبەستىش لە
كردىيان بە يەك گەل بۆ يەكخىستى ئەۋەى كە لە توانايان دا ھەيە
لە ھەۋل و تىكۆشانى كۆمەلەيەتى بۆ بەرپا كردنى چاكە و يارمەتى دان و
خۆشەۋىستى ، ۋە بەرپەرىچ دانەۋەو گىرتى خىراپەكارى .

ۋە گەپران و پۇشستىن بە شوئىنى ئەو كەسانەدا كە بەرھەلىستى چاكە
دەكەن و لە پىتاۋ كوزاندەۋەى دا ھەۋل دەدەن ، (لادانىش نىيە لە
خىراپە و تۈانا نىيە بۆ چاكە مەگەر بە خۈنەيى) .

ياساى پاميارى

يەككا پەرستى و يىغەمبەرايەتى و جى نىشى (الخلافة) ئەمانە سى
پايەن كە ياساى پاميارى ئىسلاميان لە سەر بىيات نراو ، وە شىكى
ئاسان نى يە بۆ تىمە كە باسى ھەموو ياسا پاميارى كاتى ئىسلام بكدىن
بە ھەموو لقو چلە كاتى يەو تەنھا كاتىك نەيت كە شارەزايى يەكى
تەواومان ھەيت دەر بارەى ئەم سى بىنەمايە (يەككا پەرستى ، پەيام ،
جى نىشى) ، وە لە يىش ھەموو شىك دا باشتى وايە كە يەك لە دواى
يەك بە كورتى باسى ھەر يەككىيان بكدىن .

(۱) يەككا پەرستى (التوحيد) :

يەككا پەرستى مازى وايە كە تەنھا خواى گەورە پەرەردگارە
بۆ ئەم جىھانەو ئەوئەى كە تىدايە لە بەرەى ئادەمىزاد ، وە ھەر بە
تەنھا ئەو بەختوگەرە پادشاى ، وە داد پرستى و دەسلەت و فەرمان
كردن و قەدەغە كردن تەنھا بۆ ئەو ، وە ھەر ئەو شاىستەى مل بۆ
كەچ كردن و بەندايەتى بۆ كردنە .

وە بىجگە لەو ھىچ كەسك ھاوبەشى لەگەلدا ناكات ، لە دوايدا
گىبانى تىمەو زىانمان و ھىزو تواناو ھەموو ئەو ئەندامانەى كە خوا
ئى بەخشووين و بەكاريان دەھىتىن لەو كارو بارانەدا كە ئارەزوومان

لېږي هه يه ، وه هه روه ها ټو کارو فهرانانه ي که نهم بوونه وهره دا بو
 مان ديارى کراون ، وه ټو بوونه وهره ي که زيانى تېدا ده بېنه سر ،
 ټيمه هېچ شتيکمان له مانه دروست نه کړدووه . نهمان هېناو ته
 بوونه وه ، وه يان به هو ي زانيارى په که وه هېنېمانه کايه وه که له خودى
 خو مان دا بېت ، به لکو هر خوا ي په روه ردگار ه که ټم شتانه ي بې
 به خشيون به بې ټو ه ي هېچ که سيک له گه لې دا هاو به ش بېت .

وه بو ټيمه په و ا نې به نه زور نه کم که مه به ستي پې نشاندانمان
 وه يان سنو رو پله و پا يه که به گوږم وېستى خو مان بو هزو توانا
 مافه کانمان ديارى بکه ين ، وه هه روه ها دروست نې به بو هېچ که سيک
 هه ر چو نېک بېت ټو پړنگايه بگړيت و خو ي تې هه لېقور ټي ، به لکو
 نه مانه هه مو يان تايېنه تن به خوا ي په روه ردگار ه وه ، وه هه ر ټو به
 نه نها ټو مافانه ي به سرووشت بې به خشيون و خستونيه ته زو دل و
 ددرو نه مانه وه و پړنگه ي دا وين بو سر به رشتى کړدنې زور له دروست
 کراوه کاني خو ي له م جيهانه دا ، ټا ټو ه يه بېرو باوه پړي په کتا په رستى ،
 هه ر وه کو ده بېنيت له تواناي دا هه يه که بېرو باوه پړي خو کم کړدنې
 ناده ميزاد وه لا بڼې به په کجاري به سه ري دا زال بېت وه هېچ که سيک
 م فې خو کمى نې به نه نها خوا نه بېت وه هېچ داد برسېکېش نې به نه نها
 خوا نه بېت وه هېچ دادو ياسايه کيش نې به نه نها دادو ياساي ټو
 نه بېت .

په يام (الرسالة) :

په يام برتې يه له و هو يه ي که ياساي خوا يې به هو ي ټو وه وه
 ده گانه ټيمه ، ټو ه ي که به هو ي په يامه وه پيمان ده گات شې کړدنه وه بو

قورئان و پرافه کردنی ، پال پشتيکه که پښه مېر (صلى الله عليه وسلم) به بهقهو کردار پشکه شې کردو وین به پي تهوې که جي نشين و خليفه ي خوايه له م جيهاندا ، وه خواي گه وړه له قورئاني پروژدا هه وو تهو شتانه ي له بنج و بناواندا پروون کردوته وه که پيوسته ياساي ژيانې مروفايه تي له سردا بري به لام تهوې نه مهو دواوه پيوستمان پي ده پي به پروون کردنه وه شي کردنه وه يو بنج و بناوان تهوا پښه مېري مه زمان (صلى الله عليه وسلم) پرووني کردوته وه له ژياندا نواندووني به دامه زړاندني ياساي ژيانې مروفايه تي و هلسوپاندني به گوږه ي ويستي قورئان ، يو تهوې بيته پشپړه ويكي پړک و پړک و جوان يو شونځ که وتواني ، تهو دوو بنج و بناوانه له زاراوه ي ئيسلامدا پي دهووترئ (شهریعت) که بريتي به لهو دهستوره بنجینه ي يه که کوشکي دهوله تي ئيسلامي له سر دادمه زړيتت .

۳ - جي نشينه تي (الخلافة) :-

جي نشينه تي له زماني عهرييدا به سر جيگري (نيابة) دا ده پردريت ، وه پلهو پايه ي مروف لهو بوونه وه رهدا له پروانگه ي ناييني ئيسلامه وه جي نشينه تي به يو خوا ، ماناي وايه که ئاده ميزاد جيگري تهو له هه موو کاروباري ژياندا وه نابي هيچ شتيک له کارو باري ژيانې بيات به پڼوه مه گهر به پي تهو مافه جي نشينه تي به نه پي که خواي گه وړه پي به خشيوه .

ئايا نه ت بينوه کاتيک که کارو باره کانت ده خينه ژير چاودږي يه کيک و ده يکه يته جيگري خوت ، له جوار شتدا پرواي به تو هه يه :

يه که م : تهنها تو خاوه ني پاسته قينه ي کاروباره کانتی نهک تهو که سه ي که کارو باره کانت خستوه ژير دهستي .

دووم : پټويسته له سهر ټو كه سهي كه ئيش و كاره كانت خستونه
بهر دهمتي به پټي فرمانو پټنمايي تو پروات به پټوه .

سټيهم : بوي نهي به كه سهر پټجي فرمانه كانت بكت و لهو سنوره
تي به پټي كه بوت ديارى كردووه بو ئيش كردن .

جوارهم : پټويسته له سهر ټو جيگره كه به پټي ويستي تو
كاره كان بكت نهك به ټاره زووي خوي .

ټو چوار خلاڼهي كه باسماڼ كردن به شيويه كي تهواو برتين له
جي نشينه تي به شيويهك تنها به دان نان به وشي (النباة) داده مزرېت .
ټه گهر هاتو جيگرېكت ديت به پټي ټو چوار مهرجانه كاري نه كړدو
به گوږهي پټويست ټهركي سهرشاني نه برد به پټوه ، ټوه لهو كانه دا
بهو كه سه دهوترېت له سنور لاي داوهو په يمانې جيگرېه تي
هډلوه شانده ټوه ، ټو دهوله تي به پټي ټو تيوره پاديار به ده پروت
به پټوه تنها جي نشيني مرؤفايه تي به له ژېر دهسه لاني په رود دگاري بالا
دمست دايه وه مبه ستي سهره كيش هڼانه دي ويستو پردزامه ندي خوي
گه وره پټ ، وه به پټي پټنمايي ټو پروات به پټوه به بي ټوه ي تي
به پټ ټو سنوره ي كه بوي ديارى كراوه بو به پټوه بردني ټياني
خوي و كارو باره كاني .

وه ټوه ي لټره دا ده گوو جي باس بكرې ټوه به كه ټايني ئيسلام
سيفه و مه دالاي جي (نشينه تي) نالكي تي به هيچ كه سيكه وه له ټه نده اني
كومه ل ، وه نه به هيچ مالېك وه نه به هيچ چينك ، به لكو فدرماني
جي نشينه تي ده داته دمست هه موو تاكه كاني ټو كومه له ي كه پرواي
پاسته قينه ي به بنچينه سهره كيه كاني به كا په رستي و به يام هڼا پټ ، وه
لټه اتوي ټدا به دي بكرېت و ټاماده ي هډيت به هه ستن به هه موو ټو

ئىش و كارانهى كه جى نشينه تى ده يگريته زير خويوه وه ، ته گهر هات و له جهان دا كومه لگايه كه به و ناو نيشانان هه بوو ته وه هيچ گومانى تيدا نى يه كه تهو كومه لگايه شاينه تى ته وه يه كه بيت به جى نشين ، وه ئا ته شويته يه كه بىرو باوه پى كومه لگاي ئىسلامى لى پروه رده ده بيت و سهر عدل ده دات ، وه هه موو يه كيك له ته ندامه كانى كومه لگاي ئىسلامى به شىكى به جى نشينى و وه رگرتى دا هه يه .

وه تهو مافه هه موو ته ندامه كانى كومه ل وه كو ده نكه كانى شانه تيدا يه كسان ، وه هه روه ها په و نى يه بو هيچ كه سيك كه تهو مافانه قه ده غه بكات له هه ر كه سيك كه له كومه لگاي ئىسلامى دا ئاره زوى لى بى : شتىكى پروون و ئاشكرايه كه هه ر ده وله تيك بيه ويت كارو بارى وولات به ئسانى ببات به پيوه پيوستى به په زامه ندى و لايه نگرى گشتى كومه ل ده بيت ، وه هه ر تهوان لايه تيك له مافه كانى جى نشينان ده خه نه زير ده سيه وه وه تهو جى نشينه ش يك نايهت و دانامه زريت ته نها به پاى تهوان نه بيت ، وه هيچ كارو بارىك نابريت به پيوه ته نها به پاويژى تهوان نه بيت ، كه واته هه ر كه سيك په زامه ندى جه ماوه رى بو لاي خوى پاكيشاو بو به جى بپوا بپى كراويان ته وه له و كاته دا ده بيت جى نشينان بو هه ستان به پيوستيه كانى جى نشينى وه هه ر كه سيك متمانه تى خوى له ناو كومه لدا له ده ست دا ناچاره ده بپى واز له م بله و پايه مه زن و گرنگه بيتى ، كه واته كومه لگه تى ئىسلامى كومه لگه يه كى پيك و پيك و ته واره و هيچ مه به ستىكى نيه ، به لام ته نيا ته وه تى كه كومه لگه تى ئىسلامى له كومه لگه پوژ ئاوايى به ناسراوه كانى ئيمرو جيا ده كاته وه ته وه يه كه تيورى پامبارى پوژ ئاوا ده ليت :

ده بپى جه ماوه ر بيته جى نشينى خوا له سهر زهوى ، وه پروون

کردنه‌وی ئه‌و لایه‌نه‌ش ئه‌وه‌یه که مافه‌کانی دادو فرمان ، له کۆمه‌لگای
 پۆژ ئاوابی دا ، کۆمه‌لای پێ ده‌ چه‌وسینه‌درینه‌وه وه ههر ئه‌وان جله‌وی
 کارو باریان به ده‌سته‌وه‌یه‌وه به ئاره‌زووی خۆدان به‌نامه‌وه پێساز دا
 ده‌نین ، وه ئه‌وه‌ی که ئاره‌زوودان لێ بیت له دانانی ده‌ستوورو یاسا له
 سه‌ر زه‌وی‌دا به‌ گوێره‌ی وێست و خواستی خۆیان جێ به‌ جێی ده‌که‌ن .
 وه‌مه‌به‌ستی سه‌ره‌کیش له حوکم گیرانیان بریتی‌یه له پازی کردنی
 خواستی گشتی دانیشتوان پاکیشانی سه‌رنجیان و جێ به‌جێ کردنی هه‌واو
 ئاره‌زووی خۆیان .

به‌لام ئایینی ئیسلام به‌ پیچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌یه حوکم گیران ، فرمان
 ده‌رکردن ، ته‌نها شایسته‌ی خوای گه‌وره‌یه ، هه‌ر خوایه به‌ ته‌نها که
 مافی یاساو ده‌ستور دانانی هه‌یه بۆ به‌نده‌کانی به‌ پێ . هاوبه‌شو بێ
 به‌رامبه‌ر ، به‌لام پله‌و پایه‌ی کۆمه‌ل له پوانگه‌ی ئیسلامه‌وه وه‌کو پله‌و
 پایه‌ی ئه‌و جێ نشینانه‌ وایه که به‌ سرووشتی پله‌و پایه‌یان ناچارن که
 دوا‌ی پێزی ئه‌و خوایه بکه‌ون که پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)
 له لایه‌ن ئه‌وه‌وه هیناویه‌تی به‌ موو ئێی لانه‌دن ، وه ئه‌وانه‌ی به‌ دوا‌ی
 پێزازی خوا که‌وتون له کۆمه‌لگای ئیسلامی‌دا هیچ مه‌به‌ستیکان نه‌بووه
 ته‌نها په‌زنامه‌ندی خوا و جێ به‌جێ کردنی فه‌رمانه‌کانی ته‌بێ ، بوخته‌ی
 قسان ئه‌وه‌یه که کۆمه‌لگای پۆژ ئاوابی پله‌و پایه‌ی خوايه‌نی بۆ خۆی
 داگیر ده‌کات به‌ زۆره‌ ملی و خۆ سه‌پاندن له سه‌ر زه‌وی خوا‌دا به‌ پێ
 ئه‌وه‌ی مافی ئه‌وه‌ی هه‌بێ ، وه هه‌رچی وزه‌ و توانا هه‌یه به‌ گوێره‌ی
 وێستی خۆیی و ئه‌ندامه‌کانی ده‌یخاته کار . به‌لام کۆمه‌لگای ئیسلامی
 به‌نده‌یه‌تی‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی‌یه بۆ خوای گه‌وره‌و به‌ که‌مه‌ندی یاسای
 خواوه به‌ستراونه‌ته‌وه ، وه ئه‌و هیز و توانایه‌ی که هه‌یه‌تی به‌ کاری

ناهینى تنها له چوار چنوهى ئه و سنوره دا نه پى كه خواى گه وړه بوى
ديارى كړدوو .

تستاش دهمانه وى به كورتى وڼه يه كى پروونو ناشكراتان بخه يسه
پيش چاو دهر باره ي ئه و كومه لگايه ي كه بناغه كه ي له سهر بنچينه ي
يه كتا په رستى و په يام و جى نشينى دادمه زرينت ، وه مبه ستى ئه و
كومه لگايه ي سهر وه كو خواى گه وړه له چهند شوين له قورژنه
پروژه كيدا باسى كړدوو نه و به :- كه ئه و خو وپه ووشته به زانه ي
خواى گه وړه دهمه وى ژيانى مروفايه تى پى شيرين و پازاوه بيت و
خبر و فپه كه ي به هممو لايه كدا به گوږه ي توانا بلا و بيته ووه و هه و
بدات بو به رز كړنه ووه و زور كړدنې پريازه چاكه كاني و به پر كړدن و
نه هيشتى هممو ئه و خرابه و خرابه كاريانه ي كه خوا پى ناخوشه له
سهر زده وى بكرت ، وه پاكي بكاته ووه له چلك و چه په لى گومان ، وه
ژينى ئسلام ته يا سهر بو نه ووه نه هاتوو كه دوه لته ك دابمه زرينت و
گرنكى به هه لسوپاندنى كارو باره كاني بدات و هه لستيت به گرنكى
دان به به رزه ووه ندى گه لى كى تايه ت له ناو هممو و گهلانى جهان داو
بقى گهلانى ديكه ش پست گوئى بخت .

به لكو نه وى پاستى بيت نه و به كه ژينى ئسلام له و دوه لته ي
كه په پى بنچينه كاني ئسلام داى دهمه زرينت مبه ستكى زور پروژ
ترو به رز ترى هديه ، وه له سهرى پيوست ده كات كه هه رچى له
تواناى دا هديه به كارى به پى له پناو به دى هيسانى كومه لگايه كى
ئسلامى دا بو وده رختى نه وى كه خواى گه وړه دهمه وى ژيانى
به نده كاني له سهر زده وى دا پى پرازينته ووه ، وه به په ننگى پاكي و جوانى و
خبر و ته ووى و پرزگارى و خوش به ختى په ننگ بداته ووه ، هه لستى به

له ناو بردنی هه موو ئه و شتانه ی که ده بنه هۆی خراپه و ئازاوه نانه وه
بۆ سه ر به رژه وه ندی به نده کانی خوای گه وره .

وه ئایینی ئیسلام وینه یه کی پروون و ئاشکرمان له چاکه و خراپه
ده خاته پیش چاو بۆ ئه وه ی له و پرووانگه یه وه به سوانین بر واینه ئه و
به رژه وه ندی یانه ی که خوای گه وره پێ یان پازی یه و ئه و خراپه و خراپه
کاریانه ی که خوا پقی لێ یان ده بیته وه ، که واته کو مه لگای ئیسلامی له
هه موو جه رخ و ژینگه یه کدا ده توانیت به رنامه ی چاک کردن و به روه رده
کردن یسات به پێوه ئه گه ر هات و ئه و وینه پروون و ئاشکرایه ی چاکه و
خراپه ی له پیش چاو دا به ریت . وه ئه وه ی که ئایینی ئیسلام زۆر
مه به ستی به داوا له نه وه کانی ده کات که ده ستی پێوه بگرن و له بنچینه
خو و په ووشیه کانی لا نه دن ، وه هه ر به م شیوه یه نه خشه یه کی پته وی
به رده وام بۆ کو مه لگاکه ی ده کیشیت بۆ ئه وه ی لایه نی پامیاری به که ی
له سه ر بنچینه ی پاست گو یی یه کی بوخت و داد گه ریه کی دره خشان و
ده ست پاک یی به کی پێ گه رد دا به زرینی ، وه له هه یج کات و زه مانیک دا
ئایینی ئیسلام پازی ناییت که کو مه لگاکه ی له زۆر داری و قیل و ده ست
دریژی نزیک بکه وینه وه له پێناوی به دی هێنایی به رژه وه ندی یه کانی
نیستمانی و به پێوه بردن و نه ته وه یی وه ئایینی ئیسلام له هه موو کاتیک
په وایی و ده ست پاک یی و داد گه ری به زیاتر داده نێی له سه ر هه وای
ئاره زوو په یوه ندی خه مزایه تی و نزیک یی له تێوان پێشه وای گه لدا له
زوه وه ی وولات وه له تێوان گه لیک و گه لیک ی دیکه له ده ره وه ی
وولات دا .

دیسانه وه ئایینی ئیسلام فه رمان ده کات به ده و له نی ئیسلامی و
ئه زانه ی هه ل ده ستن به به پێوه بردنی کار و بار و تا که کانی تر هه رکتی

به لیستان دا به لینه که به تهوای بهنه سهر ، وه کیشانهو پتوانه به تهوای
 نهجام بهنه وه مافی خه لکی به ناپهوا نهخون وه نهوهی که بهزار
 ده یلین کرده وهی پی بسکن ، وه نهو مافانه له بیر مه کن که له لایه ن
 خه لکی به وه به سهر تانه وه ههرومک چون که مافی خوتان به سهر
 خه لکی به وه له بیر ناکه ن ، وه دهسه لات و هیزی ماددی تان مه کنه هو ی
 زولم و زورداری ، نهوش بزانی که پاستی له هه موو کاتیک دا هه ر
 پاسته ، جا که وایه په له بسکن بو جی به جی کردنی ، وه هیزو
 دهسه لاتیش سپارده به کی خوایی به بو بهنده کانی هه ر کاتیک به کار تان
 هینا دنیا بن له وهی که لیرسراون له بهرده م باره گای خوا به بی که م و
 کووپی • ئینجا دهوله تی ئیسلامی هه ر چهنده له ناوچه به کی تاییه ت له
 ناوچه کانی زه وی ، یان له پارچه به ک له پارچه کانی دا بهر یا بیته
 مافه کانی مرو فایه تی و شارستانیه ت بو سنووری جوغرافی دیاری ناکات ،
 بو وینه : ئایینی ئیسلام بو مرو فایه تی چه ند مافیکی پامیاری دیاری
 ده کات و فه رمان به چاودیری کردن و پاراستی ده کات له هه موو کاتیک دا
 بو هه موو ئاده میزاد له سهر زه وی ، جا نهو ئیسانه چ له ناوده وهی
 دهوله تی ئیسلامی دا بیته یا له ده ره وهی ، دوزمن بیته یا دوست بیته ،
 خوشه ویست بیته یا ناخه ز بیته ، به هو ی جه نگو وه ، وه نه وهی لیره دا
 ئایینی ئیسلام به گرنگی ده زانیته پیز گرتنی ئاده میزادو به فیرۆ
 نه چو نیه تی ، چونکه خوین پشتن له هه موو کاتیکدا حه رامه و دروست
 نیه ته نها به مافیکی په وانه پی ، وه له ئایینی ئیسلامدا په وانی به ده ست
 دریزی کردن بو سهر ئافره ت و مندالو په ک که وته و نه خوش و بریندار
 له هه ر کاتیکدا بیته ، وه ههروه ها به پیوستی داناوه که پیز له
 شه ر ه و نامووسی ئافره ت بگری ، وه به هج کلوجیک دروست نیسه
 سوکایه تی و ده ست دریزی بو سهر بگری ، وه پیوسته خواردن بدریته

برسى و پۇشاك بىدرىتە پرووت و ، برىندار دەرمان بىكرى و نەخۇش دلى
 بىدرىتەو ، ھەر چەندە كە ئەو پرووت و برىندارو نەخۇشانە لە گەلىكى
 دوژمن بە دەولەتى ئىسلامى بن ، ئا ئەم مافانە و چەندە ھا مافى دىكەش لە
 وانەى كە ئايىنى ئىسلام بەخشىونى بە ئادەمىزاد لە بەر ئەوئى ئىنسانە و
 پلەو پاىەو مافى بنچىنەى ھەيە لە دەستورى دەولەتى ئىسلامىدا .

بەلام مافە شارستانىە تەكن ئايىنى ئىسلام تايەتى نەكردووە تەنھا
 بەو كەسانەى كە لە ناوئەوئى دەولەتى ئىسلامى لە دايك بوون بەس ،
 بەلكو لە پاستىدا ھەموو مۇسلمانىك لە ھەر شوئىك لە دايك بوو بى و
 بەروەردە بووئى ئايىنى ئىسلام سەر پىكى دەكات بۆ وەرگرتن و گەشتن
 بە مافە شارستانىەكان ، تەنھا بە ھاتنە ناو سنوورى دەولەتى ئىسلامى ، وە
 بەش و مافى ئەو كەم تر نىە لە بەش و مافى ئەوانەى كە لە ناو دەولەتى
 ئىسلامىدا پىشتا و پىشت لە دايك بوون و ھەر چەندە ژمارەى دەولەتە
 ئىسلامىيەكان لە سەر زەوىدا بىگاتە ژمارەيەكى زۆر ، پىويستە لە سەر
 دانىشتوانى ئەو دەولەتانە كە لە ھەموو مافە شارستانىەكاندا ھاوبەش بن ،
 وە مەرقۇفى مۇسلمان ھىچ كاتىك پىويستى بە پەساپورت نىە بۆ ھىچ
 وولائىك لە ولأتانى سەر زەوى كە بىەوئى سەفەر بىكات بۆين و بىچتە
 ناويانەو ، وە بە گۆپرەى تواناو لىھاتووى خۆى ئەوئەندەى ئارەزووى لى
 بىت دەتوانىت بەرز بىتەو بۆ پلەو پاىەو لىرسراوى و كار بەدەستى بە
 بى ئەوئى ھىچ شتىك لە پەچەلەك و ھۆزو چىنايەتى بتوانىت پرىى بى
 بىكرىت و بىتە بەر بەست لە بەردەمىدا . وە ئەو كەسانەى لە ناو خىاكى
 دەولەتى ئىسلامىدا دەژىن (بىجگە لە مۇسلمانان) ئايىنى ئىسلام چەند
 جۆر مافى بۆ دىبارى كەردوون كە ئەمەش بە سەرووشت بەشكىكە لە
 بەشەكانى دەستورى ئىسلام و لىى جيا نابىتەو وە لە زاراوئى ئىسلامىدا
 بەم جۆرە كەسانە دەووترى (اهل الذمة) كە برىتىيە لەو كەسانەى

ټاينې ټيسلام مافي پاراستي گياڼايي مسوگر کردوه ، وه هيچ گوماني
 ټيډا نې په که گيانو مالي (اهلې ذمه) پاريزراوه ددست دريژي کردن
 بو سهریان قهدهغه په ، ههر وه کو چون که گيانو مالي مسولمانان
 پاريزراوه ، وه هيچ جياوازيه له نيوان مسولمانو (اهل ذمه) داني په
 لهو ياسايانهی که دائراون بو تاوانباران و به پړوه بردني کارو باري
 شارستانيت ، وه په واني په بو ددولتي ټيسلامي که ددست له ياسا
 که مایه تپه کاني (اهل ذمه) بدات ، وه له بېرو باوهو بير کردنه وه
 به نديايتي و درووشه ټاينه کانيان دا سهر به ستن : نه وانهی که باسما
 کردن نمونهی مشتکڼ له خهرواريک لهو مافانهی که ټاينې ټيسلام
 به خشيوني به هاوآلاني غيره مسولمان ، نه مانه لهو مافه سهر به خويي په
 دامه زراوانه که پيشه کني کردن و ددست به سهر دا گرتيان درووست
 نيه ، مادام له ژير سنورو پاراستي ټيمه دان ، ههر چنده ددولتي کي نا
 مسولمان هاوآلاني په مسولمانه کان بجه وسيتته وه به جهنده ها شوه
 نه شکه نجه و نازاريان بدات له بهرامبه نه وه دا په واني په بو ددولتي
 ټيسلامي که ددست دريژي بکاته سهر هاوآلانيه نامسولمانه کان و له
 مافه کانيان بي به شيان بکات : به پنجه وانهی شهرعته ټيسلام و
 هه لوه شانده وهی پروا نامه و به يمان ، (وه سويند بي به راستي) نه گهر
 هه موو مسولمانان له ددره وهی ددولتي ټيسلاميدا بکوژرين بو ټيمه په و
 نيه که له ناو سنوري ددولتي ټيسلاميان دا خوني تافه که سيکي نه هلي
 ذمه (اهل ذمه) برېژين مه گهر تاوانيکي وای کردېي که شاياني
 کوشتن بي . وه به پړوه بردني ددولتي ټيسلامي و ناسان کردني نيش و
 کاره کاني دددرېته ددست که سينکوه که له پلهو پاوه و لپهاوويي دا بتواني
 کارو باري ولات به پي کات و سهر دهم و ولآتاني تر به پړوه بيات ،
 وه ههر که سينک باوه پي به بنجینه کاني ياسای ټيسلام هديت مافي نه وهی

ههيه كه پاي خۆي بۆ ههلبژاردنى جێ نشيني دهر بېرېت ، وه ئهوهى كه به شىوهيهكى تايهت له ههلبژاردنى جێ نشيني دا تێ بينى دهكرېت ئهوهيه : كه خوا پهروستى و له خوا ترسان و شارهزايى بهكى تهواوى دهربارهى ئىسلام ههيت ، وه له ههمان كات دا لى هاتووېيهكى تهواوى ههيت له ههلسوپاندنى كارو باري ميللهتى ئىسلام ، له كاتى جهنگ و ناشتى دا ، وه بهلو پايه و جێ نشينهتى نادرېت تهنها بهو كهسه نهيت كه نهو خو و پهروشت و ئاكارانهى تيدا كۆ بېتهوه وه له ههموو كهس زياتر جىگهى متمانه و باوه پى كراوى گهلى بيت ، له دواى دا كۆپى پراويز كردن له لايهن ههموو جهماوهرهوه ههلبهزير درېت ، بۆ يارمهتى دانى جێ نشيني (الخليفة) • وه له سهر جێ نشين (خليفه) پيوسته كه ههموو كارو بارهكانى دهولت به پى پراويزى (اهل الحل والعقد) كۆپى پراويز كردن ببات به پيوه • وه ئهو كهسه ههر به جێ نشيني دهيتتهوه مادام جىگهى متمانهى گهلى بيت ، بهلام ئهگهر هات و ئهو بپراو متمانهيهى له دهست دا نهما ئهوه پيوسته لهو بهلو پايهى بېته خوارهوه ، بهلام نهگهلى ئهوهشدا بهردهوام گوئى بۆ قسه و فرمانى دهگيرى مادام جىگهى بپراو متمانهى خهلك بى ، بهلكو لهو كاته دا بۆى ههيه كه خۆى ههلبزيرت و بهر بهرچى پاي ههموو نهتدامانى كۆپى پراويز بدانهوه ، كاتيك بۆى دهركهوت ئهوهى كه نهوان بۆى چوون پىچهوانهى پاستهقينهيه •

وهههموو هاوالبان مافى پهخه گرتيان ههيه كاتيك كه له دهولتى خهليفه دا شتيكان بينى شايهنى پهخه لى گرتن بيت ، بهلام دهستور و ياسا دانان له دهولتهى ئىسلامى دا پىگهى پى نادرېت تهنها له چوار چپوهى ئهو سنورانه دا نهيت كه شهريعهتى ئىسلام بۆى ديارى كردوه ، وه نابى لى لا بدرېت •

وه نهو بهرنامه‌ی که خوا ناردویه ته خواره وه و پیغمبر (صلی
 الله علیه وسلم) پای گه یاندوه و پیوسته له سهر گه لی رسولمان به
 ته وای ملی بۆ که چ بکن ، وه بۆ هیچ کوپک له کوپه کانی یاسا
 دانان په وانیه که بچو کترین کوپانگری تیدا بکن ، به لام دهرباره ی نهو
 حوکمانه ی که زیاتر له مه یستیک ده گه یمن پیوسته له سهر نهو
 که سانه ی که له نابین شاره زان لایه نو مه بستی پاستی شهر یعتی تیدا
 پروون بکنه وه ، نه وانه و چنده ها شتی تر که له سهر نهو شتویه دن
 ده خرینه بهردهم لیژنه یکه له زانایان و شاره زانانی کوپی پراوژ . وه
 نه گهر هلت و کومه یکه له کارو بارو پرووداوی گهره ی وایان بهر چاو
 کهوت که هیچ ده قیکی تایه تیان دهرباره ی نه هاوته خواره و ، له و
 کته دا پیوسته له سهر کوپی پراوژ یاسایه که بۆ نهو کارو بارانه له
 چوار چیمه ی سنوری شهر یعتی ئیسلام دا دیاری بکات . وه داد پرسین
 له ئیسلامانه له خلیفه و نه بهر پوه بهرانی ده ولت هیچ کامیان
 ده سه لاتیان تی دا نی یه ، وه نهو که سه ی ده پته داد پرس مانای وایه
 نه و ده پته جی نشینی خواو لی پرسراوه له بهر ده می دا . وه داد پرس
 (قاضی) له گدل نه ووا که ده ولت دای ده نی سهر بهر شتی ده کات له
 کوپرو داد پرس دا بوی نه حوکم له تیوان خه لک دا بکات ته نها به بی ی
 نهو بهرنامه یه نه بیت که خوا ناردویه ته خواره وه و پیغمبر (صلی الله
 علیه وسلم) پروونی کرد و نه وه . وه نهو داد پرس یه نابیت داد پرسه که
 له هه ق و داد گهری بگریته وه ههر چنده داد پرس یه که ی له گدل
 پیاوانی ده وله تیشدا بیت ، به لکو پیوسته له سهر سه روکی ده ولت که
 له بهردهم داد پرس دا ناماده بیت وه کو هاو لاتیانی دیکه نه گهر هات و
 داواکار یان داوا له سهر کراو بوو .

ياسای کۆمه لایه تی

ئەو تېۆرەى كە ياسای كۆمه لایه تی ئىسلامى لە سەر بنیات دەنرى ئەوهیه : كە تاكه كانی بهرەى ئادەمىزار ھەموویان لە سەر زەوى دا لە يەك پەچەلەكن خۆى بى ھاوتا لە سەرەتادا بىجىگە لە گيانىك ھىچى دىكەى دروست نەكرد ، وە ھەر لەم گيانەش ھاوسەرەكەى دروست كرد ئەوانەى كە ئىستا دەیان بىن زەوى خویان لە ھەموو كۆن و قۆزىتىك دا ئاوەدان كەردۆتەو وە لە سەرەتادا بهرەى ئەم نىرو مئىيە (آدم و حواء) يەك گەل و يەك ئایىن و يەك زمان بوون و ھىچ جیاوازی و دوورە پەرنزى لە نىوانیان دا نەبوو ، بەلام ھەر كە زمانەیان زیادى كەردو بهرەو زۆر بوون چوون و بلاق بوونەو ھەيان لە ھەموو ئاوجەكانى زەوى دا بهرەى سەند ، وە ھەر بە ھۆى ئەو پرژو بلاقو ھەو دابى دابىو بەش بەش بوون بۆ چەندەھا گەل و نەتەو و ھۆز ، وە ئەم جیاوازیانە خۆى كىشایەو و ناو جەل و بەرگ و شىوازی زىانیان و ، ئاوو ھەوای جیاجیای ئاوجەكانى سەر زەوى و كارىكى گەورەى كەردە سەر پەنگ و پوخسار و ئاكارىان .

و ئەم ھەموو جیاوازیانە لە جىھانى ئەمىرۆ بەر چاوو لە واقىی كارو بارو پاستەقىنەدا بەدى دەكرىت ، وە ئایىنى ئىسلام دان بەم پاستىيەدا دەئىت وە برىارى لە سەر دەدات و نایەوئىت لە ناویان بسات ، بەلكو لە سەروى ئەمەشەو ئایىنى ئىسلام دەئىت ئەم جیاوازیانە سوودمان بى دەبەخش لە كارو بارى كۆمە لایەتیماندا ، چونكە

پروای به خوايه تی خواو پاشايه تی نهو هه بیټ پازی ده بیټ به وهی که
 پیغه مبه ران (علیهم السلام) پیی هه ستاون و تایینی پاسته قینه که بیټ به
 به رنامه ی کرده وهی بو زیانی ، وه ده بیټ به به شیک له به شه کانی نهو
 کومه لگایه وه به تاکیک له تاکه کانی ، جا چ له وه لاتی نه فریقادا بیټ یان
 له نهو روپا بیټ وه یان له په چه له کدا بیټه وه سهر په گزی سامی وه یان
 بیټه وه سهر په گزی ثاری ، په ش بیست بیټ یان سپی بیټ ، به زمانی
 کوردی بدو بیټ یان به زمانی عه ره بی ، هه موو نه وانه ی که لهو
 کومه لگایه دا به شراریان کردووه له بله ی کومه لایه تی وه مافه کانیاندا وه کو
 ده نکی شانه یه کسان وه هیه شیک لهو جیاوازی یه (الفوارق) به رهی و
 نه ته وه بی و تایفه گه ریه کان له نیوانیاندا گوئی پی نادری ، به لکو
 هه موویان وه کو یه وازو ده سه لاتندارو پی ده سه لات له نیوانیاندا نیه ،
 وه به چاوی سووک ته ماشای هیه کامیک له پو له ی نه ته وه که مان ناکه ن
 وه هیه کامیکان به لایه وه شور هی نیه که تیکه لاو بیټ (کو بیته وه) له گهل
 برا مسولمانه که ی له ترسی نه وهی که تووشی چلک و پیسی بی نه
 نه نجامی نه تیکه لاو بوونه ی له گهل برا کهیدا ، وه هه روه ها هیه کوسپو
 ته گه ره و په رده یه که له نیوانیاندا نیه ده ربارهی زن و زن خوازی و
 خزمایه تی و دانیشن و تیکه لاوی و خواردن ، وه له ناو کومه لدا به هیزو
 بی هیزو په چاو ناکریت به هو ی نهو په چه له که ی که ده بیته وه سه ری
 یان نهو پی شه به ی که پیی هه لده ستی وه خو ی لی یان جیا ناکاته وه به
 تایبه تی به و مافانه ی که تایبه ته به نه وه وه شانازی به به نه چه یه که وه یان
 به به نه ماله یه که وه یان به جینیک له کومه لدا ناکات ، وه هه روه ها مرو ف
 له ناو کومه لدا به به پیزو قسه په و دانانریت به هو ی به نه ماله وه یان به
 هو ی مال و دارایی به وه ، به لکو کامیک مرو ف پیزی لی ده گریټ له
 نیو نهو کومه لدا که به خو و په وشتی به رز له ناو خه لک خو ی جوان و

شیرین کردیت ، وه له هه موو کهس زیاتر خوی له تاوان پارێزیت و
 نرسی خوای له دایدا بێ ئه وه کۆمه لێکه به هوی په چه له کو په نگ و
 جوگرافیا وه سنووری بو دیاری ناکریت ، به لکو بوی ههیه زیاتر له
 سنووره بپریت و به نپو هه موو قوژبنیکی سه ر زه وی دا بگه پریت ، تا کو نه
 سه ر ئه م بنچینه یه برایه تی به کی مرقانه ی جیهانی بنیات بنریت : به لام
 کومه لگا کانی نه ته وه یی و نیشتمان په روه ری بۆیان نه که به شداری بکه ن
 ته نها له وه چه له کو نیشتمان ته یه ته نه بیت که ده چنه وه سه ری ، وه
 ده رگی ها مو شو کاردن داده خه ن له هه موو پۆله کنی ئاده مزاد که له
 خۆیان نه بن . به لام کۆمه لگهی ئیسلامی که کۆمه لگه یه کی خاوه ن بیری
 بیرو زو په ووشتی به رزه هه موو کاتیک ده رگی له سه ر پشته بو هه موو
 ئه وانه ی که پروایان به یه ک به رنامه هه بیت و خاوه نی خو په ووشتیکی
 پێک بن ، بو ئه وه ی به شداری ئه و کۆمه له بکه ن و بگه ن به مافه کانی
 خۆیان وه کو هه ر یه کیک له و کۆمه لگایه را به شیوه یه کی یه کسانێ ، له
 درایدا ئه و که سانه ی که پروایان به بیرو باوه ری ئیسلام نه ئایینی ئیسلام
 هه ر چهنده وه کو تا که کانی له ژێر به یداغی ئیسلامدا ده زین سه یریان
 ناکات ، به لام له هه م ن کات دا به سۆزی مرقایه تی گشتی ده یان گرته وه و
 مافه سه رووشتی یه کانی مرقایه تیان لێ زه و ت ناکات : وه شتیکی پو و ن و
 ناشکرایه و ، له هه یج کهس شارا وه نه ئه گه ر ها ت و دوو برا جیاوازیان
 نه بیرو باوه ردا هه بوو وه هه ر یه که یان به پێبازیکی جیاوازا دا ده پوشت
 له په و په وه ی ژیا نی دا ، ئه وه ما نزی وایه که به تی وه چه و برایه تی له
 نیاواندا بچرا وه ، وه هه ر وه ها ئه گه ر وه چه ی مرقایه تی دابهش دابهش
 کرا یان دانیشتوانی ناوچه یه ک له ناوچه کانی زه وی دابهش کرا بو دوو
 تایه فیه یه کیکیان پروای به م به رنامه و بنچینه کانی هه بوو ، وه ئه وی دیکه یان
 پروای بێ نه بوو هه یج گومانی تیدا نه که هه ر به م شیوه یه جیا ده بنه وه بۆ

دوو كۆمەلى تىك جياواز ، بەلام برايهتى و . مروفايەتى ، بەردەوام لە
نيوانيان دا ھەبە ، وە لە سەر بنچينەى ئەم مروفايەتى و ھاوبەشىيە
كۆمەلگەى ئىسلام بە گۆيرەى كە دەگونجى بىرى لى بکريته وە لە
مافەکانى ئادەمیزاد سەلماندويەتى و داويەتى بە كۆمەلگەکانى ترى بىجگە لە
ئىسلام . ئىنجا كە پايه كانى ياساى كۆمەلى ئىسلامت ناسى وەرە بايىكە وە
دەست بکەين بە لى كۆلینە وە چاو گيران لە و بنچينە و پڕۆگرامە
کردە وە بىيانەى كە ئىسلام نەخشەى بۆ كيشاون بۆ ھەموو لاينە كانى
يارمەتى و پالېشتى يەكترى و مروفايەتى : وە يەكەم دامەزراو و
گرنگترين و مەبەستى ترينان لە كارو باردا لە كۆمەلگەى مروفايەتى دا
(دالە) وە لە ناو مالدا چەند تاكيك ھەل دەكەوئى وە بە ھۆى ھاوسەرى
زنى و مېردايەتى وە بە ھۆى ئەو ھاوسەريەتىيە وە بنەجەيەكى تازە دیتە
بوونە وە چەندەھا لکى خزمایەتى و ئاشنايەتى و ھۆزايەتى لى دەيتە وە ،
و بەردەوام ئەو پەيوەندىيە پەرە دەستيت و فراوان دەيت تاكو
بالە كانى بلاو دەكاتە وە بەرە و كۆمەلگەيەكى فراوان و بەربلاو . ئىنجسا
خيزان ئەو دامەزراو يە كە ھەموو وەجەيەك پۆلە كانى مەشقى تىدا
دەكەن وە ئامادەيان دەكات بۆ ھەلگرتنى سەر پەرشتى شارستانىيەتى
مروفايەتى گەورە ، بەو پەرى خۆشەويستى و دل دانە وە دلسۆزى و
ئامۆزگارى . جا ئەو دامەزراو وە نەبى تەكە كانى ئامادە بکات بۆ
ھېشتە وەى شارستانىيەتى مروفايەتى و گەشە کردنى و بەس ، بەلکو ئەو
دامەزراو خۆشەويستى دەخاتە ناو دل و دەروونيانە وە بۆ ئەو كەمیان
لە ھەموويان باشتەرە و كارو بار چاکتر دەبات بە پڤو بیکەن بە جىئەشى
خۆيان ، و ئەو پاستىيەى كە لەم پومە وە لاملى لى ناکرى ، ئەو يە
كە خيزان پەگ و پيشەى بنچينەى شارستانىيەتى مروفە ، و ئەو
شارستانىيەتە بەندە ئە سەر پاستى و دروستى ئەو پەگ و پيشەيە ، ھەر

له بهر نهوومه ده بښن که په کم شتیک که ټایښی ټیسلام گرنګی پټی داوه
 له مهسه له کانی کومه ل بنیات نانی دامه زراوی خزانه ، وه بریاری له
 سهر ددهات که دامه زریټ له سهر باشترین و پته و ترین بنچینه . نهو
 شپوه پراسته پټی وینه بهی که له تیوان پیاو و ثافرت دا هه به له په یوه ندی
 هاوسه ری زن و میردایه تی له پروانګه ی ټیسلامه وه نهو به : که ههر په کیلک
 له وان پازی بیت به ههستان به هه لسو پاندنی کارو پاری ژیانان به پټی
 نهو بهی که پوی دیاری کراوه له گه ل سروشتی دا ده گونجی ، پو نهو بهی
 له سهر هم بنچینه به مال و تیکه لاوی و هاوسه ری به کی پتک دامه زریټ .
 وه ټایښی ټیسلام هیچ شتیکی هیچ و پوچ به کم سهر ناکات وه نهو
 په یوه ندی به نا شهرعی بهی که له تیوان پیاو و ثافرت دا پهیدا ده بیت به
 گالته و گه پی سروشت سهری ناکات و وه کو شتیکی سووک و ناشیرین
 په فتاری له گه لدا ناکات ، به لکو نهو تیکه لاوی په ناپه وایی به له پروانګه ی
 ټیسلامه وه تووشی بنچینه کانی شارستانی تی مرو فایه تی ده بیت و هه ره شه ی
 پووخانو نه ناوچوونی لی ده کات . وه ټایښی ټیسلام وینه ی نه م
 په یوه ندی به قه ده غه ده کات ، وه به تاوانه یاسایی به کانی ددهاته قه له م ،
 وه پو ههر که سیک که به م کرده وه هه لسیټ له ناو کومه لدا تو له و
 سزایه کی تووندو تیزی پو بریار داوه نه مهش پو نهو بهی که له نار
 کومه لدا هم جوړه په یوه ندی یانه ی ده بنه هو ی بنه بر کردنی شارستانی تی
 مرو فایه تی بلاو نه بنه وه ، وه پو نهو بهی نهو کومه له پاک بیته وه له
 پالنه رانه ی که زن و پیاو هان ددهن پو دروست بوونی هم جوړه
 په یوه ندی به ناپه وایی که هیچ سهر په رشتیه کی له ژیردا بهدی
 ناکریټ .

وه یاساکانی ټیسلام ده رباری خو داپوشینی ثافرت (حجاب) و
 قه ده غه کردنی تیکه لاوی پیاوان و زنان و قه ده غه کردنی بلاو بوونه و بهی

گۆرانی و سووردان و خراپه کاري و بلاو بوونهوه یان تهنه باو ئهم مه بهسته یه : وه مه بهستی هه ره بهرزو پاسته قینه شی به هیز کردنی خیزان و پاراستیه نی لهو شتانه ی که ده به نه هو ی بی هیزی و توانه وه ی ئاده یزاد •
 ئه وه شی له لایه که وه وه له لایه کی تره وه ئایینی ئیسلام تهنه نه وه ستاوه به وه ی که پینگه بدات بو په یوه ندی به کی شهرعی له نیوان پساوان و ئافره ت داو بهس به لکو ئهم په یوه ندی به شهرعی به به کرده وه به کی خیر و چاک و به ندایه تی خوی ده زانی •

وه هه ره له بهر ئه مه شه که ئایینی ئیسلام زن نه هیتان و شوو نه کردنی (په به نی) به شتیه به کی زۆر توند و تیز ده بو و غزینی • بو یه ده بینن ئایینی ئیسلام هانی هه موو گه نجیک ده دات که بیخاته ئه ستوی خوی ئه وه ی که دایک و باو کی له پیش ئه ودا خستویه تته سه ره شانی خویان بو هه ل سو پراندنی کار و باری شارستانه ت •

وه هه روه ها ئایینی ئیسلام گوشه نشینی (الره بانیه) به کاریکی باش نازانی به لکو به دروست کراویکی (بدعه) خراپی ده زانی و پیچه وانه ی سرووشتی خواجه •

وه دیسان ئایینی ئیسلام به چاویکی باش سهیری ئهم باوو نه ریانه ناکات که ده به نه هو ی گران کردنی باری زن هیتان له سه ره پیاو ، به لکو ده به ویت که زن هیتان بکات به ئاسان ترین کار له نیو کۆمه لدا ، وه داوین پیسیشی به ناشیرین ترین کار ده داته قه لهم • جا هه ره له بهر ئهم مه بهسته شه که ئایینی ئیسلام زن و زن خوازی قه دهغه نه کردووه تهنه نه وه خزمه نزیکه تایه تیانه نه بن که پیمان ناشین وه کو دایک و خوشک و پوو رو کچی براو کچی خوشک و دایک و خوشکی شیر ی ، وه بیجگه نه وانه په وایه بو پیاو هه ره کاتیک ئاره زووی لی بوو له خزمه کنی

دیکه‌ی دووری ده‌توانی بیان کات به هاوسه‌ری ژبانی ، وه ئایینی ئیسلام
جیاوازی به تایفه گهریبه‌کانی بنه‌پر کردووه بنجینه‌کانی تیک شکاندووه .
جا مادام وایه پښگا دراوه به ههموو مسولمانان به گشتی که ژنو ژن
خوازی له به‌ینی خویاندا بکه‌ن، وه له ههمان دات‌دا فرمانیان پښ ده‌کات به
سووک و ئاسان بیهن به‌پښوه ، وه هه‌روه‌ها له ماره‌یی و کهل و پهل‌دا
نه‌ندازه‌یه‌کی مام ناوه‌ندی پریار بده‌ن به شیوه‌یه‌کی وا که هه‌ردوو کیان
توانای هه‌لگر تیان هه‌بښ ، وه له پوانگه‌ی ئایینی ئیسلاموه به‌پښی ماره‌یی
پښووست به داو پرس (قاضی) و شهرع زان (مه‌لا) ناکات چونکه به
پاستی‌دا به‌پښی ماره‌یی له کومه‌لگه‌ی ئیسلامدا پشه‌یه‌کی ئاسانه‌و
ده‌توانریت جښ به‌جښ بکړیت به په‌زامه‌ندی هه‌ردوو لا واته (ژنو
میرد) و دوو شایه‌دی پاستگوو ده‌ست پک ، به‌لام وه نه‌بښ به‌پښی ئهم
ماره‌یی به به شیوه‌یه‌کی نه‌پښی و به‌نهان بښت ، به‌لکو پښووسته له دښ و
گه‌رپه‌ک و ناوچه‌دا ئاشکراو دیار بښت .

وه ئایینی ئیسلام پیاوړی کردووه به سه‌ردار به سه‌ر ئافره‌ت‌دا بو
به‌پښوه بردنی کار و باری ناو مال ، بو ئه‌وه‌ی له سه‌ر بنجینه‌یه‌کی پته‌وو
یاسایه‌کی جوان دایمه‌زښتی ، وه هه‌روه‌ها فره‌مانی به ئافره‌ت کردووه بو
گوځ پرایه‌لی می‌رده‌که‌ی و ، خزمه‌ت کردنی ، هه‌روه‌ها فره‌مانی به
منداله‌کانی کردووه بو گوځ پرایه‌لی کردنی دایک و باوکیان و خزمه‌ت
کردن .

وه ئایینی ئیسلام یاسایه‌ک به باش نازانی که بیته هوی درووست
بوونی ئازاوه له ناو مال و نه‌بوونی سه‌ر په‌رشتی که‌رو که‌سک نه‌ بښ
که بهر پرسیار بښ له خو و په‌وشتی خاو و خزان‌ی ناو مال و کار و باری
ژبانی پوژانه‌یان‌دا . جا مادام شتیکی پوون و ئاشکرایه که ناگونجښت

ياسای هیچ مالیک له مالان به بی سەر پەرشتی گەرو مشور خۆر بېریت به پړۆه ، خۆ دیاره که خلومن مال لی هاتوو ترو شایسته ترین کەسە بۆ ئەم سەر پەرشتی به بەرزە له پوانگە ی ئیسلامەوه ، بەلام ئەمەش مانای ئەوە نی به که ئایینی ئیسلام یسای کردبیت به سەر پەرشتی کەریکی زۆر دار له سەر ئەندامە کانی ئەو خێزانەو بە پړۆه بردنی کارو باربان به ئارەزووی خۆی ، وه ئافرەتیشی کردبیت به کەنیشکە ییاوو هیچ دەوریکی نەبیت بۆ بە پړۆه بردنی کارو باری ناو مال •

وه سۆزو خۆشەوێستی دوو بناغە ی راستەقینەن بۆ دامەزراندن و بە پړۆه بردنی خێزان له ئیسلامدا • جا ئەگەر بنویست بیت له سەر ئافرەت که گوێ پایەلی مێردە کە ی بکات هەر بەم شیوە یەش پێویستە له سەر مێرد به گوێرمی توانا سەرداریەتی و دەسەلاتی خۆی به کار بیتی لـهـو شتاندەدا که دەبنە هۆی هێنانە دی کەمەپانی و خۆش بەختی خێزان ، وه نایب ئەم دەسەلاتە به کار بهییت له زوالم و ستمدا ، وه ئایینی ئیسلام نایەوێت پە یوەندی ژنو مێردایەتی بەر دەوام بیت له سەر بنجینە ی سۆز خۆشەوێستی و تیکە لاوی کردنیکی پێک و پێک نەبیت ، بەلام ئەگەر هاتو ئەو سۆزو خۆشەوێستی به ئەما لێردەدا ئیینی ئیسلام پیاو دە کاته سەر بێشک که ژنە کە ی تە لا ق بدا • وه ئافرەتیش بۆی هە یە داوای جوودا بوونەوی بکات له مێردە کە ی به و مەرجە ی که ئەو مەرە یی یە ی بدا ئەوه به پیاو که که وهختی خۆی له سەری مەرە کراوه ، وه هەر وە ها داد گای ئیسلامیش سەر بێشک دە کریت بۆ هە لۆه شاندنەوی ئـمـم پە یوەندی به ، هەر کاتیک ناکۆکی کە و تە نیوان ژنو مێردە وه • وه نزیکترین دەرگا له دوا ی مال دەرگای خزم و کەس و کارە •

ئایینی ئیسلام دە یەوێت ئەو کەسانە ی که پە یوەندیان له گەـ

یه کتردا هه یه له گه‌ل یه کتردا ټکه‌لاو بوون . به باوه کایه‌تی و برایه‌تی و
زن و زن خوازی ، که گیانی یارمه‌تی و پشت به یه‌ک به‌ستن و دل نه‌وای
له نیوانیان را پروښت .

وه خوی بالا ده‌ست له به‌رتوو که پیرۆزه‌که‌ی (فورثان) دا زیاتر له
چند شونځیک فرمانی پیمان کردووه چاکه له‌گه‌ل خزم و کس و کارو
هۆزه‌که‌ماندا بکه‌ین و سۆزی خۆمانیان بو ده‌رخه‌ین ، وه هه‌روه‌ها نه
فرمایسته پیرۆزه‌کانی پیغه‌به‌ر (صلی الله علیه وسلم) باسی چاکه
کردن و هاموشو کردنی خزم و کس و کار چنده‌ها جار دوو باره
کراوه‌ته‌وه ، وه به‌گه‌وره‌ترین چاکه داده‌نریت له خزمه‌ت خوا .

وه خراپترین و ناخۆشه‌ویست ترین کس له پوانگه‌ی ئیسلامدا
ئه‌وه که‌سه‌یه که به‌ناشیرین شیوه‌و خوو په‌وشت هه‌لس و که‌وت له‌گه‌ل
خزم و کس و کارو هۆزه‌که‌ی دا ده‌کات ، به‌لام ناگادار به‌له‌وه‌ی که
گوايه خۆشه‌ویستی و ده‌مارگیری بیاو بو خزمه‌کانی له‌کاری چاکه‌و
خراپه‌دا شتیکی باشه‌و ئیسلام پرښه‌ی داوه ! نه‌خیر : به‌لکو له‌پاستی‌دا
یارمه‌تی دانی بیاو بو ده‌مارگیریه‌تی و پرښه‌ی خراپه‌و لادان نه
پاستی‌دا به‌رامبه‌ر به‌خزمه‌کانی ثابینی ئیسلام به‌هه‌لوښتیکی نه‌فاده‌ی
ده‌داته قه‌له‌م .

وه هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر بیاوښکی فرمانبه‌ری ده‌ولت هه‌لسا به‌جی
به‌جی کردنی ښووسته‌کانی خزمه‌تی له‌سه‌ر مال و دارایی گه‌ل ، وه ښ
ده‌ستی یارمه‌تی بو پاده‌کیشان و له‌داد پرسی‌دا به‌بی په‌واو به‌لگه
لایه‌نگری ده‌کردن ئه‌مه‌ش هه‌ر دووره له‌داد گه‌ری ئیسلام .

به‌لکو ئه‌وه وه‌سوه‌سه‌ی شه‌یتانه خستویه‌به‌ناو ده‌روونیه‌وه به‌لام

مه رجی یه کهم بۆ به جی هینانی به یوهندی خزمايه تی و سه ر لی دانیهن
 که ئایینی ئیسلام فه رمانی پهن کردوو ئه وه یه ییاوه که خوی ییاویکی
 باش و چاکه که ر بی و له ناو چوار چپوهی هه ق و راستی و داد گه ری دا
 بیت • نه دوا ی دا نزی کتریه به یوهندی دوا ی به یوهندی خزمايه تی
 به یوهندی دراوسی به تی به ، دراوسی هه ر وه کو ئایینی ئیسلام
 فه رموویه تی سی جو ره : (۱) دراوسی خزم (۲) دراوسی بیگانه
 (۳) هاو پنی بیگانه ، ئه مه شیان ئه و که سه یه که بووه به هاو پنی له
 سه فه ریکدا ، یان هاو به شته له کاریک دا ، یان له ته کا دانیشتوو ئه
 کو پیک ، یان له مزگه وت ؛ هه مو ئه وانه شایسته ی چاکه و سۆزو
 خوشه و یستین زیاتر له خه لکی دیکه ، هه ر وه کو هه زره تی عه شه
 (رضی الله عنها) بۆمان ده گیرته وه له پیغه مبه ره وه (صلی الله علیه
 وسلم) که فه رموویه تی : (ما زال جبریل یوصی بالجار حتی ظننت انه
 سیورته) رواه الاربعه :-

واته : بهر ده وام هه زره تی جو برائیل ده ر باره ی دراوسی
 نامۆز گزی ده کردم تا وام گومان برد که ده یکاته میرات گری •

وعن ابي شريح (رضی الله عنه) أن النبي (صلی الله علیه وسلم)
 قال : (والله لا يؤمن ، والله لا يؤمن ، والله لا يؤمن ، قيل من
 یارسول الله ؟ قال : الذي یأمن ' جاره بوائقه ') رواه البخاری ومسلم •

واته : شوره یح بۆمان ده گیرته وه له پیغه مبه ره وه (صلی الله علیه
 وسلم) که فه رموویه تی (سویند به خوا بروای نی یه ، سویند به خوا
 بروای نی یه ، سویند به خوا بروای نی یه ، گو تیان کچی ئه ی پیغه مبه ری
 خوا فه رمووی ئه و که سه ی که دراوسی که ی له شه رو ئا زاوه ی ئه مین
 نه بیت •

وروي عن النبي (صلى الله عليه وسلم) : قول : ليس المؤمن الذي يشبع (وجاره جائع) رواه البخارى •

واته : له يَغْمِبْهُ رَوْه (صلى الله عليه وسلم) فهُرْمُووِيه تى : بَروا دار تهُوه نيه كه بُو خَوَى تيرهُو دراوسى كهى برسى يه •

(قيل للنبي (صلى الله عليه وسلم) يا رسول الله انَّ فلانة تقوم ليلة وتصوم النهار وتفعل وتصدق وتؤذي جيرانها بلسانها ، قول : رسول الله (صلى الله عليه وسلم) لا خير فيها هي من اهل النار ، قالوا : (و فلانة تصلى المكتوبة وتصدق باثواب ولا تؤذى احداً) فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم) هي من اهل الجنة) رواه البخارى في كتاب الآداب •

واته : (به يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) گوترا تى يَغْمِبْهُرِى خوا فلانه ثافرمته به شهو نويز ده كاو به پوژ به پوژو ده بى و كار ده كاو خيرو چاكه ده كاو له ههمان كندا نزارى دراوسى كهى ده دا) يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) ووتى : (تهمش باش نيهو تهم ثافرمته به زمان نه ناگرى دوزخه) ، وه گوتيان تى يَغْمِبْهُرِى خوا (فلانه ثافرمته ينيج نويزه كان ده كو جلوه بهرگ ده به خشمى و نازارى هيچ كه سينك نادات) ، يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) فهُرْمُووى : (تهم ثافرمته له تهُهلى به ههشته) •

قال النبي (صلى الله عليه وسلم) : يا أبا ذر اذا طبخت مرقّة فأكثر ماء المرقّة وتعاهد جيرانك أو أقسم في جيرانك (رواه البخارى •

يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) فهُرْمُووى (تى تهُبا ذر تهُگدر شله يه كت لبنا تاوى زور تيكه و بانگى دراوسيكهت بكه و يان به شى جيرانه كه تى لى بده •

بوخته ی قسان تهووه یه : که ئایینی ئیسلام ده یه وئی ته بایی دروست بکات له نیوان تهو که سانه ی که په یوه نندی دراوستی یه تی یان به یه که وه هه یه و بیان کا به یه که له هه موو خوئی و شادیه کیان دا • وه په یوه نندی متمانو پشت به یه که به ستن له نیوانیان دا په یدا بکات ، بو تهووی هه یه کیل له وان دلیا بیت لهووی دیکه یان ، له سهر خوئی و مال و دارایی و نامووسی ، ئا ته مه یه په یوه نندی و ده ستورو یاسای ئیسلامی • به لام هه لئس و که وتی تهو دوو دراوستی یانه ی که له یه کتری نیزیکن و هیچ شتیک له نیوان ماله کانیان دا نه بیجگه له دیواریک وه به درئیایی ژیانیش یه کتری نازاسن ، وه تهووی که ته بینن هیچ خو شه ویستی یه که نی یه له نیوان دانیش توانی گه پره که کان دا ئا ته مانه هیچیان ناگو نچین به هه لئس و که وتی ئیسلامی دابترین : له دواپی دا ته م په یوه نندی یه نیزیکانه ده رگای چه ند په یوه نندی یه کی فراوانی ترمان پرو به پرو ده که نه وه ، وه هه موو کومه نی • سولمانان ده گرته وه ، جا فهرموو توو چه ند نموونه یه که لهو بنچینه و پایانه ی که ئایینی ئیسلام له سهر ته م ده زگا فراوانه دا ژبان ی کومه لایه تیمانی له سهر بنیات ناوه :

(۱) - (وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ) المائدة (۲) •

واته هاوکاری یه کتری بکه ن له سهر چاکه و له خوا ترسان ، وه هاوکاری یه کتری مه که ن له سهر خرابه و دوژمنکاری •

(۲) - (كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) آل عمران (۱۱۰) •

واته : ئیوه چاکترین گهل بوون که خوا ی گه وره ناردونی بو

خەلك فەرمان دەكەن بە چاكەو قەدەغەى خراپە دەكەن •

(۳) - (اياكم والظن فان الظن اكذب الحديث ولا تجسسوا ولا تنافسوا ولا تحاسدوا ولا تباغضوا ولا تدابروا- وكونوا عباد الله اخوانا) رواه مسلم •

واتە : ئاگادارى خۇتۇن بىكەن لە گومان بردن چونكە گومان درؤ ترين شتە ، وه جاسوسى مەكەن ، وه چاو چنؤك مەين ، وه حەسود مەين ، پقتان لە يەككرى تەبىتەووه ، پشت لە يەككرى مەكەن و بين بە بەندەى خواو براى يەككرى •

(۴) - (مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ وَابْتَضَّ اللَّهُ وَأَعْطَى اللَّهُ وَمَنَعَ اللَّهُ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ • المصباح باب الايمان •

واتە : ھەر كەسئ خۇشويستن و پرق لئى ھەستەن و بەخشىن و نە بەخشىنى بؤ خوا بوو ئەو ھەر پراوى تەواو •

(۵) - (مَنْ مَشَىٰ مَعَ ظَالِمٍ لِّقَوِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْإِسْلَامِ) •

واتە : ھەر كەسئك لە گەل ستم كارىكدا پراوا بە پرىدا بؤ ئەو ھەر بە ھىزى بىكاو بىيارىزئ ئە ھەمان كاتدا بزائئ كە ئەو كەسە زۆر ئارە ھىچ گومانئ تىدا نە لە ئىسلام دەچىتە دەرىئ •

(۶) - (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ) رواه الخمسة •

واتە : ھىچ كەسئك لە ئىو ھەر پراوى تەواوى نا بىت تا وە كو بئى خۇش نەبئ بؤ برا مەسولمانەكەى ئەو ھەر كە بؤ خۇى بئى خۇشە •

ياساى ئابوورى

ئاينى ئىسلام چەندىن سۈرى ديارى كىرۈۋە چەندىن بىچىنەى داناون بۆ ئەۋەى كارو بارى ئابوورى ئادەمىزاد لە سەر چەندىن بىچىنەى ھەق و پاستىگۈى داد پەرۋەرى و دەست پاكى دابىمەزىت ، ۋە ۋاى بىر يار داۋە كە ياساى بەپىۋە بىردىنى كارو بارو بە دۋا مال و داراىى و بە دەست خىستىن و بەخشىندا جى بەجى نە كىرىت تەنھا لە جۋار چىۋەى ئەۋ سۈرە ديارى كىراۋاندا نە بىت كە بۆى ديارى كىراۋە ، بە ۋوۋ لىنى لا نەدات •

بەلام پىۋىزەكانى بە دەست ھىنانى مال و داراىى و شىۋازى ھەلسۈپاندىن دەست پى كىردى ئاينى ئىسلام بىچۈكىرىن گىرىگى پى نادات ، بەلكو ۋازى لى دىتت بۆ ھاتتە كايەۋەۋ تازە بوۋنەۋە لە ھەۋو كات و سەردەمىلكدا ، چۈنكە ئەمانە لەۋ شتانەن كە شان بە شامى شارسىنەتى تازەۋ گۆپانكارى تازەدا دەپۋا پۆۋ لەدۋاى پۆۋ ، ۋە بە پىى بارو دۆخ و پىۋىستەكانى خەلكى پىك دەھىترىن و ديارى دەكرىد ، لە ھەۋو قۇناغە جىجىكاكانى زىيان • ۋە ئاينى ئىسلام دەيەۋى كە ئەم بىچىنەنە بىت گۆى نەخىرىن و ئەم سۈرەنە شىكىترىن ھەر چەندە كە بارى ئابوورى مۇۋفايەتى بگۆپدرىت و لە چەندە ھا قالى جۆراۋ جۆردا خۆى دابىرئىزىت ، بەلكو پىۋىستە جۋادىرى بىرىت و پىزى لى بگىرىت ، لە ھەۋو ئەۋ شتانەى كارو بارى ئابوورى ئادەمىزاد ھەلى دەبىرئىت لە

بارو زروڤو شتوازی جیا جیا له ههموو چهړخو سهر ده مینکدا . وه له
 پوانسگه یی ئیسلامه وه ، خوا یی گه وره زه وی و نه وی که تی یدایه نی
 دروستی نه کردو وه تنها بو بهر وی ئاده میزاد نه بی ، جا که و ابو مافی
 ههموو ئاده میزاد دیکه له و لایه نه یی که ئاده میزاده ههر له سهره تی بی
 بو ونیه وه که هه و ئی به ده ست هینانی پزق و پوژی بژیوی خو ی بدات
 له سهر خوانی پاخراوی نیعمه ته کانی خوا یی گه وره که له بهر ده ستی
 بهنده کاند له سهر زه وی پاخراوه ، وه نه و مافهش ههموو بهر وی
 ئاده میزاد تی یدا هاو به ش و وه کو ده نکی شانه تی دا یه کسان ، وه
 هیچ که سیک له گه شتن به و مافه سرو شته بی بهش نا کریت ، هیچ
 کامیکان له سهر یه کتری به گه وره ترو زیاتر دانانریت ، وه بهر نامه یی
 ئیسلام پینگا نادات هه ندیک له نه ندانه کانی کو مه ل وه یان چه ند
 خیرا نیک و چه ند چیتک قه ده غه بکریت له که لک لی وهر گرتی دا به
 شیه یه که که بویان نه بیت که لک له هیندیک هویه کانی وه ده ست
 هینانی پزق و پوژی وهر بگرن و ده رگای هه ندیک کارو پشه یان له سهر
 دابخریت ، وه ههروه ها به پی ی یاسای ئیسلام په وانه بریار له سهر
 نه و جیا وازی و تایهت کارانه بدری که ده بیته هوی نه وی هه ندیک چین
 وه یان هه ندیک په چه له که وه یان هه ندیک به ماله تایهت بکرین له
 هه ندیک هوی به ده ست هینانی پزق و پوژی و پینگا کانی زیان به بی
 هاو بهشی کردن و به شداری کردنی خه لکی دیکه ، وه ههموو بهر وی
 ئاده میزاد یه کسان له مافی هه ول دان بو وه ده ست هینانی نه وی که
 خوا له سهر زه وی بلاوی کردو ته وه له هویه کانی به ده ست هینانی
 پوژی ئاده میزاد . له بهر نه وی پیوسته له م هه ول دا پینگا بدری به
 ههر یه یک له وان له ههر شویتیک بیت . وه ههموو نازوو نیعمه نیک
 نه گه ر هاتو بو وه ده ست هینان و چاک کردنی کارو باره کانی پیوستی به

ههول و تیکۆشانو لئ هاتووی مرۆف ده کرد ، نهوه لهو کاته په وایه بۆ ههموویان که به نه ندازهی پێوستی یان سوودو که لکی لئ وهربگرن ، که واته ئاوی پروبارو سه ر چاوه کان و داری دارستانه کان و بهرو بومی میوه جاتی دره خته خۆ پسک و بێ خاوه نه کان و گزو گیاو هه موو پرووه که کانی سه ر زهوی و ئاوو هه و او گیان له به رانی بیابان و کازا گشتی به کانی سه ر زهوی و وێنه ی نه مانه ش دروست نی به که تایه ت بکڕین به تا که که سه که وه ، وه یان به کۆمه لکی تایه تی یه وه ، که ده ستیان به سه ردا بگرن و پاش قوونیان بدن (احتکار) وه یان له پرووی به نه ده کانی خوادا ده رگایان له سه ر دا به خن تا کو نه توانن به بێ کرێ سوودو که لکی لئ وه ربگرن • به لām ئه و که سانه ی ده یانه وێ نه ندازه یه کی زۆر لهو شتانه ی بۆ خۆیان دا بپن بۆ مه به ستی بازرگانی کردن • تا لهو کاته دا میری ئیسلامی ده توانیت که سه رانه یان له سه ر دا بنیت ، به لām ئه و شتومه کانه ی که خوای گه وره له سه ر زهوی دا بۆ به ر زه وه ندی گشتی و که لک لئ وه رگرتی دروستی کردون ، په وایه که پشت گوێ به خریت و پابگیریت به لکو ، له سه ر خاوه نه که ی پێوسته که به کیک له م دوو پێگایانه بگرتنه بهر :-

۱ - یان نه وه ته خۆی به کاری بهێتی وه سوودی لئ وه ربگرنیت •

۲ - یان نه وه ته وازی لئ بهێتی بۆ خه لکی دیکه ، بۆ نه وه ی که لکی لئ وه ربگرن • ئینجا به پێی ئه مه په وایه و ، پێگا نادریت به هیچ که سه ک ، که زهوی به که ی زیاتر له (۳) سال پابگرتی ، نه گه ر له ماوه ی ئه و سێ ساله دا ئاوه دانی نه کردووه ، به خانوو کردن له سه ری وه یان به کشو کال تیدا پواندن نه وه دوا ی تیه پ بوونی سێ ساله که حوکی زهوی و زاری بێ خاوه نی به سه ردا ده دریت ، هه ر که سه کی

دیکه بیجگه له خاوه نه که ی پښووی ویستی ئاوه دانی بکاته ووه به کاری بهننې نه وه . بو خاوه نه پښووه که ی نه له دادگادا هیچ داوایه کی له سهر تومار بکات ، به لکو له و کاته دا ده ولته تی ئیسلامی سهر بهستی هه لبراردنی ته وای به دهسته بو داپړینی پارچه زهوی به که بو هر که سینک که ناره زووی لی بیت ، بیجگه له خاوه نه که ی خوی .

وه هر که سینک چند مافیکي ملک دار به تی به چند پښگایه کی شهرعی و په و له جیهاندا به دهست هینا ، هیچ گومانی تیدا نه که نه و مافانه ی شایانی پښ لی گرتن و ، پاراسته له هه موو کاتیکدا . وه بو نه و ی بزاین که نه مملکه هه موو مه رجه کانی شهرعی تیدا کو بو ته وه پښووی به لیکولینه ووه باس کردن هه به ، جا نه و دی هه موو مه رجه کانی دروستی تیدا نه هاتینه کایه وه له پروانگه ی شهرعی ته تی ئیسلام ووه ، نه وه له و کاته دا ده بیت له خاوه نه که ی بستیدرینه وه . به لام نه و مافه ی که شهرعی ته و یاسای خاوه نایه تی بریاری له سهر داوه نه وه بو هیچ کوپرو یاساو ده ولته تیک نی به که دهستی به سهر دا بگریت و لی بستینه ووه یان که و زیادی تیدا بکات ، وه به هیچ شیوه به که دروست نی به له سهر زهوی خوا دا پرژیمیک په یدا بیت به ناوی به رزه و ونندی گشتی به وه دهست به سهر نه و مافانه دا بگریت ، که شهرعی ته ئیسلام بریاری له سهر داو ، وه هر و کو چو ن که م تهرخه می کردن له به دی هینانی نه و مه رجه نه ی که شهرعی ته ئیسلام دیاری کردوون بو خاوه نایه تی تاکو چاوه دیری کردنی به رزه و ونندی کو مه ل به ستم و دهست دریزی کردن بو سهر هق داده نری ، هر به م شیوه به زیاده په ویش له م مافانه دا وه نه بی حوکمه که ی که م تر بیت له حوکمی که م تهرخه می کردن تی یدا .

وه له هر که کانی ده ولته تی ئیسلامی نه و به که چاوه دیری

پاريز گاري مافه شهرعی به کانی تاکه کانی کومه ل بکات ، وه نهوهی که
 شهریههت له سهری پیوست کردوون له مافه کومه لایه تیه کان لئی یان
 وەرگریت . وه خوای پهروه ردگار گرووی ئاده میزادی درووست کردووه
 به لام له دابهش کردنی نازو نیعمه ته کانیدا وه کو به کی دانه ناوون به لکو
 به پی کار به جئی و ویستی خوی هندیکیان به سهر هندیکیاندا
 بهرز کردوتهوه ، وه نهو جیاوازی یانهش له نیوان بهنده کاندا به پروون و
 ئاشکرایي که له چاکی و جوانی و دهنگ خوشی و هیزی لاشه یی و لئی
 هاتوویی و ژیری و نهو ژینگه یی که تیدا له دایک بوون و چنده ها
 شوینی تر بهر چاو ده کهوئ ، وه پزق و پوزیش هه ره له ههمان
 شیهویه دا بهش کردووه . وه نهو سرووشیهی که خوای گه و ره
 خستویه تیه ناو دلی بهنده کانی بهوه وا ده خوازیت که جیاوازی پزق و
 پوزی له نیوان بهنده کاندا وه کو هه موو بهخشه کانی دیکه ی خوا
 واییت ، وه له په وانگهی ئیسلامدا هه موو نهو یاسایانهی که
 هه لده بژیژین و ئاماده ده کرین بو بهدی هینانی نهو به کسانیه ئابووری به
 که له نیوان بهنده کاندا پروو پاگهنده ی بو ده کرئ له بنجینه دا بووچن و
 بی نیوه روکن ، له بهر نهوهی ئایینی ئیسلام له خودی پوزی دا دان به
 به کسانیا دا ناییت ، به لکو له هه لو مه رجی هه ول و تیکوشان له یئاو
 وه دهست هینانی پزق و پوزی و بژیودا دانی پدا ده نیت . وه نهوهی که
 ئایینی ئیسلام ده یه ویت نهوه یه که له ناو کومه لگای ئاده میزادا هه یج
 شیک له و په رده و نیوانه یاسایی و چاو ئی که ریانه نه ییت که ده بنه هو ی
 له کار خستی ئاده میزاد و پاگرتی له به رده م بهخشینی هه ول و توانای دا
 بو به دهست هینانی بژیوی ژیا نی و به گو بزمی نهو هیزو بهخشه ی که
 خوا بی به خشیوه هه ره وه کو ده یه ویت نهو ئمنازو جیاوازی یانه نه یه نیت
 که خوشی و ئاسوده یه کی به میرات به جئ ماو بو هه ندیک چین و

پەنجەلەك و بىنە ماله مەسكەر دەكات ، وە بە شوورە يەككى پارىزگارى
 ئاسايى دەورى دەگرن • ئەم دوو پىكايانەي كە لە سەرەوە باسما
 كردن جياوازه سرووشتى يەكان و جياوازه چىنايەتەكان بە زۆرە مىلى
 دەگويزنەوە بۆ چەند جياوازي يەككى پرو پاگەندە بۆ كراو دوور نە
 سرووشت ، كە ئايىنى ئىسلام قەدەغەيان دەكات و دەيەوئىت بە سەرياندا
 زال بىت ، وە بىر يار لە سەر ياسايەككى كۆمەلەيتى وا دەدات كە لە سەر
 پىيازىكى سرووشىدا بىروات و ، دەركاي ھەول و تىكوشان بۆ ھەموو
 تاكىك لە تاكەكانى كۆمەل لە سەر پىت بىت ، وە ئەو كەسانەي دەيەوئى
 بە زۆرە مىلى لە ھۆيەكانى ھەول و تىكوشان و مافەكانىدا يەكسانى لە
 نيوان بەندەكانى خوادا بخەن ئايىنى ئىسلام پىت گىريان ناكات ، بەلكو
 زۆر بە توندى دزيان دەوەستى ، چونكە ئەمانە دەيەوئى جياوازي
 سروشتى بگوازنەوە بۆ جياوازي يەككى دوور لە سرووشت ، نىزىكىتىن
 پىزىمىش بۆ سرووشت ئەو يە : كە پىگە بدات بە ھەموو ئەندامەك نە
 ئەندامەكانى كۆمەل ئادەمىزاد ، كە دەست بە بەپىو بەردى كازوانى
 زىيانى بىكات ، بە زىيانىكى خوش و بەختەوەرانە لەو زىنگەو بارو
 زروفەدا كە خوا بۆي ئامادە كىردووە بە سرووشت پىي بەخشيە • بۆ
 وىنە ئەگەر يەكەك توانا دەسەلاتى ھەبوو ئۆتۆمۆبىلەك بىكپى ئەو لەم
 كاتەدا بۆي ھەيە بە ئارەزووى خۆي ھاتو چۆي پى بىكات ، بەلام ئەگەر
 يەكەك ئۆتۆمۆبىلى نەبوو ئەو دەپى بە پىيان پروا ، وە ئەگەر يەكەكش
 لاقەكانى تەراو نەبوون (وانا تازارىان ھەبوو يان نوقسان بوون) ئەو
 لەو كاتەدا دەپى بەدار شەق بىروات • وە مەنى باباي شەل و سەقەنىش
 ناكات كە سەيارەيەك بە دەست بەپىت لە ھەر قۇناغەك لە قۇناغەكانى
 زىياندا • وە ھەروەھا بۆ ياساي كۆمەلگا ناگونجىت بىر يار بدات كە
 دەپىت زىيانى ھەموو تاكىك لە تاكەكانى كۆمەلگا لە يەك پلەو يەك بارو

گوزەراندا بىت و ، تا دوا قۇناغى ژيان پىكىانەۋە بېستەۋە بە يى لىك
 بىچرانو جيا بوۋنەۋە ، ئەمە بە ھىچ شىۋەيەك ناگونجى قانونى عەدلو
 مام ناۋەندى ئەۋەيە كە دەرفەت بېلىتەۋە بۆ ھەر كەسك كە قۇناغى
 ژيانى بە شەلو نوقسانى دەست يى كىردىت بە ھۆى ھەولۇ
 تىكۇشانى و لى ھاتوۋىيى خۇيەۋە بېۋىت كە لە ماۋەى ژيانى داھاتوۋى دا
 ئۆتۆمۈبىلىك بە دەست بېلىت بە مەرجىك نەبىتە ھۆى درووست كىردى
 كىرەسات لە بەردەم كەسكى دىكەى وادا كە قۇناغى ژيانى بە خاۋەنايەتى
 سەيارە دەست يى كىردوۋە • ۋە يان بىتە ھۆى لە ناۋ بىردى ئۆتۆمىلە كە
 بە ھۆى نەفامى و نەبوۋى كىرامەى لە كاتى لى خورپىندا بە شىۋەيەك كە
 نەتۋاى بە پىك و پىكى بىۋات بە پى دا ، ۋە ئاينى ئىسلام بەۋە ناۋەستى
 كە پىش بىر كەى ئابوۋرى نە ناۋ دەستەى كۆمەلەيەتى دا بۆ ھەموۋ : اكىك
 لە تاكە كاتى ئادەمىزاد بە شىۋەيەكى داد پەرۋەرانە بىت و دەرگای لە سەر
 بىت بىت و بەس ، بەلىكو لە گەل ئەمەدا ۋا دەخوازىت كە پىش بىر كى
 كەران لە ھەلسورپاندنى كارو بارى ژياناندا دەبىت لە ناۋ خۇياندا بە
 بەزەبى و دل نەۋاۋ يارمەتى دەرى يەكرى بن ، ۋە نابى لە گەل يەكرىدا
 دل پەق و توندو تىز بن بە شىۋەيەك كە ھىچ كامىكىان ئاگای لە دراۋسى و
 ھاپى كەى خۇى نەبىت •

ۋە ئاينى ئىسلام لە لايەكەۋە دەبەۋىت بە ھۆى تەعلیماتە
 پەۋشىتەكەۋە گىانى يارمەتى و پىش بەستىن لە ناۋ مىشكى خەلىكى دا
 بىۋىتى ، بۆ ئەۋەى ھەموۋ ئەۋانەى كە لە بارو گوزەرانىكى گونجاۋدا
 ژيان دەبەنە سەر بىن بە پالېست و يارمەتى دەر بۆ ھەزارو دەست
 كور تەكئان ، ۋە لە لايەكى دىكەشەۋە بە پىۋىستى دەزانىن كە كۆمەلگا
 ھىچ كاتىك خالى نەبىت لە دەزگایەكى (المؤسسه) ى جىگىر بۆ دابىسن
 كىردن و يارمەتى دانى ئەۋەك كەۋتەۋ لى قەۋماۋانەى كە ھىچ پىگىيەك

شك نابهن بۆ بە دەست ھېتايى بژيويان نە ماوەى ژياناندا ، بۆ ئسەودى
 ھەر كەسك كە تواناي نەبوو بەشى خۆى لەم پېش بر كە ئابوورىيە داين
 بىكات برپوات لەم دەزگا ئىسلامىيەدا(۱) بەشى خۆى بە دەست خۆى
 بىخات • وە ئەوانەش كە پۆزگار بەكى خستوون و ناتوانن بە بەردەواى
 ژيانى خۆيان بېن بە پېو • وە ئەركى سەرشانى ئەم دامەزراو • ئەو بە
 كە مافى ئەو پەك كەتەو چەوساوانە داين بىكات • وە ھەر كەسك
 پېويستى بە يارمەتى ھەيت بۆ دابەزىنە نېو گۆرەبانى ھەول و كۆشش
 ئەو لەو دەزگايەدا دەگات بە ئاوات و مەبەستەكانى • جا لە بەر ئەو
 ئابىنى ئىسلام پېويستى كەردووە،و بە حوكمى ياسا برپارى داو • كە ھەموو
 سالىك ۲۵٪ لە (سەدا دوو ونيو) لە بەرو بومى داكراو سەرتاپاي مال و
 دارايى بازىرگاني وەربگىرى وە لە ۱۰٪ (سەدا دوو) ، لە ۵٪ (سەدا
 پېنج) لەو زەويانە وەربگىرى كە بە ئاوى باران يان پوو بار دەچىرىت •
 وە ھەروەھا شەرىعەتى ئىسلامى لە ۲۰٪ پېويست كەردووە • لە
 دەست كەوتى ھېتايى كەنگاكاندا ، وە ھەروەھا پېويستى كەردووە كە
 بەشىكى ديارى كراویش لە مەپو ،الات بە گۆيرەى جياوازی ژمارەيان
 وەربگىرى •

دیسانەوہ ئابىنى ئىسلام پېويستى كەردووە كە دەپىت ئەو داھانانەى
 لەم پېنگايانەوہ بە دەست دەھترين لە پېناو فریا كەوتنى ھەزارو دامارو

(۱) مەبەست لەم دەزگايە ئەو بە كاتىك كارو بارى مسولمانان بەپى
 قورئان و سوننەت لە ژيىر حوكمىكى ئىسلامىدا بەپېو برا ئەو لەم
 كاتەدا دەزگايەكى تايبەت تەرخان دەكرى بۆ كۆ كەردنەوہى زەكاتى
 مسولمانان و دابەش كەردنى بە سەر ھەزارو نوقسانو لى
 قەوماواندا •

وەرگىرى

هه تیوو نه داران دا خه رج بکریټ • ئا ئه مه دابین کردنیکی کۆمه لایه تی به :
ئهسته مه له گه ل بوونی ئهم دابین کردنه دا ، که ئاده میزاد شتیک بمیټ له
پیوستیه کانی زیانی دابین نه کرابیت • وه ههروه ها پیاویکی ههزار له
ترسی ههزاری و نه داری پزق و پۆزی خۆی به ئاره قی نیو چاوانی پهیدا
ده کات ، مه حاله مل که چ بکات بۆ هه موو ئه و مه رجه کری گرتیه
ناپه وایانه ی که له لایهن خواهن ملک و کارگه کانه وه به سه ری دا
ده سه یتریټ • وه به و پێ به ناگونجی توانایی هیچ کس له تا که کانی
کۆمه ل له و ئاسته نزمه نزمتر بێ که پیوسته هه پێ بۆ به شدار کردنی له
پهنج دان بۆ به ره و پیش بردنی ئابووری ، وه هه ر که سیک شتیکی له
کهنجینه ی پهروه دگارا به ده ست هینا وه به هه ول و کوشش خۆی وا
لی کرد که شایه نی ئه وه بیټ که لک و سوودی لی وه ربگری ئه وه که سه
به خواهن سه ره بشته کری ئهم شته داده نری ، وینه ی ئه مه ش زه وی و زاری
(موانه) بێ خواهنه که مافی ملکایه تی هیچ که سیک تیدا نی به ، جا ئه گه ر
یه کیک ئه و زه وی به ی خسته ژیر پکیفی کار و باری خۆیه وه و کار و
باره کانی بۆ چک کردو به شیوه یه کی سوود به خشانه و به ره هم - دارانه
به کاری هینا ئه وه نایټ لی بسیتندریته وه له ژیر دهستی ده ره یتریټ ،
به م شیوه به هه موو مافه کانی خواهن دارینی بۆ زه وی به پێی بۆ جوونی
ئیسلام دهستی پێ کردوه • کاتیک که ئاده میزاد له سه ره تادا ئهم
زه وی به ی ئاوه دان کردۆته وه هه موو شتیک به شیوه یه کی گشتی بۆ
به ره ی ئاده میزار هه لال بووه ، که وانه هه ر که سیک شتیکی بۆ خه وی
دابری و دهستی به چک کردن و پیکه خستی کار و باره کانی کرد ، تا کو
وای لی هات که شایه نی به کار هینان و که لک لی وه رگرتن بێ ، ئه وه ئه و
که سه ده بیته خواهن و سه ره به رشتی که ری شه ری بۆ ئهم شته ، مازی
وا به : به ته نها خۆی بۆی هه یه که به کاری به یتیت ، وه ههروه ها

ده توانیت داوای کار تیدا کردنی بکات له هر که سیک که به زئی به کاری بهیښی و سوودی لږ وه ربگری • تائمه تهو بنچینه به سرووشتی بهیه که هه موو کارو باره کانی نابووری ئاده میزادی له هر بنیات نراوه ، جا مادام وایی جیگای خوږه تی که تهو بنچینه به دامه زراوی و باریزراوی و پږمه وه بهیښته وه ، وه تایی نیسلام ویستی وایه که تاک و کومه له هر پږمگه کی راست و په و دا به زریښت و له هر بنچینه داد گه ریه کی ته و او کویان بکاته وه به شیوه یه : که مافو هر په شتی هه موو تاک بباریزت و زیان به به رژه وه ندی کومه له نه گات ، وه له پوانگهی نیسلام وه به سهند نی به پږمکی پامیاری یان نابووری له پیناو به رژه وه ندی کومه لدا مافه کانی تاک هه لوشی ، و پږمگه نادات تو زقالتک له هر به سته که سایه تی به کی پروشینرت که پویسته هه بیت بو ته و او کردنی به خنراوه سروشته کان •

وه نه بجای حه می گشتی کردنی هه و مهرجه کانی زیان و هو کانی به ره هم هتان نه ویه : که هه موو تاکه کانی ولات به په تی کومه ل ده پچرین و ناگونجی به ره لدا بن و پزگار بن و بجوئین ، وه ناشکرایه زور گرانه به لکو مه حاله که له ئاوا حالک دا تاکه کان که سایه تیان بهیښی و گه شه بکات و به رز پته وه •

وه شتی پوون و ناشکراشه که باریزگاری کردن له هر که سایه تی تاک به پږمه یه کی زور گه وره پویستی به هر به سته نابووری هه یه ، هر وه کو پویستی به هر به سته پامیاری و کومه لایه تی هه یه ، وه مادام نامانه وی که لیهاتووی ئاده میزاد به بکه ین پویسته له ناو کومه لگای تیه دا دهره فته بدرت به هه موو به نده یه که له به نده کانی

پەرۋەردگار كە بە گۈزەل پۇستو ئارەزوۋى خۇي بۇ زىيانى
 خۇي بە دەست بەيتى ۋە ھىزى بىر ھۇش ۋە پەۋۋىتى بە گۈزەل بىر
 باۋەپ ۋە خۇستە كانى خۇي بىخاستە كار . ۋە لە پاستى دا ئەۋ پزقو
 پۇزىيە رەسمىيە دىارى كراۋانەي كە كىلى كىرەنەۋەيان بە دەستى
 بىگەنەۋەيە ھىچ كاتىك دىۋ دەۋۋى ئادەمىزاد پىي خۇش نىۋە ناي
 خوازىت ، ھەر چەندە بە ئەندازەيەكى زۇرۋ فراۋانىش بىت ، چۈنكە
 تىرى ۋە ورگ ۋە قەلەۋى جەستە ناگونجى كە ئەۋ دوا خىتىۋ
 باشە كىشەيەي پۇزى بەيدا كىرەنە چۈنە پىش ۋە چاۋ قايىمى بى
 گىرەنەۋە ، ھەر ۋەكو چۈن ئايىنى ئىسلام پقى لەم جۇرە پۇزىمانەيە ھەر
 بەم شىۋەيەش بە چاۋى پۇزەۋە سەيرى ئەۋ پۇزىمە كۆمەلەيەتە ناكات
 كە لە دائىرە كانى كۆمەلەيەتى ۋە ئابۋورى دا جەلۋ بۇ ناكە كانى كۆمەل
 شل دەكات ۋە بەرھەلدەن دەكات ، بۇ ئەۋەي ھەر يەكە بە گۈزەل
 ۋىست ۋە ئارەزوۋى خۇي بىجۈلەتەۋە بە شىۋەيەك كە بىت بە ھىۋى
 شەپ ۋە نەگەتى بۇ كۆمەل ۋە بەرۋەۋەندى يەكەنى ، ۋە ئەۋ پۇگە مام
 ناۋەندى يەي كە ئايىنى ئىسلام ھەلى بۇراردۋە لە نىۋان ئەۋ دۋۋ لايەنە
 دۇ بە يەكتەدا (لايەنى كەم تەرخەۋى ۋە زىدە پەۋى) ئەۋەيە كە لە
 سەرەتادا تاك بە چەند كۆمەلە سۈرۋ ئەركىك بىسەرتەۋە لە پىساۋ
 پاراستى بەرۋەۋەندى كۆمەلدا ، پاشان لە چۈر چىۋەي ئەۋ سۈرەدا
 سەربەستى تەۋاۋى دەدرىتى كە تاك بە ئارەزوۋى خۇي كارۋ بارى
 زىيانى بات بە پىۋە ، ۋە لىرەدا دەرفەتى ئەۋەمان نى يەكە بە دۋۋۋ
 درىزى باسى ئەۋ سۈرۋ ئەركەنە بىكەن ، بەلام بە شىۋەيەكى كۈرت ۋە
 پۇخت ھەندىك لە لايەنە گىرەنگە كاتىان باس دەكەن .

لە سەرەتادا بە باسكردنى بۇۋۋ داھاتە كانى پۇزى دەست پى

ده که یڼ : ټایڼی ټیسلام گرنګی په کی زوړی به هوڼه کانی وه ده ست
 هټانی بژیو داوه ، وه بایه څیڅکی زوړی داوه بو جیسا کردنه وه
 خه لالو حه رام له یه کړی ، به شتو په که هیچ یاسایه که له یاساکانی
 جیهان نه یان توانیوه بهم شتو په گرنګی یی بدن ، بو په ده بین
 فهرمانی ده رکردووه به قه دهغه کردنی هه کارنک بیت به هوڼی
 که یانرنی زیان به خه لکی دیکه ، وه یان بیت به هوڼی هټانه کایه ی
 زیاننکی خو و په وشتی ، یان مادی بو سهرت پای کو مه ل ، هه روه ها
 شهریه تی ټیسلامی هه ستاوه به قه دهغه کردنی مه ی کپین و فروشتن و
 به خشیڼی نو مه شرو باتانه ی که ده بنه هوڼی لبردنی هوښ و عه فلی
 ناده میزادو بلاو بو ونه وهی داوین پیسو سووړ دان و گورانی ووتن و
 گالته جاپی و قوماړ کردن و یانسیب و سود خواردن و خیانت کردن و
 فروشتنی شتو په کی نه دیتراو (بیع الفرر) وه هه روه ها نو پرېازه
 باز رگانیانه ی که سوودو که لکی مسوگر نی په بو هه وو لایه نه کان ،
 وه هه روه ها پاش قوول دان (احتکار) چهنده ها شتی دیکه که ده بنه
 به یدا کردنی زه روه زیان بو سهر کو مه ل • جا نه گه ر بیت و له م
 پروه وه ته ماشایی یاسای ټابووری ټیسلام بکه یڼ و ، به ووردی سهرنجی
 به یڼ زاوړو کی دوورو درېژ به دی ده که یڼ ، له و پرېگایانه ی که ټایڼی
 ټیسلام له کاتی به ده ست هټانی بژیو قه دهغه ی کردون ، وه له زیوان
 نو پرېگایانه شدا هه مان نو پرېازه ناشیرین و قه دهغه کراوانه ت به
 رچاو ده که ویت که خه لکی ټیمپو له پرژیمی سهرمایه داریدا به کاری
 ده هټن ، وه ده یان باته پرژنی نو سهرمایه داره قیل بازانه ی که
 به نجه یان بو درېژ ده کړی وه ټایڼی ټیسلام به حوکی یاسا ده رگسای
 نو پرېگایانه داده خات ، وه ناچار یان ده کات که نایت مال و دارایی
 وه ده ست به ټن ته نها به و پرېگایه نه بیت که ده ټنه هوڼی وه ده ست

هيناننى خزمه تىگوزاريه كى پاسته قىنەيى بەكەلك بۆ ھە، ۋو بەرەي
ئادەمىزاد ، ۋە لە پاداشتى ئەمەدا كرىي خۆي بە دادو يەكسانى و
ويژدانە ۋە ۋەردە گرىت ، ۋە ئەو مالى دارايى يانەي كە لە پىنگاي
خەللا ۋە ۋە دەست دەھىنرىن ئايىنى ئىسلام دان بە مافى خاۋەن
دارىتى يان دادەنيت ، بەلام لەگەل ئەۋەشدا ئەم دافانە دوو بارە لە ناو
بازنەيەكدا بە چەند سنورو (زنجيرىك) بەستراۋنە ۋە ، ۋە بۆ پروون
كردنە ۋەي ئەو لايەنەش پىنويستە لە سەر مروف ئەو مالى كە لە
پىنگايەكى خەللا ۋە ۋە دەستى دەخات سەرفى نەكات تەنھا لە ھەمان
پىنگاۋە نەيت ، ۋە بۆ ئەم مەبەستەش ئايىنى ئىسلام چەند سنورىكى
بۆ خەرج كردن ، ديارى كەردو بە جورىك كە مروف بتوانى نە چوار
چىۋەي ئەم سنورانەدا زىيانكى بەرزو خۆش بەختانە بە سەر بيات ، بەلام
لە ھەمان كاتدا پىنگا نادات مالى دارايى يەكەي لە پىنگاي نەفامى و بەد
پەۋىشتى يە ۋە خەرج بىكات ، ۋە يان لە پىنگاي خۆ بە زل زانين و
پابواردنە ۋە خەرجى بىكات ، تاۋەكو خۆي بە سەر تاكەكانى
كۆمەلەكەي دا فەرز بىكات ، بە شىۋەيەك كە خەلكى دەورو بەري ۋەكو
بابايەكى زۆردارو سەتم كار سەيرى بىكەن • ئەمانە چەند وىتەيەك بوون
لە دەست بلاۋى لە مالى دارايى دا كە ياساى ئابوورى ئىسلامى بە ئاشكرا و
پاستە و خۆ قەدەغەي كەردون ، چەند وىتەيەكى دىكەش ھەن ھەر چەندە
ئايىنى ئىسلام بە ئاشكرا قەدەغەي نەكردوون بەلام ويست و ئىرادەي
داۋەتە دەست دەۋلەتى ئىسلامى كە بە حوكمى ياسا دەستى خەلكى
بگرىت و ، قەدەغەيان بىكات ، لەو جورە ھەلس و كەوتانەي كە دەبنە
ھۆي لە ناو چوونى مالى دارايى يان ۋە ئەو مالى دارايى يەي كە لە لاي
مروف زىاد دەيت لە دواي ئەۋەي كە لە پىنگايەكى خەللا ۋە خەرجى
كرد ، لەم كاتەدا ئەو كەسە بە ئارەزوۋى خۆيەتى يان ئەۋەتا كۆي

بکاتهووه هه‌لی بگری ، وه‌یان ده‌یخاته کار له چهند پروویه‌کی کارو کاسبی و بازرگانی ، به نیازی زۆر بوون و له سه‌ریه‌ک دانان • به‌لام له هه‌ردوو حاله‌ته‌که‌دا نابینی ئیسلام چهند سنوورو یاسایه‌کی بۆ دیاری کردووه • جا نه‌گه‌ر ویستی ماله‌و داراییه‌که‌ی کۆ بکاتهووه نه‌وه له‌و کاته‌دا پتویسته که له هه‌موو سائیک‌دا زه‌کات ده‌ربکات له‌ومی که زیاد ده‌بێت به‌ گوێره‌ی نه‌و نه‌ندازه‌یه‌ی که بۆی دیاری کراوه ، به‌لام نه‌گه‌ر ویستی یخاته کار نه‌وه پێگه‌ی نادری ته‌نها بۆ وه‌ده‌ست هێنایی مالتیکی هه‌لان و بازرگانیه‌کی په‌وا نه‌بێت •

ته‌مجا نه‌و بازرگانیه یان نه‌و تا مرقوف بۆ خۆی پێه‌وه هه‌لبستی ، یان نه‌و تا یه‌کیکی دیکه له سوودو زیانی‌دا به‌شداری له‌گه‌لدا بکات • نه‌گه‌ر هاتو ماله‌و کهلو په‌له‌که‌ی له سه‌ر بنجینه‌ی هاوبه‌ش ته‌سلیم کرد ، جا نه‌و ماله‌ پاره بێت یان زه‌وی بێت یان کهل و په‌ل بێت •

جا نه‌گه‌ر هاتو مرقوف له‌ دوای ماوه‌یه‌ک له‌ چوار چۆه‌ی نه‌و سنوورو یاسایانه‌دا بوو به‌ خاوه‌ن مالتیکی زۆر نه‌وه له‌ پروانگه‌ی ئیسلامه‌وه هه‌یچی له‌ سه‌ر نه‌ به‌لکو نه‌وه نهمه‌ت و به‌خششیکه له‌ به‌خششه‌کنی خوا به‌ سه‌ر به‌نده‌ی خۆیدا پێزانده‌وه • به‌لام له‌گه‌ل هه‌موو ته‌مانه‌شدا نابینی ئیسلام دوو مه‌رجی دیاری کردووه :

١ - هه‌موو سائیک زه‌کات له‌ ماله‌و داراییه‌که‌ی ده‌ر بکات ، وه نه‌وه‌ی که‌ خوا له‌ سه‌ری پتویست کردووه له‌ ده‌یه‌کی به‌رو بوومی کشتو کال لێی ده‌ر بکات •

٢ - نه‌و که‌سانه‌ی که‌ هاوبه‌شی بازرگانی و پشه‌ سازی و کشتو

کالیان له گهلدا ده کاو زهوی و زاریان به کریډ ده داتی پښوښته له سهری که به جواترین شپوه ههلس و کهوتیان له گهلدا بکات ، له گهلان پښک بکهوئ ، وه به ویزدانه وه مامه لیان له گهلدا بکات •

خو نه گهر هاتو به داد گهری و ویزدان له گهلاندا نه جوو لایه وه نه وه لهم کاته ده ولتهی نیلامی به زور ناچاری ده کات که به پښک و پښکی ههلس و کهوتیان له گهلدا بکات • ښجا نه و مال و دارایی بهی که له جواو چپوهی نه و سنورانه دا کو کراو ته وه به سهر بهک نراوه ښایی نیسلام پښکه نادات تا کو ماوه به کی زور دورو دریز به دا کراوی بمیښته وه ، به لکو به حوکی یاسای میرات فهران ده دات به دا به شکردن و بلاو کردنه وه پښ له دواي پښ ، وه پوو به پوو بوونی یاسای نیلامی له و مهسه له یه دا جیاوازی به کی زوری ههیه له گهل هه موو یاساکانی دیکه ی جیهان ، به لام له پروانگه ی یاساکانی دیکه ی جیهان نه و مال و دارایی بهی که به جارنک کو بوته وه پښکه ی دراوه که به کوکراوه یی بمیښته وه ، چین له دواي چین به پښچه وانه ی نه مه وه ښایی نیسلام به یاسایه کی کوکروه وه هاتو فهرانی دا که نه و مال هه کی که سینک له ماوه ی زبانی دا کو ی کردوته وه له دواي مردنی له یتوان خزم و کهس و کاره کانیدا ده ست به جی دابهش بکری ، نه گهر هاتو هپج که سینکی نریکی نه بوو له هوزه که ی خوی که میراتی لی بگری ، نه وه لهم کاته دا ده دریت به وانه ی که له دواي چینی به کم میراتی نی ده گرن ، وه ههروه ها ده دریت به وانه ی که په یوهندی خزمایه تی یان له یتوانیان دا ههیه به گوږه ی بهش و بهر کهوتیان ، به لام نه گهر هاتو هپج که سینک نه بوو میراتی لی بگری له وانه ی که په یوهندی ښځایه یی پی یانه وه ههیه ، وه یان لی یه وه نریکن ، نه وه لهم کاته دا نه و ماله

بهجي ماوه ده دريټه گه نجيټه مسولمانان ، وه يان ده دريټه کومه لگي
 نيسلامی به شيوه يه کي گستي ، وه ټم ياسايه (قانون الوراثة) پريگه
 نادات به هيچ شتيک له مال و دارايي کو کراوه ، وه يان به هيچ رزيټيک
 له پزيټه ده ره به گي يه کان که به به رده وامي بمينيټه وه ، به لکو له پراسيدا
 فدرمان ده کات به له ناو بردني هه موو خرابه يه که له ټه نجيټي
 کو کردنه وه ي مالدا پيدا ده بيت له گهل بووني هه موو ټه مخرج و
 سنورانه که له پيشه وه باسماں کردن .

ياسای گيانی الروحی

ياسای ئیسلام ددربارهی په یو بندی نیوان بهنده و خوا چی به ؟ وه
به یو بندی نیوان ئیسلام و هموو پږیمه کانی دیکه چی به له ژبانی ئسم
جیهاندا ؟ ئمه مهسه له یه که پیوسته له سر یمه بو ټیگه یستن و ههست
کردن به واتاکه ی ئاگاداری به کی ته و اومان هه بیت به جیاوازی له نیوان
ئو په یو بندی بهی که له نیوان بهنده و په رود دگاریدا هه به له ئیسلامدا ،
وه له نیوان بو چوونی په یو بندی له گهل هموو پږیمه فلهسه فیه ی به کانی
دیکه دا ، جا نه گهر مروف لهم جیاوازی به دا زور وورد نه بیت و شاردا
نه بیت و بشیه ویت لهم باره بکولته وه ئه وه چهن دین خه یالات و بوچوون له
زور بهی کاته کانی دا به میشکی دا دیت (مه بهستی بیت یان مه بهستی نه بیت)
که له پوژگاری یمه دا به هه لس و کهوتی گیانی (روحی) ناو ده بریت ،
جا لیرمه دا کاره که ی لی ټیکهل ده بیت و له سه ری قورس ده وه سبتت که
بزانی ئه و یاسا نامویه گیانیه که هیزو دهسه لاتی له چوار چیه ی گیانیه
به ره و چوار چیه ی ماده وه لاشه تی ده په پړی و خوی ده خزینته ناو کارو
باریه وه ، وه له هه مان کات دا ده یه ویت که ده ست به سه ر ماده دا بگریت و
خوی له هه لس و کهوت و کارو باره کانیدا هه لسوپړتی وه ئه و بیرم که
تا کو ټیستاش له گوږه پانه کانی فلهسه فیه و ئاینه کانی دیکه دا زاله ئه وه به که
گیانو لاشه (الروح والجسد) دوو شتی دژ به یه کن و دانویان له گهل

یە کتریدا ناکۆتیت ، هەر یەكەیان لە ئاشیک لێ دەكەن ، ئەوێ کە
 یەكێکیان دە یخوازیت و پێوستی پێی هەیە ، جیا یە لە گەل ئەوێ
 دیکەیان کە بۆی هەول دەدات ، لە بەر ئەوێ شتێکی ئەستەمە کە شـن
 بە شانی یەكتری بەرز بکرتەووە و گەشەیان پێی بەدریت ، وە جەستە و
 جیهانی ماددە بەندیخانە ی گیانن ، وە پە یوێندی یەكانی جیهان و پۆچوون
 لە ناو تام و چێزو ئارەزووە کانییدا بریت یە لە چەند کۆت و زنجیرێک کە
 گیانێ ئادەمیزادی پێی کۆت کراوە ، کارو بارە کانی جیهانی و پێگاکانی
 کارو بژیوی لە جیهاندا بریت یە لە چەند کەندو کۆسێک کە پوو بە
 پووی گیان دەوێستن و دەبنە پەرچ لە پێگای بەرز بوونەوێ گیان بۆ
 بارو دۆخی بەرزو پێشکەوتن !! •

لە ئەنجامی ئەم بیرەدا پێبازە کانی گیانێ و ماددی لێک داپراون و
 پێبازو بەرنامە کانیان لێکی جیا کردنەووە ، جا ئەوانە ی کە پێبازی
 ماددەیان هەلبژاردو کردیان بە پێشمەنگی ژبیان لە کارو باری جیهاندا ،
 هەر لە یەكەم هەنگاودا پێی ئومێد بوون لەوێ کە لە گەل پێبازی گیانێ
 (روحی) بە پێگادا برۆن و ، لەم قۆناغەدا هاوسێ یەتی لە گەلدا بکەن !! •

و لە بەندیانێی ماددە بەرستیدا تاکو بناکوێیان پۆچوون و ، هەموو
 بکۆمەلگا و شارستانێت و لایەنی پامباری و گۆزەرازو هەموو یاساکانی
 دیکە ی ژبیانی جیهانیان کە لە لایەنی گیانێ (روحی) داپنێووە لە مانا
 پێ پێزو فەپە کە ی پوتیان کردەووە ، تاوێ کو هەموو سەرزەو ی پێ بوو لە
 جەورو سەم و روزمن کاری • ئەوانە ی کە لایەنی گیانیان هەلبژاردو
 بەدوایی دا گەپان بۆ بەرز کردنەوێ لایەنی گیانیان ، چەند پێبازو
 بەرنامە یەکیان هەلبژارد کە لە کارو باری جیهاندا پێی لایەنی کردن •
 لە بەر ئەوێ بۆچوونی ئەوان بۆ بەرز کردنەوێ گیانێ شتێکی ئەستەم

بوو که پئی گایه بگر نه بهر له بهینی ژبانی جیهان و کارو باره سه رنج
 پاکشوره جیا جیاکان دا بیت ، وه ئهوان (پوحنایه کان) له پتیاو بهرز
 کردنه وهی گیان و پا به پاندنی کارو باریان هیچ پینگایه گیان نه دیتسه وه
 جگه له پشت گوئی خستی لاشه و به سوک سهیر کردن نه بئی .!! :
 جا له بهر ئه وهی ده یانینی که چهنده ها جوړه وه رزنی لاشه یی قورسیان
 داده هیتا بو له ناو بردنی ههوا و ئاره زووی مروف ، وه به هوئی ئهم
 وه رزسه وه لاشه وه کو جهسته به کی مردوی بئی ههست و جو لاوی لی
 ده هات .

ئینجا وایان به باش زانی که شیو دۆلی شاخه کان و کونو
 که له بهری بیابانه کان و ئهشکهوت و کونه شاخه کان گونجاو ترین شوتین
 بو بهروه رده کردنی گیان ! له ئه نجام دا چوونه ناو ئهشکهوت و کونه
 شاخه کان ، بو ئه وهی خو یان له هاتو هاوارو دهنگه دهنگی ژبانی
 شارستانیه تی در باز بکه ن ! : وایان به باش زانی بو گیانیان که خو یان له
 هه موو شتیک دا بپرن و وه له هه موو شتیک دا بو خوا لی بپرن بیران لی
 ده کرده وه له مانی خو یان وورد ده بوونه وه هیچ پینگایه کی باشتریان
 نه ده دۆزیه وه بو گه شه پیدان و بهرز کردنه وهی گیان ، جگه له وه که
 پشت له دنیا بکه ن و به تهواوی خو یان له په یوه ندی به کانی جیهاندا
 دا بپرن و هه موو په یوه ندی و ئاشنایه تیه ک بپچرن که ده بته هوئی
 بهسته وه یان به جیهانی مادی یه وه . !

وه بو چوونی ئیسلام لهم باره وه جیاوازه له گه ل بو چوونی پزیمه
 ئاینی و نه لسه فیه ی به کانی دیکه ی جیهان . ئاینی ئیسلام ده فرموبت
 کیانی ئاده میزاد جی ئشینی بهروه ردگاره له سه ر زه وی و کۆمه لیک له مافی
 هه لئس و کهوت کردن و جی به جی کردنی ئهرکی سه رشان و هه لئسوپانی

کارو باری پیشکەوتن و شارستانی یەتی خستۆتە ژێر دەست وە بۆ ئەنجام
دای ئەم ئەرکانەش خوای گەورە باشترین لاشە یی بەخشیوە لە هیزو
تواناو شیوەدا ، وە لە پاستی دا گیانی ئادەمیزاد ئەو لاشە یی یی
نەبەخسراوە تەنها بۆ ئەو نەبی که بە کاری بەیتی بۆ ئەو شتانە ی خوا
یی بەخشیوە و پرێگە ی هەلسو پراندنی داو ، وە بۆ ئەو ی بە هۆی
ئەم لاشە وە بتوانیت ئەو ئەرکانە جی بەجی بکات که لە سەری پیوست
کراوە .

کەواتە دەرکەوت که لاشە بەندیخانە ی گیان نی یە ، بە لکو
کارگە یە که بۆ گیان . ئەگەر ئەو گیانە هەر شتیکی لە نەشونماو بەرز
بوونەو ی بۆ دیاری کرابی ، کاتیک دەتوانی بەمە بگات ئەگەر ئەم
بەخشش و ئامادە کراوە سرووشیانە ی که بە کارگە ی جەستە بەخسراوە
بتوانی بە کاریان بەیتی . وە نەبیت ئەم جیهانە جینگای سزاو ئەشکەنجەو
ئازاری دەروون بیت و گیانی ئادەمیزادیش لە ناو قور و زەلکاو ی ئەم سزاو
ئازاردەا بتلێتەو بە هۆیکە لە هۆیکانی ، بە لکو لە پاستی دا ئەم جیهانە
گۆرپە پانی کار کردن و قوناغی هەول و کۆشش و پەنج دانەو خوای
بەروەرد گاریش گیانی بە ئادەمیزاد بەخشیوە بۆ ئەو ی بە فەرمانە کانی
سەر شانی هەستیت لە بەر ئەو خوای گەورە ئازادی داو تە دەست
گیان ، بۆ ئەو ی هەلس و کەوت و ئال و گۆری لە زۆربە ی ئەو شتانە دا
بکات که خوای گەورە لە سەر ئەم زەو ی بەدا یی بەخشیوە . هەروەها
لە گەل ئەم شتانە دا کۆمە لکی زۆر لە ئادەمیزادی دروست کردووە بۆ
ئەو ی بە ئەرک و فەرمانی ئەم جی نشینە هەستن و کارو بارە کانی بپەن
بەپێوە ، هەروەها چەندین جۆر لە شارستانیەت و کۆمە لایەنی و ئابووری و
پامباری بۆ دەرختون و هیناویەتە جیهانی بوونەو ، ئەو ش بە هۆی

ئەو ۋە يەكە سۈرۈشتى ئادەمىزاد دەيخوۋاڭىت و يېۋىستى يەكە زۆرى
 بىي ھەيە • جا لە بەر ئەو جىڭاى خۆى نە كە مۈف بىستى خۆى لەم
 قۇناغە لە لايەتلىك لە لايەنە كائىدا دوا بخت •

بەلەكو دەبىي لىھاتوو بىت و بەخششە سۈرۈشتى يەكەنى بە كار
 كىردن و ھەلۈ كۆشش كىردن لە چوار چىۋەى ئەم مەودايەى كە بۆى
 دىيارى كراۋە بە كارى بىيىت ، وە وا بزانى كە ئەم جىھانە شۈينى تاقى
 كىردنەۋەى مۈفە ، وە ھەموو لايەتلىك لە لايەنەكەنى ئەم زىانە وە ھەموو
 لىقلىك لە لىقەكەنى پىرسايرىكە لە پىرسايرەكەنى ئەم تاقى كىردنەۋەى ، وە
 مالۈ گەپەكە بازارپو بەپىۋە بەرايەتى و كارگەۋ دەزگەۋ قوتابخانەۋ دادگاۋ
 پۇلىس خانەۋ سەر بازگەۋ كۆپى جىگىران و كۆنگرە ئاشتى و گۆپەپانى
 جەنگ ، ئا ئەمانە ھەموۋىيان چەند پىرسايرىكن جيا جيان بۆ تاقى كىردنەۋەى
 بەندە لە چەندىن ھونەرۈ زانىارى يە جۇراۋ جۇرەكان • جا دەبىت دوا
 پۇزۈ سەرەتجامى ئەو كەسە بە چى بىگات ئەگەر گىرنگى يەك بەم
 پىرسايرانە نەدات ؟ يان ھەموۋىيان ۋاز لى بىيىت بە بىي ئەۋەى ۋەلانى ھىچ
 كاميان بداتەۋە ؟ ئايا بەخت و چارە نوۋسى ئەو كەسە لە پەلەى (سفر) زىاتىر
 ھەيە ؟ بە پاستى چاۋەپۈۋان كىردى دەچۈۋن و بەرز بوۋنەۋە نايەتە دى
 مەگەر كاتلىك كە مۈف گىرنگى يەكەى زۆرى بەم تاقى كىردنەۋەى دەبىت و
 بە ھەموو ھىزوۋ تۈۋانايەكەۋە خۆى بۆ ۋەلەم دانەۋەى ئەم پىرسايرانە
 ئامادە كىردىت كە پۈۋ بە پۈۋى دىن ، ھەروەھا ئايىنى ئىسلام بە گۆشە
 ئىشىنى پەبەنىۋ دۈۋرە پەرىزى پازى نە ، چۈنكە ھىچ پىگايەكە لە
 لە دەرەۋەى زىنگەى شارستانىيەتى بەدى ئاكات بۆ بەرز بوۋنەۋەى مۈفە
 خوا ئاس ، بەلەكو بەرز بوۋنەۋەى ئادەمىزادى خواناس لە ناۋ كۆمەلۈ
 زىنگەكەى را دەبىت ، وە دۈۋر كەۋتەۋە لە ناۋ كۆمەلۈ زىان بە سەر

بردن له دهره وهی شارستانیته و لئواره کانی ، نابینه هوئی بهرز بوونه وه
 نهش ونمای گه شانه وه و خوش بهختی و پزگار بوونی گیان • به لکو له
 پوانگهی ئیسلامه وه بهرز بوونه وهی گیان و ئاسوده بوونی له ناو جهرگهی
 کۆمه لدا ده بێت • جا له بهر ئه وه پنیسته له سه ر ئیمه که ته اشا بکه یه و
 به وردی سه رنج بده یه و له و تیۆرانه ی که بو بهرز بوونه وه و نزم
 بوونه وهی گیان دیاری کراون • ئهمهش پرسیاریکه وه لامه که ی له مانای
 جی نشین (خلافة) دا ده ست ده که وێ که تۆزیک له مه و پیش باس مان کرد ،
 وه ئاده میزاد به بی ئه وهی که جی نشینی خوای پهروه ردگار له سه ر ئهم
 زه وی یه دا بهر پرسیاره به رامبه ر به خوا له وهی که ده یکا وه به ده ستی
 ده هینی ، له قوزاغی زیانیدا • وه ئه رک و پیشه ی سه ر شانی ته نها ئه وه یه که
 ئه و ماف و ده سه لات و هو یانه به کار به یت به گویره ی په زامه ندی
 پهروه ردگار و پێ نموونی و یستی ئه و ، وه هه موو به خشش و هیزو
 توانایه کی که خوا پێی به خشیوه به گویره ی تواناو ده سه لاتی خوئی و
 په زامه ندی خوا به کاریان به یت ، له هه موو جوړه په یوه ندی و
 ئاشایه تی به که له گه ل خه لکی ده یه ستیت و مه به ستی سه ره کی ته نها
 په زامه ندی پهروه ردگار بیت •

وه بوخته ی قسان ئه وه یه که ئینسان هه موو هه ول و کوششیکه
 مه به ستی چاککردنی زه وی و پێک خستنی یاسای ژیا نی سه ر زه وی بیت •
 وه به و ئه ندازه یی که خوا ده یه ویت سه ر زه وی پێی پرازیته وه و
 چاکه و چاکه کاری له سه ر دابه زریتی • وه تا وه کو مرؤف زیاتر به و
 خزمه ت گوزاری و هه ست کردن به هه لسو پاندنی کار و باری ژبان و
 زاینی ئه رکی سه ر شان گوئی پرایه لی و مل که چ کردن بو فره مانه کانی
 خوا و په زامه ندی ئه و هه ستیت زیاتر له خوا نرێک ده بته وه و به

په حمت و به زه یی په گانی شاد ده بیت •

تا هم نزيك بوونه و په بو لای خوا بهرز بوونه و ی گيانی تيدا
به دی ده کریت ، به لآم به پیچه وانه و ، تاوه کو ئاده میزاد زیاتر ته مه ل و
دوا کهوت و بیت له کارو ټیکو شاند ، وه بی ئاگا بیت له هلسو و پانندنې
کارو باری زیان ، وه یان زیاتر سر پیچی کهرو یاخی بیت شهوا زیاتر
له خوا دوور ده که و ټه و . جا نه و دوور که و ته و په له خوا ده ټه و ی
نزم بوونه و دابه زینی گیان ، به پی ی بووونی ئایینی بهرزی
نیسلام •

وه نه و ی له دریزه پیدانه دا دهرده که و ټ ته و په که قو ناغی
کارو ټیکو شانی پیاو ی ئایینی و پیاو ی دنیایی له پروانگه ی نیسلام و ه یج
جیاوازی په گیان نه به لکو هه ردو و گیان له یه که گوړه یان دا هاو به شی
ده که نو له یه که کاروان دا پیش برکټ ده که ن ، به لکو بابای خوا بهرست
خوا بهرستی خو ی له نیو باز نه ی کارو باری دنیا دا ده بی نی ، وه شوینی
گه شه گردن و بهرز بوونه و ی پرووح نه که هه ر له دهره و ی زیانی دنیا دا
نی په به لکو نه و ی بابای خوا بهرست ده یه و ی و بو ی تده کو شی بابای
دنیایی هه ر نا شی گاتی ، (واته بابای خوا ناس له هی دنیا پیش ئاوات
بهرتره سه با و ته به زیان • پیاو ی ئایینی هه لده مستی به هلسو و پانندنې
هممو و کارو باره جیا جیا کانی زیانی دنیا و قو ناغه کانی که دینه پی ی ،
هه ر له ټیکه لاوی ناو مال تا ده گاته لیژنه جیهانی په ده و نه تی په کان هه ر
وه کو چو ن پیاو ی دنیایی پی ی هه لده مستی به لکو له هه مان کات دا
پیاو ی ئایینی پیشی ده که و ټه و به جواترین شیوه نه جیامی ده دات ، وه
هیج هه نگاو ټک نا بیت له کاره که ی دا به پی نه و ی بزایت بهرپر سیاره

بەزامبەر پەرورەدگاری و هیچ مەبەست و نیازبێکی لە ئەنجام دانی ئەم کارە لە دڵدا نییە تەنها پەرەزەبەندی پەرورەدگاری نەبێت ، بەلام پیاوی دنیا تەنها خۆی دەبێت ، بە بێچەوانەیی پیاوی ئایینی بە سەر بەستی و بەرەلایی بێ مەست کردن بە بەرپرسانی لە بەرامبەر کەسدا ، وە هیچ کارێک ئەنجام نادا تەنها بە گوێزەیی هەوا و ئارەزووی نەفسی خۆی نەبێت ، وە هیچ گوێ نادا بەو فەرمانەیی کە بە سەریدا دادراوە یان لێی قەردەغە کراوە : ئیستاش دەمەوێ پێتان پابگەیهێم و پێتان پوون بکەمەوه ، کە چون ئایینی ئیسلام نەخشەی پێبازی بەرز بوونەوهی ئینسانی پوحنایمان لە ژبانی جیهانی ماددی دا بوو دەکێشێ و چون دەرگای نەش و نمای بوو ئاوەلا دەکاتەوه • جا یەكەمین قوناغ : لە قوناغی ئەم پێبازە برپای پاستەقینە بە خوا ، بە شێوەیەك کە بچیتە ناو دڵ دەروونی مرۆف و پەگبوو پێشەیی تێدا داکوێت ، وە بیرو برپای وایت کە هیچ بەسترانێک وە هیچ پاشایەك و هیچ دادگەرێک نییە لە سەر زەوی بێجگە لە خوای پەرورەدگار ، وە لە ژبانی پۆژانەو ئەو هەول و تەقەلایەیی کە دەیدات نایبێ هیچ مەبەستیکی هەبێت بێجگە لە پازی کردنی خوا ، وە هیچ بەرنامەو یاسایەك لە ژبانی پۆژانەدا بەپێرەوی نەکات تەنها ئەوە نەبێت کە خوا بۆی دیاری کردووە و فەرمانی بێ داوە •

جا ئەم بیرو باوەرە تاكو زیاتر بچیتە میسکی مرۆفەوه زیاتر خۆی دادەکوێت و پەنگ دانەوهی ژیری ئیسلامی زیاتر دەبێت و توانای بەرز بوونەوهی گیانی بەرز تر دەبێتەوه بۆ بەرزترین پلە •

قوناغی دووهم : لە قوناغەکانی ئەم پێبازە بریتییە لە گوێ پرایەلی (الطاعة) مەبەست لە گوێ پرایەلی ئەوەیە کە مرۆف خۆی دوور

بگريٽ له سهر بهخويي و ټازاري كه سايه تي خوي له همموو كردارو
گوفتاري پوژانه ي دا ، وه له همموو كرداره كانيدا مهبستي گوي پايه لي
كردني نهو خوايه بيت كه پرواي پي هديه و دنيايه له وه ي كه بيجه لهو
هيچ خوايه كي دي ني به ، نا هم گوي پايه لي به له زار او دي قور ټاندا به
• نيسلام ناو ده بريټ •

قوناغي سي يه م : له قوناغه كاني هم پي يازه باريز گاري (التقوى) به كه
ده توانين بلين مهبست له (تقوى) ټاگدار بوون و شاره زا بوونه له نر كي
سهر شان و هست كردنه به هلسوپاندي كارو بار ، وه ماني له خوا
ترسانيش نهويه كه بنده هيچ كاريك له هيچ لايه نيك له لايه نه كني
ژباني دا نه نجام نه دا مه گهر له كاتيك دا كه دنياو پي گومان بيت له وه ي
كه له همموو بيرو كردارو گوفتاره كاني دا له بهردهم خوا دا بهر پرسيزه ،
وه خوي دوور بخانه وه له همموو نهو شتانه ي كه خوا قهده غه ي كردوون ،
وه قولي لي هه لمالي بو ههستان به نه نجام داني نهو كارو فرمانانه ي كه
خوا فرماني پي كردوون ، وه له داوه ي به سهر بردني ژباني پوژانه ي دا
ټاگداري به كي تهواوي هه بيت به جيا كردنه وه ي حال و حرام و پاست و
هه له و چكه و خرابه ، نه مهش به هست كردني كي تهواوو ټاره زوويه كي
دهروني تهواوه نه نجام ده دري •

قوناغي موارده م : له قوناغه كاني هم پي يازه چاكه كردنه
(الاحسان) مهبست له چاكه نهويه ويست و ټاره زووي بنده
له گه ل ويست و ټاره زووي خوا دا يه ك بگر نهوه به شيوه يه ك
كاريك نه نجام نه دات ته نها نهويه نه پي كه خوا پي خوشه ،
وه له هيچ كاريكش دوور نه كه ويته وه ته نيا نهو كارانه نه بيت كه خوا

فەدەغەى كەردووە ، وە تەنیا ئەوەندە بەس نە بۆ ئێنسان كە ئازەزووی
خۆى فەدەغە بكات و دوورى بىخاتەو لەو خرابە كاری و كارە
ناپەرواییانەى كە خراى گەورە دەیهوێت سەر زەوى خۆى لىيان پاك
بكاتەودو بەس ، بەلكو پێوستە لە هەول و كۆشش كەتەرخەمى
نەكات و هەرچى لە وزە و توانیا هەیه بىخاتە كار بۆ بنەبەر كردن و لە منج
هەلكەندنى پەگ و پێشەى درەختى خراب و خرابە كاری •

و هەروەها نایەت درىخى بكات لە پێناو پازاندنەوێ زىانى
پۆزەنەى بەو ئاكارو خووپەوشە بەرزەنەى كە خراى پەروەردگار
دەیهوێت سەر زەوى پێى برازىتەووە هێچى تر ، بەلكو پێوستە هەرچى
لە توانادایە بىبەخشێت لە پێناو بلاو كردنەوێ فەپرو بەركەتى خراى لە
سەر زەوى ، هێچ كاتێك نە لە خۆى دا وە نە لە مال و داراییە كەیدا پۆردو
چاو چۆكى نەنوێت ، وە هەر كاتێك بۆى پەخسا كە بكات بەو پە
بەرزە ئەو مانای واىە كە لە پەروەردگار نزیك بۆتەو ، كەواتە ئیحسان
بەرز ترين پەیه كە ئادەمیزاد چاوى تێ دەپرێت بۆ بەرز كردنەوێ
لایەنى گىانى •

ئاممەیه پێبازى بەرز كردنەووە گەشە پێدانى لایەنى گىانى لە
ئاینى پێروزی ئىسلامدا ، وە ئەو قۇناغانەى كە لە مەو پێش باسەن كردن
تایبەت نەى بە چەند تاكێك و بە چەند كۆمەڵێكى تایبەتىەو ، بەلكو لە
مانە تێ دەپرێت بۆ ئاو چەندین كۆمەڵگا و چەندین گەل و نەتەو ، چا
مادام وايت هەووە گەلێك دەتوانێت كە قۇناغەكنى برۆا بوون بە خوا ،
گوێ پايەلى فەرمانەكانى و لە خوا ترسان و گەشتن بەو پەپى پەلهى
چاكە و چاكە خوازى بپرێت • وە هەروەها هەموو ولاتێك لە ولاتەكانى

جيهان به ياسا فراوانه گانيانوه ده توانن كه به دلياني و داني خوازانه زين بدهنه سهر و بگهن به و به پي پلهي چاكه و چاكه كردن به هوي لسه خوا ترسانيانوه ، وه له پاستيدا هيچ كاتيك ثانيي پرورزي ئيسلام ئاوات و مدهسته گاني نايه ته دي تنها كاتيك نه بيت كه سهرتاباي گهلاني جيهان له سهر ئهم پريازه برؤون و له سهر زهوي خوادا ولايتكي پازاوه به لسه خوا ترسان و چاكه كردن ياك نه هئين .

كهواته ئيسنا جيگاي خو به تي كهوا ئاگدار بين و چاويك بخشينين به و ياسا پهروه ردگاريانهي كه ثانيي پرورزي ئيسلام هه ئي بزاردوووه ، نه خشمي بو كيشاووه و بنجينه گاني بو بنيات ناوه بو ينگه ياندني نه ندامه گاني كوهمل و مهشوق كردنيان له سهر ئهم شتوازه تايبه تي به بو بهرز بوونهوي لابهني گياني ، جا ئهم ياسايهش له سهر چوار بنجينه دامه زراوه :

بنجينه يه كه م نويزه : نويز له هه موو شه وو پزيكدا به لاني كه م بينج جار ان له ناو ميشكي مروف دا ياد كردنه وي خوي تاكو ته نيا تزه ده كته وه له سزاو ده سه لاني توندو تيزي خوا ده ترسييت ، وه هيو او نو ميدي سوزو به زه يي و نزيك بوونه وي خوي له دلدا ده پرويت ، وه جار له دواي جار ياسا گاني خوي ده خاته بهردهم و له سهر گوئي پايه لي و مل كه چ كردني بو فرمانه گاني خوا پاي ديت ، ئه مجا ئهم نويزهش وه نه بي ته نيا به شيويه كي تاكي له سهر نه ندامه كان پويست كرايت ، به لكو خوي پهروه ردگار له سهر ي پويست كردوون كه نويزه گانيان به كوهمل بگهن .

بنجينه ي دووه م پوژوووه : پوژووو مسولمانان به تاكو كوهمله وه له سهر خو باراستن و له خوا ترسان پاديت ، بويه خوي گه و ره پويستي

کردوو له سهر هه موو مسولمانان كه له هه موو سالتك دا مانگت
به پوژوو بن .

بنچينه ی ستيهم مال پاك كردنه وه (الزكاة) :

زه كات خو شه ويستی و برايەتي و دل دانه وه له ناو دلي مسولماناندا
ده پرويتت و ، له سهر مال به خشين و گيانی يارمەتي له نيوانياندا پاديتت ،
به لام ئەو ی جینگەي داخه ئەو یه كه زور بهي خەلكي لەم چەرخەدا
مانای زه كات به سهرانه (الضريبة) لك دده نه وه ، به لام له پاستيدا ئەم
مانا به رزه ی له زه كاتدا هه یه و ، خوا بو ی ديارى كردوو هه یچ به يوه ندى و
ناشنا به تي به كى نى به له گەل ئەو مانا ماددى يەي كه بو سهرانه دانراوه ،
چونكه ووشەي زه كات له زمانى عەرەبى دا به مانای به رز بوونه وه و نهش و
نماو گەشانه وه و پاك و خاوتى هاتوو ، وه ئەو ی كه نايى نى سلام له
وشەي زه كاتدا به كاری ديتت ئەو یه كه له ميشكى مروفدا بچه سيني
كه ئينسان هه یچ نه فقه يه كى ماددى بچووك يان گوره نا به خستت له پتاه
يارمەتي دانی برا مسولمانه كەي و په زامه ندى خوا كه نه بته هوى جينگر
بوون و توانا و نهش و نماي سيفه ته مه نه ويه كانی و پاك كردنه وه ی خو و
په دوشته گشتى به كانی .

بنچينه ی جواره م سهردانی مالی خوا (الحج) :

حه ج كردن وا له بروا داران ده كات له هه موو ناوچه جيا جيا كانی
سهر زه وى بن به كۆمه لى كى يه ك گرتوى جيهانى وا كه بنچينه كەي له
خوا به يه ك ناسين و به نديا به تي كردن بو خواي توك و ته نيا دامه زريت ، كه
به مهش گيانی برايەتي به كى فراوانى جيهانى له نيوانيان دروست ده بيت و ،

ده بټه پال پټت بو بزووتنه وه په کي جيهاني ، که بهرده وام له دټر زه مانه وه
بانگه وازی هق و پاسته قینه ده کات له سر هم زه وی په ، وه به پشټیواني
خواس هم بانگه وازی په هتا هتا په بهرده وام ده بټت •

دوا داواشمان سوپاس و ستایشنکی فراوانه بو په روږد گاري
جيهان •

وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين •

رانيه مزگه وتي نورسي

۱۹۸۶-۴-۱۵

پښت

سره پاس	لاپه ره
پښه کی	۵
ياسای ره وشتی	۲۳
ياسای رامیاری	۴۰
ياسای کومه لایه تنی	۵۳
ياسای تابووری	۶۷
ياسای گیانی الروحی	۸۳

رقم الاجازة ۷۷ في ۲۹-۴-۱۹۸۶

رقم الايداع في المكتبة الوطنية بغداد ۱۹۲ لسنة ۱۹۸۷

نهم په پرتو وگه

- ددري دهخات که عيزهت و شهره د مېندي کړمه تي
 نادميزاد به ستر او نه وه ، چه ندي ته يې يا به ند بووني
 نهم کړمه له به ناکارو رموشي بهرزو جوان ،
 ناکارو رموشي بهرزو جوانيش بهرهمي
 ناشناختي و زياته له گڼل گياني قورتاندا .

- بووني ده گاته وه که ياساي رامياړي له نيسلامدا
 چ دورنگي کارنگه رانه ي هډيه يو تنها ناسيني
 خوي بهر ور دگار له پواري به ندي ته و ، مل
 که چي و داد پرسی و ، فرمان گردن به چاکو ،
 قهده غه گردن له خرابه دا .

- ددري دهخات که سرتاپاي بهري نادميزاد له
 ترازووي خوايدا له يک ناستو بله دان له
 پوانگه ي نه وه که همدويان نادميزادن با له
 زمانو ، په ننگو ووخسارو ، په چه له کيشدا ليک
 جياواز بن .

- بووني ده گاته وه که ياساي نابووري له نيسلامدا
 تا چ پاده يک جياوازه له گڼل ياساکاني
 نيشتر اكي و سهرابه داري دا ، وه ددري دهخات
 که تاکه ياساي کي مام ناوه ندي ته و هلقولاوي
 قورتاني پيروزه .

- دستدان ده گريته و پتو مايمان دهکات که چوڼ
 په يوه ندي له نيوان خو مانو بهر ور دگار دا
 بيهستين .

نرخي (۷۵۰) فلسه